

Luonnos aikuisten perusopetuksen päättöarviointien kriteereiksi

16.2.2021

Sisällys

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

SUOMEN KIELI JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	1
SVENSKA OCH LITTERATUR -LÄROKURS	13
SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS -OPPIMÄÄRÄ	26
SVENSKA SOM ANDRA SPRÅK OCH LITTERATUR -LÄROKURS	36

TOINEN KOTIMAINEN KIELI, RUOTSI

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ	44
-----------------------------	----

VIERAAT KIELET

ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ	52
VIERAS KIELI, A-OPPIMÄÄRÄ	62

MATEMATIIKKA

71

BIOLOGIA

84

MAANTIETO

93

FYSIIKKA

102

KEMIA

109

TERVEYSTIETO	116
USKONTO	125
ELÄMÄNKATSOMUSTIETO	130
HISTORIA	137
YHTEISKUNTAOPPI	142
LIITE 1. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ SAAMEN KIELI	148
LIITE 2. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ ROMANIKIELI	153
LIITE 3. PERUSOPETUSTA TÄYDENTÄVÄ OPISKELIJAN OMA ÄIDINKIELI	158

Äidinkieli ja kirjallisuus

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi äidinkielessä ja kirjallisuudessa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee opiskelijoiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Opetuksen kaikki tavoitealueet ovat opiskelijoiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa oppimistilanteissa. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Päättöarvosana on äidinkielen ja kirjallisuuden tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy äidinkielen ja kirjallisuuden päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen ta- voite	Kurssit	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosa- nalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata opiske- lijaa laajenta- maan taitoan toimia tavoitteel- lisesti, motivoitu- neesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa vies- tintäympäris- töissä	äi1–5, äi6	Opiskelija laajen- taa taitoan toi- mia erilaisissa vuorovaikutusti- lanteissa.	Toiminta vuorovaikutusiti- lanteissa	Opiskelija osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuo- rovaikutustilan- teissa.	Opiskelija osaa toimia tavoitteel- lisesti ryhmissä ja tavanomaisissa vuorovaikutusti- lanteissa.	Opiskelija osaa toimia rakenta- vasti erilaisissa ryhmissä ja vuo- rovaikutustilan- teissa.	Opiskelija osaa toimia rakenta- vasti monenlai- sissa ryhmissä, myös vaativissa vuorovaikutusti- lanteissa.
T2 kannustaa opiskelijaa moni- puolistamaan ryhmäviestintä- taitojaan ja ke- hittämään taito- aan perustella näkemystään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä va- lintojaan	äi1–5	Opiskelija moni- puolistaa ryhmä- viestintätaitojaan ja kehittää taito- jaan perustella näkemystään.	Ryhmäviestinnän taidot	Opiskelija osaa kuunnella muita ja osallistuu kes- kusteluun. Opiskelija osaa il- maista mielipi- teensä ja esittää sille jonkin perus- telun.	Opiskelija osaa ottaa toisten nä- kemykset huomi- oon omassa vies- tinnässään. Opiskelija osaa il- maista mielipi- teensä asiallisesti	Opiskelija osaa edistää puheen- vuoroillaan kes- kustelua. Opiskelija osaa ilmaista mielipi- teensä selkeästi ja perustella sen melko monipuoli- sesti.	Opiskelija osaa tulkita muiden puheenvuoroja ja niiden tavoitteita sekä säädellä omaa viestintä- tänsä tilanteen mukaan.

					ja esittää sille yksinkertaisia perusteluja.		Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä tilanteeseen sopivalla tavalla ja perustella sen vakuuttavasti.
T3 ohjata opiskelijaa monipuolistaamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin	äi5, äi6, äi9	Opiskelija monipuolistaa kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa.	Esiintymisen taidot	Opiskelija osaa pitää lyhyen puhe-esityksen konkreettisesta, itselleen tutusta aiheesta. Opiskelija osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Opiskelija osaa pitää valmistellun yksinkertaisen puhe-esityksen Opiskelija osaa ilmaista itseään selkeästi.	Opiskelija osaa pitää valmistellun puhe-esityksen ja kohdentaa sen kuulijoilleen. Opiskelija osaa ilmaista itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.	Opiskelija osaa pitää valmistellun puhe-esityksen vaativastakin aiheesta. Opiskelija osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden ja tavoitteen mukaan.
T4 kannustaa opiskelijaa syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan	äi3, äi5, äi9	Opiskelija oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämiskohteita.	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Opiskelija osaa nimetä jonkin viestinnällisen vahvuutensa tai kehittämiskohteensa.	Opiskelija osaa kuvata itseään viestijänä ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Opiskelija osaa eritellä viestintätaitojaan sekä kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.	Opiskelija osaa arvioida viestintätaitojaan ja vahvuuksiaan ja pohdita, miten voi taitojaan kehittää.

<p>omaa viestintäänsä, tunnistamaan omia vuorovaikutuksellisia vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä</p>							
<p>Tekstien tulkitseminen</p>							
<p>T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tekstien ymmärtämisessä ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja taitoa arvioida oman lukemisen kehittämissarpeita</p>	<p>äi1, äi2, äi4, äi7</p>	<p>Opiskelija oppii tekstien lukemisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja ja oppii arvioimaan lukemisen kehittämissarpeita.</p>	<p>Tekstin ymmärtäminen ja omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistaminen</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää jotakin yksinkertaista tekstinymmärtämisen strategiaa.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä jonkin lukemiseen liittyvän vahvuutensa tai kehittämissarpeensa.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää muutamia tekstinymmärtämisen strategioita.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata itseään lukijana ja nimetä muutamia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.</p>	<p>Opiskelija osaa valita tekstilajiin sopivia tekstinymmärtämisen strategioita.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä lukutaitoaan ja kuvata vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää lukutilanteen kannalta taroituksenmukaisia tekstinymmärtämisen strategioita.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida lukutaitojaan ja pohtia, miten voi niitä kehittää.</p>

<p>T6 tarjota opiskelijalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä</p>	<p>äi1–4, äi6–8</p>	<p>Opiskelija oppii valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioidaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.</p>	<p>Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito</p>	<p>Opiskelija osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä eri muodoissaan.</p>	<p>Opiskelija osaa valita, käyttää ja lukea erilaisia tekstityyppejä mutta pitää kiinni enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.</p>	<p>Opiskelija osaa valita, käyttää ja tulkita eri tekstilajeja edustavia tekstejä.</p>	<p>Opiskelija osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida myös itselleen uudenlaisia tekstejä.</p>
<p>T7 ohjata opiskelijaa kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa</p>	<p>äi2–4, äi6–8</p>	<p>Opiskelija oppii erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, oppii tekemään havaintoja asia- ja mediateksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>	<p>Asia- ja mediatekstien erittely ja tulkinta</p>	<p>Opiskelija osaa poimia tekstistä keskeisiä sisältöjä apukysymysten avulla.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä muutamman yksinkertaiselle tekstilajille tyypillisen kielellisen tai tekstuaalisen piirteen.</p>	<p>Opiskelija osaa erottaa tekstin pääasiat ja kuvata tekstin tavoitteita.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata tavallisille tekstilajeille tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä tekstin tarkoitusperiä, kohderyhmiä ja merkityksiä.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä tekstilajien piirteitä ja kuvata niitä muutamien keskeisten käsitteiden avulla.</p>	<p>Opiskelija osaa tulkita ja pohtia tekstin rakentamien merkityksiä ja arvioida tekstin vaikutuksia.</p> <p>Opiskelija osaa analysoida tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen ja arvioida tekstiä suhteessa sen tavoitteisiin ja tarkoitukseen.</p>

<p>T8 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla</p>	<p>äi1–2, äi6–8</p>	<p>Opiskelija oppii arvioimaan erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla.</p>	<p>Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys</p>	<p>Opiskelija osaa etsiä yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä muuttaman lähteiden luotettavuuteen liittyvän piirteen.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää tavantomaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata käyttämiensä lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvata tiedonhaun keskeiset vaiheet, etsiä erilaisia lähteitä ja hakea tietoa niistä.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida erilaisen lähteiden luotettavuutta ja käytettävyyttä.</p>	<p>Opiskelija osaa toimia tiedonhaun vaiheiden mukaisesti.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää monipuolisia lähteitä ja hakea niistä tietoa tarkoituksenmukaisella tavalla.</p> <p>Opiskelija osaa pohtia lähteiden luotettavuuteen ja tiedon käytettävyyteen liittyviä tekijöitä ja perustella omat lähdevalintansa.</p>
<p>T9 kannustaa opiskelijaa laajentamaan kiinnostusta itselle uudentlaisia fiktiivisiä tekstejä ja</p>	<p>äi2, äi4, äi6–8</p>	<p>Opiskelija tutustuu itselleen uudentlaisiin fiktiivisiin teksteihin eri muodoissaan, monipuolistaa luku-, kuuntelu-</p>	<p>Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta</p>	<p>Opiskelija osaa selostaa yksinkertaisen fiktiivisen tekstin juonen ja nimetä joi-takin fiktion keinoja.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla fiktiivisen tekstin piirteitä ja tehdä havaintoja fiktion keinoista.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää eritellyssä muutamia</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p>

kirjallisuudenla- jeja kohtaan ja monipuolista- maan luku-, kuuntelu- ja kat- selukokemuksi- aan ja niiden ja- kamisen keinoja sekä syventä- mään ymmär- rystä fiktion kei- noista		ja katselukoke- muksiaan ja jakaa niitä sekä syven- tää ymmärrys- tään fiktion kei- noista.				keskeisiä käsit- teitä sekä tun- nistaa fiktion kielen ja ilmaisu- tapojen erityis- piirteitä ja ker- ronnan keinoja.	Opiskelija osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä ja pohtia fiktion monitul- kintaisuutta.
---	--	--	--	--	--	---	---

Tekstien tuottaminen

T10 rohkaista opiskelijaa ilmai- semaan ajatuksi- aan kirjoitta- malla ja tuotta- malla monimuo- toisia tekstejä sekä auttaa opis- kelijaa tunnistaa omia vah- vuuksiaan ja ke-	äi2, äi4, äi6, äi9	Opiskelija oppii il- maisemaan aja- tuksiaan kirjoitta- malla ja tuotta- malla monimuo- toisia tekstejä sekä tunnistaa vahvuuksi- aan ja kehittä- miskohteitaan tekstin tuotta- jana.	Monimuotoisten tekstien tuotta- minen ja tekstin tuottamisen tai- tojen kehittämi- nen	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinker- taisia tekstejä. Opiskelija osaa nimetä jonkin vahvuutensa tai kehittämiskoh- teensa tekstin tuottajana.	Opiskelija osaa tuottaa erityyppi- isiä tekstejä ohjei- den mukaan. Opiskelija osaa kuvata itseään tekstien tuotta- jana ja nimetä muutamia vah- vuuksiaan ja ke- hittämiskohtei- taan.	Opiskelija osaa tuottaa tavoit- teen mukaisia tekstejä. Opiskelija osaa eritellä vahvuuk- siaan ja kehittä- miskohteitaan tekstin tuotta- jana.	Opiskelija osaa tuottaa luovasti tilanteeseen ja ta- voitteeseen sopi- via tekstejä. Opiskelija osaa ar- vioida vahvuuksi- aan ja kehittämis- kohteitaan tekstin tuottajana ja poh- tia, miten voi tai- tojaan kehittää.
---	--------------------	--	---	--	--	--	---

hittämiskohteitaan tekstin tuottajana							
T11 tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa opiskelijaa valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	äi2–3, äi6, äi9	Opiskelija oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja oppii valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.	Tekstilajien hallinta	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Opiskelija osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa pohtivia ja erilaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
T12 ohjata opiskelijaa vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota opiskelijalle tilaisuuksia tuottaa	äi2–3, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä vahvistaa	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Opiskelija osaa ideoida ja tuottaa tekstiä mallien tai apukysymysten avulla.	Opiskelija osaa suunnitella ja tuottaa tekstiä sekä yksin että ryhmässä.	Opiskelija osaa muokata tekstin rakenteita ja kieliasua palautteen pohjalta.	Opiskelija osaa muokata monipuolisesti ja itsenäisesti tekstin ilmaisua ja rakenteita.

<p>tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana</p>		<p>taitoaan antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.</p>		<p>Opiskelija osaa antaa niukkaa tai yksipuolista palautetta muiden teksteistä ja ottaa vastaan palautetta.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta satunnaisesti tekstien tuottamisessa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa rakentavaa palautetta ja hyödyntää saamaansa palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa tekstien muokkaamista edistävää palautetta muiden teksteistä ja soveltaa saamaansa palautetta kehittäessään tekstin tuottamisen taitojaan.</p>
<p>T13 ohjata opiskelijaa edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen</p>	<p>äi1, äi3-4, äi6, äi9</p>	<p>Opiskelija sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistaa yleiskielen hallintaansa.</p>	<p>Ymmärrettävän tekstin tuottaminen ja kirjoitetun kielen konventioiden hallinta</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia virke- ja lauserakenteita sekä pääosin virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta virkkeen alussa ja erisnimissä.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti.</p> <p>Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja kiinnittää huomiota virke- ja lauserakenteisiin sekä noudattaa useita kirjoitetun yleiskielen käytänteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa tekstin, joka on helposti ymmärrettävä ja sujuva.</p> <p>Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin sekä noudattaa pääosin kirjoitetun yleiskielen</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa eheän ja havainnollisen tekstin.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää sidosteisuuden keinoja monipuolisesti, käyttää monipuolisia lause- ja virkerakenteita, kiinnittää huomiota tekstin tyyliin sekä noudattaa kirjoitetun</p>

hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista				Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.		käytänteitä tekstejä tuottaessaan ja muokattaessaan. Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintätekniologiaa hyödyntäen.	yleiskielen käytänteitä.
T14 harjaannuttaa opiskelijaa vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissään sekä opastaa opiskelijaa toimimaan eettisesti verkossa yk-	äi1–4, äi6, äi9	Opiskelija vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitojaan ja monipuolistaa lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa sekä harjaantuu toimimaan erilaisissa ympäristöissä yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisen tiivistyksen luetun, kuulun tai nähdyn pohjalta. Opiskelija osaa käyttää lähteitä mekaanisesti ja yksinkertaisesti teksteissään. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää,	Opiskelija osaa tehdä yksinkertaisia muistiinpanoja ja merkitä käyttämänsä lähteet mallin mukaan.	Opiskelija osaa tehdä monipuolisia muistiinpanoja ja tiivistää hankkimaansa tietoa. Opiskelija merkitsee lähteet asianmukaisella tavalla.	Opiskelija osaa yhdistellä omissa teksteissään useista lähteistä hankkimaansa tietoa.

sityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen				mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.			
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen							
T15 ohjata opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa opiskelijaa tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	äi3–5, äi8	Opiskelija syventää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä, tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa havainnoida yksinkertaisia tekstien piirteitä. Opiskelija osaa nimetä muutamia tavanomaisia kirjoitetun ja puhutun kielen sekä arki- ja yleiskielen eroja.	Opiskelija osaa havainnoida tekstien ja kielen piirteitä. Opiskelija osaa kuvata kielen vaihtelua eri kielenkäyttötilanteissa.	Opiskelija osaa eritellä eri rekisterien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa pohtia kielellisten ja tekstuaalisten valintojen merkityksiä ja vaikutuksia.	Opiskelija osaa analysoida tekstien, rekisterien ja tyylien piirteitä. Opiskelija osaa soveltaa tietoa kielellisten valintojen vaikutuksista omassa viestinnässään.
T16 kannustaa opiskelijaa avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemyksiään, tutustuttaa	äi4, äi7, äi10	Opiskelija avartaa kirjallisuusnäkemystään, tutustuu kirjallisuuden historiaan ja	Kirjallisuuden tuntemus ja lukuharrastus	Opiskelija osaa nimetä kirjallisuuden päälajeja. Opiskelija on lukeutunut muutamia	Opiskelija osaa kuvailla kirjallisuuden päälaajien tyypillisiä piirteitä.	Opiskelija osaa nimetä kirjallisuuden vaiheita ja yhdistää muuttaman teoksen	Opiskelija osaa analysoida kaunokirjallisuuden monimuotoisuutta osana kulttuuria.

<p>häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuden, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen</p>		<p>nykykirjallisuuden sekä kirjallisuuden eri lajeihin.</p>		<p>kokonaisia kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi novelleja.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä päälajeihin kuuluvista teoksista. Opiskelija on luenut osan lukuvuosittain sovitusta teoksista.</p>	<p>ja kirjailijan niihin. Opiskelija on luenut lukuvuosittain sovitut teokset.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla kirjallisuuden vaiheita sekä niiden keskeisiä tyylipiirteitä ja nimetä eri vaiheiden keskeisiä teoksia ja kirjailijoita. Opiskelija tuntee monipuolisesti kirjallisuutta.</p>
<p>T17 ohjata opiskelija tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja</p>	<p>äi2, äi4, äi7, äi9-10</p>	<p>Opiskelija tutustuu Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja pohtii</p>	<p>Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä Suomessa puhuttavia kieliä ja jonkin suomen sukukielen. Opiskelija osaa nimetä jonkin suomen kielelle</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla suomen kielen asemaa muiden kielten joukossa. Opiskelija osaa nimetä keskeisiä suomen kielelle</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija osaa eritellä suomen</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksiä yksilölle ja yhteiskunnalle.</p>

<p>auttaa opiskelijaa pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoisiksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa opiskelijaa aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi</p>		<p>kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä.</p>		<p>tyypillisen piirteiden ja kertoa oman äidinkielen merkityksestä itselleen.</p>	<p>tyypillisiä piirteitä ja kuvailla äidinkielen merkitystä yksilölle.</p>	<p>kielelle tyypillisiä piirteitä ja pohtia äidinkielen yhteyttä identiteetteihin.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä suomen kielelle tyypillisiä piirteitä suhteessa muihin kieliin ja pohtia äidinkielen käsitettä ja merkityksiä identiteettien rakentumisen kannalta.</p>
---	--	---	--	---	--	--	---

Svenska och litteratur -lärokurs

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet fem	Kunskapskrav för vitsordet sju	Kunskapskrav för vitsordet åtta	Kunskapskrav för vitsordet nio
Förmåga att kommunicera							
M1 handleda den studerande att utveckla sin	mo1–5, mo6	Den studerande utvecklar sin förmåga att agera i	Förmåga att agera i kommuni-	Den studerande kan agera i en välbekant grupp	Den studerande kan agera ända-	Den studerande kan agera konstruktivt i olika	Den studerande kan

förmåga att kommunicera på ett målinriktat, ändamålsenligt, etiskt och konstruktivt sätt i olika kommunikationsmiljöer		olika kommunikationssituationer.	kommunikationssituationer	och i vardagliga kommunikationssituationer.	målsenligt i grupper och sedvanliga kommunikationssituationer.	grupper och kommunikationssituationer.	agera konstruktivt i många slags grupper, också i krävande kommunikationssituationer.
M2 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp samt förmågan att motivera sina åsikter och sina språkliga och kommunikativa val	mo1–5	Den studerande breddar sin förmåga att kommunicera i grupp och utvecklar sin förmåga att motivera sina synpunkter.	Förmåga att kommunicera i grupp	Den studerande kan lyssna på andra och deltar i samtalet. Den studerande kan uttrycka sin åsikt samt ge någon slags motivering till den.	Den studerande kan ta hänsyn till andras synpunkter i den egna kommunikationen. Den studerande kan uttrycka sin åsikt sakligt och presentera enkla motiveringar till den.	Den studerande kan föra diskussionen vidare i sina egna inlägg. Den studerande kan uttrycka sina åsikter klart och motivera dem tämligen mångsidigt.	Den studerande kan tolka andras inlägg och syftet med dem, samt anpassa sin egen kommunikation enligt situationen. Den studerande kan uttrycka sin åsikt på ett för situationen ändamålsenligt sätt och motivera den övertygande.

<p>M3 handleda den studerande i att bredda sin förmåga att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och framträdanden, även genom drama</p>	<p>mo5, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande breddar sina färdigheter att uttrycka sig i olika kommunikationssituationer och vid uppträdanden inför publik.</p>	<p>Förmåga framträda</p>	<p>Den studerande kan framföra ett kort anförande om ett för hen bekant och konkret ämne. Den studerande kan uttrycka sig förståeligt.</p>	<p>Den studerande kan framföra ett enkelt, förberett anförande. Den studerande kan uttrycka sig förståeligt.</p>	<p>Den studerande kan framföra ett förberett anförande och anpassa det till sina åhörare. Den studerande kan uttrycka sig på ett för situationen ändamålsenligt sätt.</p>	<p>Den studerande kan framföra ett förberett anförande, också om ett krävande ämne. Den studerande kan uttrycka sig mångsidigt och anpassa sin kommunikation enligt åhörare och syfte.</p>
<p>M4 uppmuntra den studerande att vidare-utveckla sina kommunikativa färdigheter så att hen lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och svagheter i olika kom-</p>	<p>mo3, mo5, mo9</p>	<p>Eleven lär sig att iaktta sin egen kommunikation och identifiera sina styrkor och utvecklingsområden.</p>	<p>Förmåga att utveckla sina kommunikativa färdigheter</p>	<p>Den studerande kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsområde i sin kommunikation.</p>	<p>Den studerande kan beskriva sitt sätt att kommunicera och identifiera några styrkor och utvecklingsområden.</p>	<p>Den studerande kan redogöra för sina kommunikativa färdigheter, beskriva sina styrkor och utvecklingsområden.</p>	<p>Den studerande kan utvärdera sina kommunikativa färdigheter och styrkor och reflektera över hur de kan utvecklas.</p>

<p>munikations-miljöer, även multimediala</p>							
<p>Att tolka texter</p>							
<p>M5 handleda den studerande i att utveckla de lässtrategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att läsa, förstå, tolka och analysera texter och för att utvärdera sin läsfärdighet och bli medveten om hur den behöver utvecklas</p>	<p>mo1, mo2, mo4, mo7</p>	<p>Den studerande utvecklar strategier och metakognitiva färdigheter som behövs för att kunna läsa och lär sig att bedöma sina utvecklingsbehov.</p>	<p>Förmåga att förstå texter och identifiera egna styrkor och utvecklingsområden</p>	<p>Den studerande kan använda någon enkel lässtrategi för att förstå text. Den studerande kan identifiera någon styrka eller något utvecklingsbehov som berör läsning hos sig själv.</p>	<p>Den studerande kan använda sig av några lässtrategier. Den studerande kan beskriva sig själv som läsare och identifiera några styrkor och utvecklingsbehov.</p>	<p>Den studerande kan välja lässtrategier som är lämpade för texttypen. Den studerande kan redogöra för sin läsfärdighet och beskriva sina styrkor och svagheter.</p>	<p>Den studerande kan använda för situationen ändamålsenliga lässtrategier. Den studerande kan utvärdera sina läsfärdigheter och reflektera över hur de kan utvecklas.</p>
<p>M6 att erbjuda den studerande många olika möjligheter att välja,</p>	<p>mo1–4, mo6–8</p>	<p>Den studerande lär sig att välja, använda, tolka och utvärdera</p>	<p>Multilitteracitet och förmåga att bredda sin textvärld</p>	<p>Den studerande kan läsa enkla skönlitterära,</p>	<p>Den studerande kan välja, använda och läsa</p>	<p>Den studerande kan välja, använda och tolka</p>	<p>Den studerande kan välja, använda, tolka och utvärdera också</p>

använda, tolka och utvärdera många olika slag av skönlitterära, fakta- och medie-texter		många olika slag av skönlitterära, fakta- och medietexter.		fakta- och medietexter i olika former.	olika slag av texter men håller sig främst till välbekanta textgener.	texter som representerar olika textgener.	för hen själv nya typer av texter.
M7 handleda den studerande i att utveckla analytisk och kritisk läsfärdighet och öva sin förmåga att göra iakttagelser i texter och att tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp samt befästa och bredda ord- och begreppsförrådet	mo2–4, mo6–8	Den studerande lär sig analytisk och kritisk läsfärdighet, lär sig att göra iakttagelser om fakta- och medietexter och tolka dem med hjälp av ändamålsenliga begrepp.	Förmåga att analysera och tolka texter	Den studerande kan plocka ut centralt innehåll ur en text med hjälp av stödfrågor. Den studerande kan nämna några språkliga eller textuella drag i någon enkel textgenre.	Den studerande kan särskilja huvudpunkterna i en text och beskriva ändamålen med den. Den studerande kan beskriva språkliga och textuella drag i vanliga textgener.	Den studerande kan redogöra för textens syfte, målgrupp och betydelse. Den studerande kan redogöra för typiska drag för textgener och beskriva dem med hjälp av några centrala begrepp.	Den studerande kan tolka och reflektera över textens betydelse och bedöma textens påverkan. Den studerande kan analysera typiska drag för textgener med hjälp av ändamålsenliga begrepp och bedöma texter i relation till deras syfte och ändamål.

<p>M8 sporra den studerande att utveckla sin förmåga att bedöma flera olika källor för att få information och att använda denna information på ett ändamålsenligt sätt</p>	<p>mo1–2, mo6–8</p>	<p>Den studerande lär sig att bedöma flera olika källor för att få information och använda informationen på ett ändamålsenligt sätt.</p>	<p>Färdigheter i informationssökning och källkritik</p>	<p>Den studerande kan söka enskild information i givna källor.</p> <p>Den studerande kan nämna några drag som utmärker en tillförlitlig källa.</p>	<p>Den studerande kan använda självklara källor för att söka information.</p> <p>Den studerande kan beskriva källans tillförlitlighet.</p>	<p>Den studerande kan beskriva de centrala delarna i informationssökning, söka olika källor och hitta information i dem.</p> <p>Den studerande kan bedöma tillförlitligheten och ändamålsenligheten i olika källor.</p>	<p>Den studerande kan agera i informationsöknings olika processer.</p> <p>Den studerande kan använda mångsidiga källor och söka information i dem på ett ändamålsenligt sätt.</p> <p>Den studerande kan reflektera över faktorer som anknyter till källornas tillförlitlighet och informationens ändamålsenlighet samt motivera sina val av källor.</p>
<p>M9 väcka den studerandes intresse för nya</p>	<p>mo2, mo4, mo6–8</p>	<p>Den studerande bekantar sig med fiktiva texter i</p>	<p>Förmåga att analysera och tolka fiktiva texter</p>	<p>Den studerande kan redogöra för handlingen i en</p>	<p>Den studerande kan beskriva</p>	<p>Den studerande kan redogöra för</p>	<p>Den studerande kan analysera fiktiva texter i olika</p>

slag av fiktiva texter och litteratur, bredda den studerandes erfarenheter av visuell, audiovisuell, och skriven text och dela med sig av dem samt fördjupa den studerandes förståelse av särdrag inom fiktionen		olika former som är nya för hen själv. Eleven breddar sina erfarenheter av visuell, audiovisuell och skriven text och delar med sig av dem samt fördjupar sin förståelse av särdrag inom fiktionen.		enkel fiktiv text och nämna enstaka särdrag inom fiktionen.	särdrag inom fiktiv text och göra iakttagelser om särdrag inom fiktionen.	fiktiva texter i olika former. Eleven kan använda några centrala begrepp och identifiera särdrag och berättartekniska grepp som är typiska för fiktivt språk och uttryck.	former med hjälp av ändamålsenliga begrepp. Eleven kan tolka fiktiva texter och reflektera över deras mångtydighet.
--	--	---	--	---	---	---	---

Att producera texter

M10 uppmuntra den studerande att uttrycka sina åsikter genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt stödja eleven i att identifiera sina styrkor	mo2, mo4, mo6, mo9	Den studerande lär sig att uttrycka sina tankar genom att skriva och producera texter, även multimodala, samt identifiera sina styrkor och utvecklingsbehov	Förmåga att producera texter, också multimodala, och utveckla färdigheterna som textproducent	Den studerande kan producera enkla texter enligt modell. Den studerande kan nämna någon styrka eller något utvecklingsbehov hos	Den studerande kan producera olika typer av texter enligt instruktioner. Den studerande kan beskriva sig själv som textproducent	Den studerande kan producera texter enligt givet syfte. Den studerande kan redogöra för sina styrkor och utvecklings-	Den studerande kan på ett kreativt sätt producera texter enligt situation och ändamål. Den studerande kan utvärdera sina styrkor och
---	--------------------	---	---	--	---	--	---

och utvecklingsbehov som textproducent		som textproducent.		sig själv som textproducent.	och nämna några styrkor eller utvecklingsbehov.	områden som textproducent.	utvecklingsområden som textproducent och reflektera över hur de kan utvecklas.
M11 erbjuda den studerande möjligheter att producera berättande, beskrivande, instruerande och speciellt diskuterande och ställningstagande texter, även i multimediala miljöer, och hjälpa eleven att välja det uttrycksätt som är lämpligast för ifrågavarande textgenre och situation	mo2–3, mo6, mo9	Den studerande lär sig att producera berättande, beskrivande, instruerande, diskuterande och ställningstagande texter, också i multimediala miljöer, och lär sig att välja ett uttrycksätt som är lämpligt för textgenren och situationen.	Förmåga att behärska textgenrer	Den studerande kan med hjälp av modeller producera berättande och beskrivande texter som är enkla och konkreta. Texterna utgår från bekanta ämnen.	Den studerande kan producera instruerande och enkla ställningstagande texter och kan med hjälp av modeller använda uttrycksätt som är typiska för dem.	Den studerande kan producera diskuterande och olika ställningstagande texter och använda uttrycksätt som kännetecknar dem.	Den studerande kan självständigt producera olika slags texter och använder mångsidiga uttrycksätt som kännetecknar dem.

<p>M12 handleda den studerande i att utveckla sina textproduktionsprocesser och erbjuda den studerande möjligheter att producera text tillsammans med andra, uppmuntra den studerande att stärka förmågan att ge och ta emot respons samt hjälpa den studerande att utvärdera sig själv som textproducent</p>	<p>mo2–3, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande utvecklar sina textproduktionsprocesser och producerar text tillsammans med andra, stärker sin förmåga att ge och ta emot respons samt utvärderar sig själv som textproducent</p>	<p>Förmåga att behärska textproduktionsprocesser</p>	<p>Den studerande kan samla idéer och producera text enligt modell eller med hjälp av stödfrågor. Den studerande kan ge knapphändig eller ensidig respons och ta emot respons.</p>	<p>Den studerande kan planera och producera text både individuellt och i grupp. Den studerande kan ge respons och slumpmässigt utnyttja den respons hen får i sin egen textproduktion.</p>	<p>Den studerande kan bearbeta textens struktur och språkdräkt utgående från respons. Den studerande kan ge konstruktiv respons åt andra och i olika skeden av textproduktionsprocessen utnyttja den respons hen själv får.</p>	<p>Den studerande kan självständigt och mångsidigt bearbeta textens uttryck och struktur. Den studerande kan ge respons som främjar textbearbetning och tillämpa den respons hen får i utvecklingen av den egna textproduktionsfärdigheten.</p>
<p>M13 handleda den studerande att utveckla sin skrivfärdighet</p>	<p>mo1, mo3–4, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande utvecklar och stärker sin skrivfärdighet</p>	<p>Förmåga att producera begriplig text och behärska skriftspråk</p>	<p>Den studerande kan producera enkel text vars</p>	<p>Den studerande kan producera</p>	<p>Den studerande kan producera text som är smidig</p>	<p>Den studerande kan producera en</p>

<p>och digitala kompetens för att producera text samt fördjupa sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform, och stärka den studerandes kompetens i standardspråket genom att öka hans kunskap om skriftspråkets konventioner</p>		<p>både för hand och med hjälp av digitala verktyg och fördjupar sin förståelse för skrivandet som kommunikationsform. Eleven stärker sin kompetens i standardspråket.</p>	<p>kets konventioner</p>	<p>budskap man förstår.</p> <p>Den studerande kan använda enkel menings- och satsbyggnad samt i huvudsak skiljetecken vid meningsgränser och versal i början av mening och i egennamn.</p> <p>Den studerande kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.</p>	<p>text som i huvudsak är lätt att förstå.</p> <p>Den studerande kan strukturera sin text i stycken och fästa uppmärksamhet vid menings- och satsbyggnad samt följa flera av standardspråkets skriftspråksnormer.</p>	<p>och lätt att förstå.</p> <p>Den studerande kan strukturera sin text och sina stycken logiskt och fästa uppmärksamhet vid ordval samt i huvudsak följa standardspråkets skriftspråksnormer i sin textproduktion och -bearbetning.</p> <p>Den studerande kan flytande skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg. .</p>	<p>sammanhängande och åskådlig text.</p> <p>Den studerande kan använda textbindningsmetoder mångsidigt och använda mångsidiga menings- och satsbyggnader och fästa uppmärksamhet vid textens uttryckssätt samt följa standardspråkets skriftspråksnormer.</p>
<p>M14 handleda den studerande att utveckla sin förmåga att hantera information</p>	<p>mo1–4, mo6, mo9</p>	<p>Den studerande stärker sin förmåga att hantera och använda in-</p>	<p>Förmåga att presentera och använda information samt etisk kommunikation</p>	<p>Den studerande kan göra en enkel sammanfattning utifrån det</p>	<p>Den studerande kan göra enkla anteckningar</p>	<p>Den studerande kan göra mångsidiga anteckningar och sammanfatta in-</p>	<p>Den studerande kan kombinera information från flera olika källor i sina texter.</p>

<p>och tillämpa sina kunskaper och att använda sig av flera olika källor och göra källhänvisningar i sin egen text, samt vägleda eleven att agera etiskt på nätet med hänsyn till integritetsskydd och följa upphovsrättsliga normer</p>		<p>formation. Eleven använder sig av flera olika källor samt behärskar källhänvisningsteknik. Eleven tränar sin förmåga att respektera personlig integritet och följa upphovsrättsliga normer i olika miljöer.</p>		<p>eleven hört, läst eller sett. Den studerande kan mekaniskt och på ett enkelt sätt använda källor i sina texter. Den studerande följer upphovsrättsliga normer och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet.</p>	<p>samt källhänvisningar enligt modell.</p>	<p>formation hen samlat. Den studerande hänvisar till källor på ett korrekt sätt.</p>	
--	--	--	--	---	---	--	--

Att förstå språk, litteratur och kultur

<p>M15 handleda den studerande att fördjupa sin språkliga medvetenhet och väcka intresse för språkliga fenomen</p>	<p>mo3–5, mo8</p>	<p>Den studerande fördjupar sin språkliga medvetenhet och sitt intresse för språkliga fenomen, känner igen</p>	<p>Förmåga att utveckla språklig medvetenhet</p>	<p>Den studerande kan göra enkla iakttagelser om särdrag i text. Den studerande kan nämna några vanliga skillnader</p>	<p>Den studerande kan göra iakttagelser om särdrag i språk och text. Den studerande kan beskriva</p>	<p>Den studerande kan redogöra för olika språkvarianter och stildrag. Den studerande kan reflektera över betydelsen</p>	<p>Den studerande kan analysera drag i texter, språkvarianter och stildrag. Eleven kan tillämpa information om följderna av språkliga val i</p>
--	-------------------	--	--	---	---	--	---

<p>men, stödja eleven i att känna igen språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och i att förstå betydelsen av språkliga val och följderna av dem</p>		<p>språkets strukturer, olika språkvarianter, stildrag och nyanser och förstår betydelsen av språkliga val och följderna av dem.</p>		<p>mellan skriftspråk och talspråk eller vardagligt språk och standardspråk.</p>	<p>språkliga variationer i olika situationer.</p>	<p>och följderna av språkliga och textuella val.</p>	<p>Den studerande kan tillämpa information om följderna av språkliga val i sin egen kommunikation.</p>
<p>M16 sporra den studerande att öka sin litteratur- och kulturkunskap, bidra till att den studerande lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer och hjälpa den studerande att reflektera över litteraturens och</p>	<p>mo4, mo7, mo10</p>	<p>Den studerande vidgar sin litteraturkunskap, lär känna litteraturens historia och modern litteratur samt olika litterära genrer.</p>	<p>Litteraturkunskap och läsinträsse</p>	<p>Den studerande kan nämna litterära huvudgenrer. Den studerande har läst några skönlitterära verk, till exempel noveller.</p>	<p>Den studerande kan beskriva typiska drag för litterära huvudgenrer. Den studerande kan ge exempel på verk som hör till huvudgenrerna. Den studerande har läst en del av de verk som man</p>	<p>Den studerande kan beskriva mångfalden inom skönlitteraturen. Den studerande kan nämna litteraturens olika skeden och kan koppla några verk och författare till dessa. Den studerande har läst de verk</p>	<p>Den studerande kan analysera mångfalden inom skönlitteraturen som en del av kulturen. Den studerande kan beskriva litteraturens olika skeden samt centrala stildrag och nämna centrala författare</p>

<p>kulturens betydelse i sitt eget liv samt ge eleven möjlighet att både själv ta del av och dela med sig av läs- och andra kulturupplevelser</p>					<p>läsårsvis kommit överens om.</p>	<p>som man läsårsvis kommit överens om.</p>	<p>och verk som hör till dessa skeden. Den studerande har mångsidig kunskap om litteratur.</p>
<p>M17 bidra till att den studerande lär känna svenska språket och dess historia och utveckling, de nordiska grannspråken och nordisk kultur samt får en helhetsbild av övriga språk och kulturer i Finland och stödja den studerande i att reflektera över det egna modersmålets betydelse</p>	<p>mo2, mo4, mo7, mo9–10</p>	<p>Den studerande lär känna den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Den studerande lär känna det svenska språket, dess historia och utveckling samt de nordiska grannspråken och nordisk kultur. Den studerande reflekterar över det egna modersmålets</p>	<p>Förmåga att reflektera över betydelsen av språk och språkets ställning</p>	<p>Den studerande kan nämna språk som talas i Finland samt något grannspråk till svenskan. Den studerande kan nämna något drag som är typiskt för svenskan, berätta om sin språkliga vardag och modersmålets betydelse för hen.</p>	<p>Den studerande kan beskriva svenska språkets ställning bland andra språk. Den studerande kan nämna centrala drag som är typiska för det svenska språket och beskriva de nordiska grannspråken och kulturen.</p>	<p>Den studerande kan beskriva den språkliga och kulturella mångfalden i Finland. Den studerande kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket och placera det i en nordisk kulturell kontext. Den studerande kan reflektera</p>	<p>Den studerande kan reflektera över den språkliga och kulturella mångfaldens betydelse för individen och samhället. Den studerande kan redogöra för drag som är typiska för det svenska språket i relation till andra språk och förstår betydelsen av de</p>

och sin språkliga och kulturella identitet samt sporra den studerande att aktivt producera och konsumera kultur i olika former		betydelse och sin språkliga och kulturella identitet.			Den studerande kan beskriva modersmålets betydelse för individen.	över modersmålets betydelse för identiteter.	språkliga och kulturella banden till övriga Norden. Den studerande kan reflektera över modersmål som begrepp och dess betydelse för identitetsbygget.
--	--	---	--	--	---	--	--

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 auttaa opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja ilmaisukeinoja	s21, s23, s27, s210	Opiskelija kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti ja eettisesti	Vuorovaikutustaidot	Opiskelija osallistuu ennakoitaviin oppilaitoksen vuorovaikutusti-	Opiskelija osallistuu suullisesti ja rakentavalla ta-	Opiskelija edistää omalla toi-	Opiskelija toimii vuorovaikutustilanteissa aloitteellisesti ja sovitaa puhettaan

vuorovaikutustilanteissa ja vahvistamaan taitoaan työskennellä keskustellen erilaisten aiheiden ja tekstien parissa		sekä vuorovaikutussuhdetta rakentaen kasvokkaisissa oppilaitoksen ja yhteiskunnan vuorovaikutustilanteissa.		lanteisiin aktiivisesti kuuntelella.	valla oppilaitoksen vuorovaikutustilanteisiin.	minnallaan vuorovaikutuksen onnistumista.	tilanteen mukaan.
T2 ohjata opiskelijaa kehittämään muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistäitoa	s21-s24, s27	Opiskelija syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistäitoja.	Ymmärtämistäidot vuorovaikutustilanteissa	Opiskelija ymmärtää selkeästi havainnollistettuja puhuttuja arkikielisiä tekstejä.	Opiskelija ymmärtää puhuttuja arkikielisiä tekstejä ja selvittää niiden merkityksiä yhdessä muiden kanssa.	Opiskelija ymmärtää pääkohdat opetuspuheesta ja tuttuja aiheita käsittelevistä median puhutuista teksteistä.	Opiskelija erottaa olennaiset asiat opetuspuheesta ja median puhutuista teksteistä sekä arvioi kuulemaansa. Opiskelija pystyy vastaanottamaan tietoa muodollisissa puhetilanteissa.
T3 rohkaista opiskelijaa esiintymään entistä monipuolisemmin	s27, s28, s10	Opiskelija kehittää esiintymistäitojaan ja taitoaan ilmaista itseään	Esiintymistäidot	Opiskelija ilmaisee itseään erilaisissa arkisissa tilanteissa tai ker-	Opiskelija valmis- telee ja pitää puheenvuoron tai puheesityksen	Opiskelija valmis- telee ja pitää selkeän esityksen aiheesta, joka	Opiskelija valmis- telee ja pitää koherentin, sisällöl-

min erilaisissa tilanteissa ja kehittämään esiintymistaitoja		erilaisissa tilanteissa tavoitteellisesti ja erilaisia ilmaisukeinoja hyödyntäen.		<p>too jostakin oma-kohtaisesta aiheesta kielitaitonsa mahdollistamalla tavalla.</p> <p>Opiskelija täydentää kielitaitonsa rajoitteita muilla ilmaisun keinoilla.</p>	<p>itselleen läheisestä aiheesta.</p> <p>Opiskelija ilmaisee itseään ymmärrettävästi.</p>	<p>vaatii tiedonhankintaa.</p> <p>Opiskelija ilmaisee itseään tilanteeseen sopivalla tavalla.</p>	<p>tään monipuolisen ja havainnollisen esityksen.</p> <p>Opiskelija ilmaisee itseään tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p>
Tekstien tulkitseminen							
T4 ohjata opiskelijaa hyödyntämään tekstilajitietoutta tekstien tulkinnessa	s21-s24, s28	Opiskelija hyödyntää tekstilajitietoutta puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien tulkinnessa, laajentaa sana- ja käsitevarantoaan, käyttää tehokkaasti lukemisen ja ymmärtämisen strategioita ja päättelee	Tekstilajitaidot tekstien tulkinnessa	<p>Opiskelija ymmärtää, miksi tekstit eroavat toisistaan.</p> <p>Opiskelija tunnistaa joitakin piirteitä tavallisimmista tekstilajeista.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa tavallisimpia tekstilajeja.</p> <p>Opiskelija ymmärtää tuttuja aihepiirejä käsitteleviä tekstejä ja hahmottaa tekstin kokonaisuuden.</p> <p>Opiskelija selvittää avainsanat</p>	<p>Opiskelija tunnistaa eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä.</p> <p>Opiskelija laajentaa aktiivisesti sana- ja käsitevarantoaan lukemalla erilaisia tekstejä.</p>	<p>Opiskelija erittelee eri tekstilajien rakennetta ja kielellisiä piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.</p> <p>Opiskelija kehittää sana- ja käsitevarantoaan siten, että se riittää itsenäiseen</p>

		tekstin merkityksiä tekstuaalisten, sanastollisten ja kieliopillisten vihjeiden perusteella.		Opiskelija ymmärtää tekstin sisältöä puutteellisesti.	ymmärtääkseen tekstin pääajatuksen. Opiskelija hyödyntää tekstejä sana- ja käsitevarantonsa laajentamisessa.	Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia strategioita tekstien tulkinnassa.	tekstien tulkintaan ja arviointiin.
T5 ohjata opiskelijaa kriittiseen tekstien tulkintaan	s24, s26, s27	Opiskelija harjaantuu puhuttujen, kirjoitettujen ja monimediaisten tekstien kriittiseen tulkintaan itsenäisesti ja ryhmässä.	Tekstien tulkinta	Opiskelija lukee ja ymmärtää yksinkertaisia, kieltään konkreettisia tekstejä tuuissa tilanteissa. Opiskelija esittää niistä kysymyksiä ja mielipiteitä yhdessä muiden kanssa ja itsenäisesti.	Opiskelija lukee ja ymmärtää ikäkauden mukaisia, myös abstrakteja tekstejä. Opiskelija tekee teksteistä päätelmiä ja esittää niiden sisällöstä perusteltuja mielipiteitä.	Opiskelija käyttää tekstien tulkinnan taitoaan oppimisen resursseina. Opiskelija arvioi tekstejä ja tekee tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä. Opiskelija ymmärtää, että	Opiskelija arvioi tekstien vaikutuskeinoja. Opiskelija havainnoi tekstien sellaisia merkityksiä, joita ei sanota suoraan, kuten tekstin ajatuskulkua, asenteita ja näkökulmia. Opiskelija tulkitsee, miten muut

						muut tekstit vaikuttavat tekstin tulkintaan.	tekstit vaikuttavat tekstin merkityksiin.
Tekstien tuottaminen							
T6 rohkaista opiskelijaa hyödyntämään eri tekstilajeja omien tekstien malleina ja lähteinä sekä vahvistamaan taitoa suunnitella, tuottaa ja muokata tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä	s22, s23, s26-s28	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä. Hän käyttää kertovia, kuvaavia ja kantaaoottavia tekstejä omien tekstien malleina ja lähteinä.	Tekstilajitaidot tekstien tuottamisessa	Opiskelija tuottaa rakenteeltaan, kieleltään ja sisällöltään yksinkertaisia ja konkreettisia tekstejä itselleen tutuista aiheista.	Opiskelija suunnittelee ja tuottaa tekstejä eri aihepiireistä mallien avulla itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija ottaa vastaan palautetta teksteistään. Opiskelija tuottaa tekstilajiltaan tunnistettavia tekstejä, mutta tekstilajipiirteiden hyödyntäminen on rajallista.	Opiskelija suunnittelee, tuottaa ja muokkaa tekstejä, joissa käytään eri tekstilajien piirteitä tarkoituksenmukaisesti.	Opiskelija tuottaa itsenäisesti tekstejä, joissa käytään eri tekstilajien piirteitä monipuolisesti. Opiskelija käyttää myös muita tekstejä omien tekstien lähteinä.

<p>T7 ohjata opiskelijaa vakiinnuttamaan kirjoitetun yleiskielen hallintaa</p>	<p>s22-s24, s28</p>	<p>Opiskelija noudattaa kirjoittamisissaan teksteissä yleiskielen normeja ja hyödyntää tekstilajille tyypillistä sanastoa ja kielipiillisiä rakenteita. Hän sujuvoittaa ja vahvistaa tekstien tuottamisen taitoaan käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.</p>	<p>Kirjoitetun kielen hallinta</p>	<p>Opiskelija kirjoittaa tekstejä tutuista aihepiireistä. Teksti voi olla epäkoherenttia, verrattain hankalasti luettavaa ja sanastoltaan hyvin rajallista.</p> <p>Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.</p>	<p>Opiskelija kirjoittaa ymmärrettäviä tekstejä kielipiillisistä puutteista huolimatta. Sanasto voi olla vielä suppeaa. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on horjuvaa.</p>	<p>Opiskelija kirjoittaa koherentteja tekstejä ja käyttää niissä tarkoituksenmukaista sanastoa ja rakenteita. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on melko vakiintunutta.</p> <p>Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.</p>	<p>Opiskelija kirjoittaa sisällöllisesti ja kielellisesti monipuolisia tekstejä. Kirjoitetun kielen normien noudattaminen on vakiintunutta.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>							
<p>T8 auttaa opiskelijaa syventämään kielitietoisuuttaan ja vakiinnuttamaan</p>	<p>s22-s26</p>	<p>Opiskelija kiinnostuu kielen ilmiöistä. Hän tunnistaa kielen rakenteita ja hyö-</p>	<p>Kielitietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Opiskelija tunnistaa, että kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa.</p>	<p>Opiskelija pohtii tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä niiden merkityksiä</p>	<p>Opiskelija havainnoi ja erittelee tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä</p>	<p>Opiskelija tekee päätelmiä tekstien kielellisistä ja tekstuaalisista piirteistä.</p>

<p>taitoan vastaanottaa tekstiä eri tavoilla eri tilanteissa</p>		<p>dyntää muodollista ja epämuodollista kieltä kielenkäytön resursseina sekä kielen tyylipiirteitä ja sävyjä. Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>		<p>Opiskelija tunnistaa kirjoitetun ja puhutun kielen eroja.</p> <p>Opiskelija hahmottaa lauserajat ja tunnistaa verbien lauseen keskuksena.</p>	<p>yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija tunnistaa muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien välisiä eroja.</p> <p>Opiskelija osaa jakaa lauseen rakennesein.</p>	<p>sekä niiden merkityksiä tarkoituksenmukaisten käsitteiden avulla.</p> <p>Opiskelija ymmärtää muodollisen ja epämuodollisen kielenkäytön ja eri tyylien vaikutuksia.</p> <p>Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia.</p>	<p>Opiskelija hyödyntää kielenkäytössään muodollista ja epämuodollista kieltä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää kielellisten valintojen vaikutuksen merkitysten rakentamiseen tekstissä.</p>
<p>T9 rohkaista opiskelijaa avertamaan kulttuurinäkemystään ja erittelemään kulttuurista monimuotoisuutta sekä tunnistamaan kulttuurien</p>	<p>s29, s210</p>	<p>Opiskelija lukee ja tulkitsee suomenkielistä kirjallisuutta, erityisesti suomalaista nykykirjallisuutta. Hän tutustuu suomalaisen kir-</p>	<p>Kulttuuritietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Opiskelija lukee lyhyitä, helppotajuisia suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä.</p> <p>Opiskelija erottaa fiktiivisen tekstin</p>	<p>Opiskelija lukee suomenkielisiä kaunokirjallisia tekstejä ja keskustele lukukokemuksestaan muiden kanssa.</p>	<p>Opiskelija lukee suomenkielisiä kirjoja ja erittelee lukukokemustaan.</p>	<p>Opiskelija lukee monipuolisesti suomenkielistä kirjallisuutta ja analysoi lukemaansa keskustelemalla ja kirjoittamalla.</p>

<p>samanlaisuuksia ja erilaisten ilmiöiden kulttuurisidonnaisuutta</p>		<p>jallisuuden päävaiheisiin ja niiden yhteyksiin maailmankirjallisuuteen sekä ymmärtää kirjallisuuden lajin ja muiden tekstien vaikutuksen teokseen.</p>		<p>muista teksteistä.</p> <p>Opiskelija hahmottaa, että eri aikoina on kirjoitettu erilaisia tekstejä.</p> <p>Opiskelija tunnistaa mallien avulla tekstien välisiä yhteyksiä.</p>	<p>Opiskelija on tutustunut joihinkin suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita edustaviin teksteihin.</p> <p>Opiskelija tuntee joitakin kirjallisuuden lajeja ja kuvailee vähintään yhtä niistä.</p> <p>Opiskelija tunnistaa, mihin lajiin teksti kuuluu.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä kirjallisuuden lajien piirteitä lukeestaan tekstistä.</p>	<p>Opiskelija tuntee suomalaisen kirjallisuuden päävaiheita ja niiden yhteyden eurooppalaisiin virtauksiin.</p>
<p>T10 ohjata opiskelijaa tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja kirjallisuuteen</p>	<p>s28-s210</p>	<p>Opiskelija ymmärtää kielellisesti ja kulttuurisesti monimuotoisen oppilaitoksen ja yhteiskunnan merkityksen. Hän tunnistaa kulttuurisia eroja ja samankaltai-</p>	<p>Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus</p>	<p>Opiskelija tietää, että jokainen yhteiskunta on monikielinen ja kulttuurisesti monimuotoinen.</p> <p>Opiskelija tunnistaa ja osaa kuvata kulttuurisia</p>	<p>Opiskelija tunnistaa yksilön ja lähiympäristön monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p> <p>Opiskelija monipuolistaa kulttuu-</p>	<p>Opiskelija erittelee yhteiskunnan monikielisyyttä ja kulttuurista monimuotoisuutta.</p>	<p>Opiskelija esittää näkemyksiä kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden merkityksestä itselleen ja yhteiskunnalle.</p> <p>Opiskelija osallistuu aktiivisesti</p>

		suuksia ja erilaisen ilmiöiden kulttuurisidonaisuutta.		kytköksiä omassa elämässään.	risia kokemuksiin ja osaa kertoa niistä.	Opiskelija osaa eritellä kulttuurisia kokemuksiin. Opiskelija tekee havaintoja siitä, että kulttuuri, yksilöiden toiminta ja erilaisten ryhmien muodostuminen vaikuttavat toisiinsa.	yhteisten kulttuuristen kokemusten luomiseen.
T11 auttaa opiskelijaa vakiinnuttamaan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana, ohjata opiskelijaa näkemään ja vertaamaan erilaisia oppimistyylejä ja	s26, s28	Opiskelija vahvistaa myönteistä käsitystä itsestään kielenoppijana ja kielen käyttäjänä. Hän vertailee ja hyödyntää erilaisia oppimisen tapoja itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.	Viestijäkuvan kehittyminen ja oman kielenoppimisen reflektointi	Opiskelija tekee havaintoja kielenoppimisestaan ja omista oppimisen tavoistaan.	Opiskelija tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteita kielenoppijana ja kielen käyttäjänä sekä asettaa itselleen oppimistavoitteita.	Viestijäkuvan kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. pimentavoitteita. Opiskelija kehittää kielenoppimistaitojaan ja hyödyntää monipuolisesti ympä-	Opiskelija asettaa itselleen haasteellisia oppimistavoitteita ja edistää yhteistä oppimista.

tapoja sekä oppimaan muilta						ristöään kielennoppimisen resursseina.	
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T 12 ohjata opiskelijaa ymmärtämään, miten kieltä käytetään eri tiedonaloilla	s21-s26	Opiskelijan kielitaito kehittyy arkikielistä kohti tiedonalojen kieltä.	Eri tiedonalojen kielen havainnointi	Opiskelija käsittelee eri tiedonalojen aiheita arkikielillä.	Opiskelija ymmärtää ikätasolle suunnattua kognitiivisesti melko vaativaa kieltä vahvan kontekstin tuen avulla.	Opiskelija ymmärtää ikätasolle suunnattua kognitiivisesti vaativaa kieltä, mutta tarvitsee kontekstin tukea.	Opiskelija tuntee abstraktin kielen keinoja ja käyttää niitä tekstien tulokinnassa.
T13 rohkaista opiskelijaa kehittämään tiedonhankintataitoja sekä oman työskentelyn suunnittelua ja arviointia itsenäisesti ja ryhmässä	s25	Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisia tiedonhankintakeinoja tekijänoikeuksia noudattaen. Hän suunnittelee, jäsentelee ja arvioi omaa työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.	Tiedonhankinta sekä oman työskentelyn suunnittelu, jäsentyminen ja arviointi	Opiskelija etsii yksittäisiä tietoja annetuista lähteistä. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Opiskelija etsii tietoa tutuista tai annetuista lähteistä, mutta käsittelee tietoa toistaen. Opiskelija arvioi omaa työskentelyään.	Opiskelija etsii tietoa eri lähteistä sekä suunnittelee, jäsentelee ja arvioi työskentelyään itsenäisesti ja ryhmässä.	Opiskelija etsii ja yhdistelee monipuolisesti eri tietolähteiden tietoa vertaillen ja tiedon luotettavuutta arvioiden. Opiskelija edistää tavoitteellisesti yhteistä työskentelyä.

				Opiskelija suunnittelee ja arvioi työskentelyään vain vähän.		Opiskelija tuo oman panoksensa yhteiseen työskentelyyn.	
--	--	--	--	--	--	---	--

Svenska som andra språk och litteratur -lärokurs

Mål för undervisningen	Kurser	Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen	Föremål för bedömningen	Kunskapskrav för vitsordet fem	Kunskapskrav för vitsordet sju	Kunskapskrav för vitsordet åtta	Kunskapskrav för vitsordet nio
Förmåga att kommunicera							
M1 uppmuntra den studerande att stärka sina kommunikativa färdigheter och sin uttrycksförmåga i vardagliga kommunikations-situationer samt att stärka förmågan att arbeta med och förstå olika teman och texter	s21, s23, s27, s210	Den studerande utvecklar sina färdigheter att handla målinriktat, etiskt och konstruktivt i kommunikations-situationer i läroinrättningen och i samhället.	Att utveckla kommunikativa färdigheter	Den studerande deltar i förutsebara kommunikationssituationer genom att lyssna aktivt.	Den studerande deltar muntligt och på ett konstruktivt sätt i kommunikations-situationer i skolan.	Den studerande främjar med sitt agerande en lyckad kommunikations-situation.	Den studerande tar initiativ i olika kommunikations-situationer och anpassar sitt tal enligt situationen.
M2 handleda den studerande att fördjupa förmågan att förstå	s21–s24, s27	Den studerande fördjupar sin förmåga att förstå formellt tal, den	Förmåga att förstå i kommunikations-situationer	Den studerande förstår talade texter på vardagligt språk som	Den studerande förstår talade texter på vardagligt språk och tar	Den studerande förstår huvudragen i muntliga	Den studerande urskiljer den väsentliga informationen i den

formellt tal, den muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter		muntliga kommunikationen i undervisningen och talade medietexter.		åskådliggörs tydligt.	reda på deras betydelse tillsammans med de andra.	kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter som behandlar teman som är bekanta för den studerande.	muntliga kommunikationen i undervisningen och i talade medietexter samt utvärderar vad hen har hört. Den studerande kan ta emot information i formella situationer.
M3 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttrycksätt	s27, s28, s10	Den studerande utvecklar sin förmåga att uppträda och uttrycka sig målmedvetet i olika situationer och med hjälp av olika uttrycksätt.	Förmåga att uppträda	Den studerande uttrycker sig själv i olika vardagliga situationer eller berättar om något ämne som intresserar hen på det sätt som hens språkkunskaper ger möjlighet till. Den studerande kompletterar sin språkfärdighet med andra uttrycksätt.	Den studerande förbereder och håller ett anförande eller en muntlig presentation om ett tema som ligger nära hen själv. Den studerande uttrycker sig förståeligt.	Den studerande förbereder och håller en tydlig presentation om ett tema som förutsätter att hen söker information. Den studerande uttrycker sig på ett för situationen lämpligt sätt.	Den studerande förbereder och håller en sammanhängande och till sitt innehåll mångsidig och åskådlig presentation. Den studerande uttrycker sig målmedvetet och ändamålsenligt.
Att tolka texter							

<p>M4 handleda den studerande att använda sin kunskap om textgenrer för att tolka texter</p>	<p>s21–s24, s28</p>	<p>Den studerande använder sin kunskap om textgenrer för att tolka talade, skrivna och multimediala texter, utvidgar sitt ord- och begreppsförråd, använder effektivt lässtrategier och strategier för att förstå text och drar slutsatser om en texts betydelser utgående från texten, orden och de språkliga strukturerna.</p>	<p>Förmåga att använda kunskaper om textgenrer i tolkningen av texter</p>	<p>Den studerande förstår varför texter skiljer sig från varandra.</p> <p>Den studerande känner igen några särdrag för de vanligaste textgenrererna.</p> <p>Den studerande förstår bristfälligt innehållet i en text.</p>	<p>Den studerande känner igen de vanligaste textgenrererna.</p> <p>Den studerande förstår texter som behandlar ämnesområden som är bekanta för hen och kan uppfatta texten som helhet.</p> <p>Den studerande tar reda på nyckelord för att förstå huvudtanken i texten.</p> <p>Eleven använder texter för att utvidga sitt ord- och begreppsförråd.</p>	<p>Den studerande identifierar strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer.</p> <p>Den studerande utvidgar aktivt sitt ord- och begreppsförråd genom att läsa olika slags texter.</p> <p>Den studerande använder ändamålsenliga strategier för att tolka texter.</p>	<p>Den studerande särskiljer mellan strukturen och de språkliga särdragen i olika textgenrer med hjälp av ändamålsenliga begrepp.</p> <p>Den studerande utvecklar sitt ord- och begreppsförråd så att det är tillräckligt för att hen självständigt kan tolka och utvärdera texter.</p>
<p>M5 handleda den studerande att tolka texter kritiskt</p>	<p>s24, s26, s27</p>	<p>Den studerande övar sig på att kritiskt tolka talade, skrivna och multimediala texter både självständigt och i grupp.</p>	<p>Förmåga att tolka texter</p>	<p>Den studerande läser och förstår enkla texter med ett konkret språk och i för eleven bekanta situationer.</p>	<p>Den studerande läser och förstår texter, även abstrakta sådana, som är lämpliga för hens ålder.</p>	<p>Den studerande använder sin förmåga att tolka texter som en resurs för lärandet.</p>	<p>Den studerande utvärderar texternas sätt att påverka.</p> <p>Den studerande iakttar sådana betydelser i texterna som inte är</p>

				Den studerande ställer frågor och uttrycker åsikter utifrån texterna tillsammans med andra och självständigt.	Den studerande drar slutsatser om texterna och framför motiverade åsikter om textens innehåll.	Den studerande utvärderar texter och drar slutsatser om och ställer kritiska frågor utifrån texten. Den studerande förstår att andra texter inverkar på textens tolkning.	direkt uttalade, såsom textens tankegång, attityder och synpunkter. Den studerande tolkar hur andra texter inverkar på textens betydelse.
Att producera texter							
M6 handleda den studerande att stärka förmågan att planera, producera och bearbeta texter självständigt och tillsammans med andra samt att kunna använda olika textgenrer som källor och modeller för de egna texterna	s22, s23, s26–s28	Den studerande planerar, producerar och bearbetar texter. Den studerande använder berättande, beskrivande och ställningstagande texter som modeller och källor för de egna texterna.	Förmåga att tillämpa kunskap om textgenrer i produktionen av texter	Den studerande producerar texter som till sin struktur, sitt språk och sitt innehåll är enkla och konkreta och som berör ett ämne som är bekant för hen.	Den studerande planerar och producerar med hjälp av modeller texter om olika ämnesområden, både självständigt och tillsammans med andra. Den studerande tar emot respons på sina texter. Den studerande producerar texter där man känner igen textgenrerna men där	Den studerande planerar, producerar och bearbetar texter där hen använder särdragen för olika textgenrer på ett ändamålsenligt sätt.	Den studerande producerar självständigt texter där särdragen för olika textgenrer används på ett mångsidigt sätt. Den studerande använder också andra texter som källor för de egna texterna.

					textgenrernas typiska särdrag används bristfälligt.		
M7 hjälpa den studerande att befästa kunskaperna om normerna för standardskriftspråket	s22–s24, s28	Den studerande följer normerna för standard-skriftspråket i sina texter och använder de ordförråd och språkliga strukturer som är karakteristiska för olika textgenrer. Den studerande utvecklar smidighet och mångsidighet i sin textproduktion samt skriver för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Förmåga att behärska skriftspråket	Den studerande producerar texter om ämnesområden som är bekanta för hen själv. Texten kan vara icke-koherent, något svårläst och skriven med ett väldigt begränsat ordförråd. Eleven kan skriva för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Den studerande producerar texter som är förståeliga trots språkliga brister. Ordförrådet kan fortfarande vara begränsat. Den studerande användning av skriftspråksnormer är osäkert.	Den studerande producerar koherenta texter och använder ändamålsenliga ord och strukturer i dem. Eleven följer skriftspråksnormerna tämligen väl. Den studerande kan skriva flytande för hand och med hjälp av digitala verktyg.	Den studerande producerar texter som innehållsmässigt och språkligt är mångsidiga. Den studerande följer skriftspråksnormerna väl.
Att förstå språk, litteratur och kultur							
M8 hjälpa den studerande att fördjupa sin språkmedvetenhet och att befästa sin förmåga	s22–s26	Den studerande blir intresserad av språkliga fenomen. Eleven känner igen språkliga strukturer och använder formellt och	Förmåga att utveckla språklig medvetenhet	Den studerande observerar att språkbruket varierar i olika situationer.	Den studerande reflekterar över textens språkliga och textuella drag och deras betydelser tillsammans med andra.	Den studerande uppfattar och skiljer mellan språkliga och textuella drag i texter och deras betydelser med hjälp av ända-	Den studerande drar slutsatser om texters språkliga och textuella särdrag. Den studerande utnyttjar formellt

<p>att ta till sig texter på olika sätt i olika situationer</p>		<p>informellt språk som en resurs för språk användningen samt använder språkliga stildrag och nyanser. Den studerande förstår betydelser och följer av olika språkliga val.</p>		<p>Den studerande identifierar skillnaderna mellan skrivet och talat språk.</p> <p>Den studerande uppfattar gränserna mellan sats och känner igen verbet i centrum av satsen.</p>	<p>Den studerande känner igen formellt och informellt språkbruk och skillnaderna mellan olika språkliga stilar.</p> <p>Den studerande kan dela in satsen i satskonstruktionens olika delar.</p>	<p>målsenliga begrepp.</p> <p>Den studerande förstår formellt och informellt språkbruk och effekterna av olika språkliga stilar.</p> <p>Den studerande förstår betydelser och följer av olika språkliga val.</p>	<p>och informellt språk i sitt språkbruk.</p> <p>Den studerande förstår vilken inverkan språkliga val har för hur betydelsen byggs upp i en text.</p>
<p>M9 uppmuntra den studerande att vidga sin kultursyn och beskriva kulturell mångfald samt att se kulturella likheter och kulturbundenheten i olika företeelser</p>	<p>s29, s210</p>	<p>Den studerande läser och tolkar svenskspråkig litteratur, i synnerhet modern finlandssvensk litteratur. Den studerande bekantar sig med den finlandssvenska litteraturens viktigaste skeden och deras kopplingar till världslitteraturen. Den studerande förstår hur litteraturgenren och</p>	<p>Hur den kulturella medvetenheten utvecklats</p>	<p>Den studerande läser korta och lättförståeliga svenskspråkiga skönlitterära texter. Eleven skiljer mellan fiktiva texter och andra texter.</p> <p>Den studerande förstår att olika texter har skrivits vid olika tidpunkter.</p> <p>Den studerande identifierar med hjälp av modeller</p>	<p>Den studerande läser svenskspråkiga, även finlandssvenska, skönlitterära texter och diskuterar sina läsupplevelser med de andra.</p> <p>Den studerande känner till några litteraturgenrer och kan identifiera till vilken genre en text hör.</p>	<p>Den studerande läser och kan analysera en skönlitterär text.</p> <p>Den studerande kan nämna centrala verk i den finlandssvenska litteraturen.</p> <p>Den studerande kan särskilja litteraturgenrernas särdrag i texter som hen läser.</p>	<p>Den studerande läser mångsidig svenskspråkig litteratur och analyserar och tolkar det hen läst genom att diskutera och skriva om sina upplevelser.</p> <p>Den studerande känner till den finlandssvenska litteraturen och dess förhållande till världslitteraturen.</p>

		andra texter påverkade ett verk.		kopplingar mellan texter.			
M10 handleda den studerande att lära känna den finländska, speciellt den finlandssvenska, kulturen och litteraturen	s28–s210	Den studerande förstår betydelsen av språklig och kulturell mångfald i skolan och i samhället. Den studerande ser skillnader och likheter mellan kulturer samt kulturbundenheter i och mellan olika företeelser.	Kännedom om litteratur och kultur	Den studerande känner till att det förekommer flerspråkighet och kulturell mångfald i alla samhällen. Den studerande kan identifiera och kan beskriva kulturella och kulturbundna företeelser i sin närmaste omgivning.	Den studerande identifierar flerspråkighet och kulturell mångfald på individnivå och i den nära omgivningen. Den studerande breddar sina kulturella erfarenheter och kan berätta om dem.	Den studerande redogör för vad flerspråkighet och kulturell mångfald innebär i samhället. Den studerande kan redogöra för sina kulturella erfarenheter. Den studerande observerar att kulturen samt individers verksamhet och olika gruppbildningar påverkar varandra.	Den studerande framför synpunkter på vad flerspråkighet och kulturell mångfald betyder för hen själv och för samhället. Den studerande deltar aktivt i att skapa gemensamma kulturella upplevelser.
M11 hjälpa den studerande att etablera en positiv uppfattning om sitt sätt att kommunicera, läsa, producera texter och lära sig språk, handleda den studerande att	s26, s28	Den studerande stärker en positiv uppfattning om sig själv och sitt sätt att lära sig och använda språk. Den studerande jämför och använder olika sätt att lära	Bild av sig själv som kommunikatör och förmåga att reflektera över sitt sätt att lära sig språk	Den studerande gör iakttagelser om hur hen lär sig språk och sina egna sätt att lära sig.	Den studerande identifierar sina styrkor och utvecklingsområden när det gäller hens sätt att lära sig och använda språk samt ställer upp mål för sitt eget lärande.	Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk och använder mångsidigt sin omgivning som en resurs för att lära sig språk.	Den studerande ställer upp utmanande mål för sitt eget lärande och främjar det gemensamma lärandet.

iaktta och jämföra olika inlärningsstilar och -sätt och att lära sig av andra		sig både självständigt och i grupp.					
Att använda språket som stöd för allt lärande							
M12 handleda den studerande att förstå hur språk används inom olika vetenskapsområden	s21–s26	Den studerandes språkkunskap utvecklas från ett vardagligt språk mot språket som används inom olika vetenskapsområden.	Observation av språket inom olika vetenskapsområden	Den studerande behandlar teman som berör olika vetenskapsområden på ett vardagligt språk.	Den studerande förstår med stöd av en stark kontext språk som är rätt så kognitivt krävande och lämpligt med hänsyn till elevens ålder.	Den studerande förstår kognitivt krävande språk som är lämpligt med hänsyn till hans ålder, men behöver stöd från kontexten.	Den studerande känner till metoder för användningen av ett abstrakt språk och använder dem för att tolka texter.
M13 uppmuntra den studerande att utveckla sin förmåga att söka information samt att planera och utvärdera arbetet självständigt och i grupp	s25	Den studerande använder ändamålsenliga sätt att söka information och följer upphovsrättsliga normer. Den studerande planerar, strukturerar samt utvärderar sitt eget arbete självständigt och i grupp.	Förmåga att söka information samt planera, strukturera och utvärdera sitt arbete	Den studerande söker enstaka information från givna källor. Den studerande följer upphovsrätten och förstår betydelsen av personlig integritet på nätet. Den studerande planerar och utvärderar sitt eget arbete endast i liten grad.	Den studerande söker information från bekanta källor eller källor som hen fått, men upprepar informationen. Den studerande utvärderar sitt arbete.	Den studerande kan söka information på ett mångsidigt sätt i olika källor och kan planera, strukturera och utvärdera sitt arbete självständigt och i grupp.	Den studerande söker och kombinerar mångsidigt information från olika källor samt jämför informationen och bedömer dess tillförlitlighet. Den studerande främjar målmedvetet gemensamt arbete.

Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Ruotsin kieli, B1-oppimäärä

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistetaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa ruotsin kielen B1-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T5–T9) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A1.3 ja A2.1 välitasoksi A1.3/A2.1 Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen ta- voite	Kurssit	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa rohkaista jatkuvaan kielenopiskeluun asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutuk-	rub1–rub8	Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiske- lustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää ruotsin kielen taitoaan. Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielennoppimistapoja. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia yleisimpiä kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää keskeisiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää ruotsin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää itselle sopivia monipuolisia tapoja oppia kohdekieltä. Opiskelija osaa vertailla ja pohtia

seen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen		löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.					tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.
T2 rohkaista opiskelijaa näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivaranon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös opiskelun ulkopuolella	rub1–rub8	Opiskelija oppii löytämään ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja -mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää ruotsin kieltä.	Opiskelija osaa nimetä ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa vertailla ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan	Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää ruotsinkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1

<p>T3 järjestää opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista viestintää ja vuorovaikutusta</p>	<p>rub1–rub8</p>	<p>Opiskelija oppii toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa</p>	<p>Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukena muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.</p>	<p>Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.</p>	<p>Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.</p>	<p>Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista. Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.</p>
<p>T4 tukea opiskelijaa kielellisten viestintästrategioiden käytössä</p>	<p>rub1–rub8</p>	<p>Opiskelija oppii hyödyntämään kielellisiä viestintästrategioita.</p>	<p>Viestintästrategioiden käyttö</p>	<p>Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella.</p>	<p>Opiskelija tukeutuu viestintäsäännän kaikkein keskeisiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.</p>	<p>Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu</p>	<p>Opiskelija osallistuu viestintään ja tarvitsee vain satunnaisesti apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa melko usein</p>

				Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.		pyytämään selvennystä tai tois- toa hyvin usein.	turvautuen har- vemmin ei-kiel- lisiin ilmaisuihin. Opiskelija osaa soveltaa jonkin verran viestintä-kumppanin ilmai- suja omassa vies- tinnässään.
T5 auttaa opiske- lijaa laajenta- maan kohteliaa- seen kielenkäyt- töön kuuluvien ilmausten tunte- mustaan	rub1–rub8	Opiskelija oppii käyttämään eri- laisia kohteliaisuuden ilmauksia.	Viestinnän kult- tuurinen sopi- vuus	Opiskelija osaa käyttää muuta- mia kielelle ja kulttuurille tyy- pillisimpiä kohte- liaisuuden il- mauksia (terveh- timinen, hyvä- tely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisim- missa sosiaali- sissa kontak- teissa.	Opiskelija osaa käyttää muuta- mia kaikkein ylei- simpiä kielelle ominaisia kohte- liaisuuden il- mauksia rutiinin- omaisissa sosiaa- lisissa kontak- teissa.	Opiskelija osaa käyttää yleisim- piä kohteliaa- seen kielenkäyt- töön kuuluvia il- mauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa ti- lanteissa.	Opiskelija selviy- tyy joistakin ly- hyistä sosiaali- sista tilanteista ja osaa käyttää joi- takin kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuo- toja sekä esittää esimerkiksi pyyn- töjä, kutsuja, eh- dotuksia ja an- teeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.1	Taitotaso A1.2	Taitotaso A1.3	Taitotaso A1.3/A2.1

<p>T6 rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan monentyyppisiä puhuttuja ja kirjoitettuja ruotsinkielisiä tekstejä oman edistymisen kannalta sopivimmalla vaikeustasolla</p>	<p>rub1–rub8</p>	<p>Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.</p>	<p>Tekstien tulkintataidot</p>	<p>Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puhuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia.</p> <p>Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää harjoitettua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muuttaman sanan mitaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta.</p> <p>Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena.</p> <p>Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä hidasta puhetta sisältäviä tekstejä.</p> <p>Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa tiedon lyhyistä, yksinkertaisista, itseään kiinnostavista viesteistä ja tekstin pääajatuksia tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p>				<p>Taitotaso A1.1</p>	<p>Taitotaso A1.2</p>	<p>Taitotaso A1.3</p>	<p>Taitotaso A1.3/A2.1</p>
<p>T7 tarjota opiskelijalle runsaasti tilaisuuksia har-</p>	<p>rub1–rub8</p>	<p>Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja</p>	<p>Tekstien tuottamistaidot</p>	<p>Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin</p>	<p>Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä</p>	<p>Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa</p>	<p>Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista</p>

<p>joitella pieni- muotoista puhu- mista ja kirjoitta- mista erilaisista aiheista kiinnit- tään huomiota myös ääntämi- seen ja tekstin si- sällön kannalta oleellisimpiin ra- kenteisiin</p>		<p>kirjallisesti käyt- tään ruotsin kie- len keskeistä sa- nastoa ja keskei- siä rakenteita. Hän oppii ääntä- mään ymmärret- tävästi.</p>		<p>suppeasti käyt- tään harjoiteltuja sanoja ja opetel- tuja vakioilmai- suja.</p> <p>Opiskelija ääntää joitakin harjoitel- tuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanon- toja.</p>	<p>asioista käyttäen suppeaa ilmai- suvarastoa ja kir- joittaa muuta- man lyhyen lau- seen harjoitel- luista aiheista.</p> <p>Opiskelija ääntää useimmat harjoi- tellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perussa- naston, muuta- man tilan- nesidonnaisen il- mauksen ja pe- ruskieliopin ai- neksia.</p>	<p>opeteltuja il- mauksia, kes- keistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arki- sista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen sup- peaa ilmaisuva- rastoa ja kirjoit- tamaan yksinker- taisia viestejä. Opiskelija ääntää harjoitellut ilmai- sut ymmärrettä- västi.</p>	<p>sekä itselleen tär- keistä asioista käyttäen yksin- kertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa.</p> <p>Opiskelija osaa keskeistä perus- sanastoa ja ra- kenteita.</p> <p>Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen pe- russääntöjä muissa kuin har- joitelluissa il- mauksissa.</p>
--	--	---	--	---	--	--	---

Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen

<p>T8 ohjata opiske- lijaa tutustu- maan pohjois- maiseen kieliym- päristöön sekä</p>	<p>rub1–rub8</p>	<p>Opiskelija oppii tuntemaan suo- menruotsalaista ja pohjoismaista kieliympäristöä</p>	<p>Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hah- mottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä Pohjois- maat ja joitakin pohjoismaisia kieliä.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä Pohjois- maat ja niiden vi- ralliset kielet.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa, mitä kie- liä Pohjoismaissa puhutaan ja ku-</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla ruotsin kieltä käyttökie- lenä Suomessa ja Pohjoismaissa.</p>
---	------------------	---	---	---	--	--	---

<p>Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin</p>		<p>sekä suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureja ja elämänmuotoja. oppii tuntemaan Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.</p>		<p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.</p>	<p>Opiskelija tietää, että ruotsia puhutaan eri tavoin Suomessa ja Ruotsissa. Opiskelija osaa kertoa suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuureista ja elämänmuodoista.</p>	<p>vailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa joistakin Suomessa ja Ruotsissa käytetyn ruotsin kielen erityispiirteistä. Opiskelija osaa vertailla suomenruotsalaisia ja pohjoismaisia kulttuureita ja elämänmuotoja.</p>
<p>T9 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on sekä käyttämään kieli-tiedon käsitteitä oppimisen tukena</p>	<p>rub1–rub8</p>	<p>Opiskelija oppii löytämään ruotsin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan ruotsin kieltä muihin kieliin. Opiskelija oppii käyttämään kieli-tiedon käsitteitä oppimisensa tukena.</p>	<p>Kielellinen päätely</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin ruotsin kielen säännönmukaisuuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksia. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.</p>	<p>Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan ruotsissa ja jossakin muussa kielessä.</p>

				<p>ilmaistaan ruotsin kielessä ja josakin muussa kielessä.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ruotsin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa ruotsin kielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>	<p>Opiskelija tuntee ruotsin kielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.</p>
--	--	--	--	--	--	---

Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi englannin kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijoille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearviointin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa englannin kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan englannin kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy englannin kielen A-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Englannin kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T10) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa B1.1 ja B1.2 välitasoksi B1.1/B1.2. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa jatku-	ena1 – ena8	Opiskelija oppii soveltamaan ja		Opiskelija osaa antaa joitakin esi-	Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää	Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia	Opiskelija osaa pohtia ja vertailla

<p>vaan kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen</p>		<p>kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimisprosessiaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään erilaisia tapoja oppia kieliä ja löytää niistä itselleen tehokkaimmat.</p> <p>Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.</p>	<p>Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen</p>	<p>merkkejä mahdollisuuksista kehittää englannin kielen taitoaan. Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata joitakin tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää keskeisiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>	<p>erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää englannin kielen taitoaan myös koulun päätyttyä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia englannin kieltä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.</p>
--	--	--	--	--	---	--	---

<p>T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Opiskelija oppii löytämään englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.</p>	<p>Maailmankansallaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä käyttämällä</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää englannin kieltä..</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää englanninkielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>				<p>Taitotaso A1.3</p>	<p>Taitotaso A2.2</p>	<p>Taitotaso B1.1</p>	<p>Taitotaso B1.1/B1.2</p>
<p>T3 rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin monenlaisista tämän elämäkokemukseen sopivista aiheista, joissa voidaan käsitellä myös mielipiteitä</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Opiskelija oppii toimimaan aktiivisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa</p>	<p>Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.</p>	<p>Opiskelija selviää kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.</p>	<p>Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.</p>	<p>Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään myös joissakin vaativammassa tilanteissa, kuten keskusteltaessa ajankohtaisesta tapahtumasta.</p>

<p>T4 tukea opiskelijan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Opiskelija oppii olemaan aloitteellinen vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään viestintästrategioita.</p>	<p>Viestintästrategioiden käyttö</p>	<p>Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja.</p> <p>Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäymällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella.</p> <p>Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoja hyvin usein.</p>	<p>Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista.</p> <p>Opiskelija joutuu pyytämään toistoja tai selvennystä silloin tällöin.</p> <p>Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).</p>	<p>Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin.</p> <p>Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen sekä pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.</p>	<p>Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin, korjata väärinymmärryksiä sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.</p> <p>Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ja melko mutkikkaidenkin ilmauksien merkityksistä.</p>
--	--------------------	--	--------------------------------------	--	--	--	--

T5 auttaa opiskelijaa tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea opiskelijoiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	ena1 – ena8	Opiskelija oppii tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä. Opiskelija oppii käyttämään kieltä kulttuurien välisessä viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiniinomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja osaa kiinnittää huomiota kielenkäytön muodollisuuteen. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuurisia käytänteitä.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.3	Taitotaso A2.2	Taitotaso B1.1	Taitotaso B1.1/B1.2
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja	ena1 – ena8	Opiskelija oppii tulkitsemaan puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	Tekstien tulkitaitot	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua	Opiskelija pystyy seuraamaan	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksi-	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja useita yksityiskohtia hieman

<p>lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkitta niitä käyttäen erilaisia strategioita</p>		<p>Opiskelija oppii tekstien ymmärtämisstrategioita.</p>		<p>sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana.</p> <p>Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.</p>	<p>hyvin summattaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen sekä ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.</p> <p>Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.</p>	<p>tyiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoinesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskoh- tia myös valmistumatta.</p>	<p>vaativammasta normaalitempoinesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä.</p> <p>Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskoh- tia myös valmistumatta.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p>				<p>Taitotaso A1.3</p>	<p>Taitotaso A2.2</p>	<p>Taitotaso B1.1</p>	<p>Taitotaso B1.1/B1.2</p>

<p>T7 ohjata opiskelijaa tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen englannin kielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Opiskelija oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>	<p>Tekstien tuottamistaidot</p>	<p>Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvaramaa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyyppisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.</p> <p>Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohdista erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista.</p> <p>Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja useita yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä yleisiä fraaseja ja idiomeja.</p> <p>Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
---	--------------------	--	---------------------------------	--	---	---	---

Kasvu kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kielitietoisuuteen

<p>T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Opiskelija oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.</p>		<p>Ei käytetä arvostamisen muodostamisen perusteena.</p> <p>Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>			
<p>T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja</p>	<p>ena1 – ena8</p>	<p>Opiskelija oppii tuntemaan englannin kielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja.</p> <p>Opiskelija oppii kielialueen maiden kulttuureja ja</p>	<p>Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomautaminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä joitakin maita, joissa englantia puhutaan.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa, missä englantia puhutaan ja että sitä puhutaan eri tavoin.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla kielialueen</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa englannin asemasta maailmankielenä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia englannin asemaa maailmankielenä ja siihen liittyviä ilmiöitä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja</p>

		elämänmuotoja.			een maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.		ja elämänmuotoja.
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.	ena1 – ena8	Opiskelija oppii löytämään englannin kielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan englannin kieltä muihin kielisiin. Opiskelija oppii käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena.	Kielellinen päätely	Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin englannin kielen säännönmukaisuuksista.	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja osaa käyttää niitä	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa kertoa kohdekielen keskeisistä englannin kielen kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan englannissa ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

					kielitaitonsa kehittämiseen.		
--	--	--	--	--	------------------------------	--	--

Vieras kieli, A-oppimäärä

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi vieraan kielen A-oppimäärässä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arviointi on monipuolista, ja se antaa opiskelijalle mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Formatiiviseen arviointiin liittyvän opiskelijan oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla opiskelijoita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Opiskelijoita rohkaistetaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itsearvioinnin ja vertaispalautteen keinoin. Summatiivinen arviointi perustuu siihen, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut paikallisessa opetussuunnitelmassa vieraan kielen A-oppimäärälle asetetut tavoitteet.

Opiskelijan kehittyvän kielitaidon arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen Kehittyvän kielitaidon asteikko. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää myös esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arvioinnin tulee olla monipuolista, jotta opiskelijat, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat, saavat erilaisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan vieraan kielen A-oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy vieraan kielen A-oppimäärän päätösarviointiin ja siitä muodostetaan päätösarvosanaan.

Vieraan kielen A-oppimäärän kehittyvään kielitaitoon liittyvien tavoitteiden (T6–T19) arvosanassa 9 on yhdistetty kaksi taitotasoa A2.2 ja B1.1 välitasoksi A2.2/B1.1. Taitotasot löytyvät Eurooppalaisesta viitekehyksestä ja sen pohjalta laaditusta suomalaisesta sovelluksesta Kehittyvän kielitaidon asteikko.

Opetuksen ta- voite	Kurssit	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde (tarvitta- essa muutet- tava)	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8 (tarvittaessa muutettava)	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Kielenopiskelutaidot							
T1 rohkaista opiskelijaa jatkuvan kielenopiskeluun, asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioida oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata opiskelijaa myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii soveltamaan ja kehittämään kielitaitoaan itsenäisesti myös koulun päätyttyä. Opiskelija oppii asettamaan tavoitteita kielten opiskelulle ja reflektoidaan oppimistaan itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa. Opiskelija käyttää erilaisia tapoja oppia kieliä ja	Jatkuvan kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen sekä tavoitteiden asettaminen, opiskelustrategioiden hyödyntäminen, oppimisen reflektointi ja vuorovaikutuksessa toimimisen tapojen hahmottaminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä mahdollisuuksista kehittää vieraan kielen taitoaan. Opiskelija osaa käyttää joitakin itselle sopivia kielenoppimistapoja.	Opiskelija osaa kuvailla mahdollisuuksia kehittää vieraan kielen taitoaan myös koulun päätyttyä Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja. Opiskelija osaa kuvata joitakin	Opiskelija osaa vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää vieraan kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää keskeisimpiä itselle sopivia kielenoppimistapoja.	Opiskelija osaa pohtia ja vertailla erilaisia mahdollisuuksia soveltaa ja kehittää vieraan kielen taitoaan myös koulun päätyttyä. Opiskelija osaa käyttää monipuolisia itselle sopivia tapoja oppia kohdekieltä. Opiskelija osaa vertailla ja pohtia

		löytää niistä itselleen tehokkaimmat. Opiskelija oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti.		Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä tavoista toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.	tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutuksessa.		tapoja toimia rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.
T2 kannustaa opiskelijaa löytämään hyödyllisiä kohdekielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii löytämään kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta.	Maailmankansalaisen taitojen kehittämisen opiskeltavaa kieltä käyttämällä	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin aineistoista ja toimintaympäristöistä, joissa voi käyttää kohdekieltä.	Opiskelija osaa nimetä kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan.	Opiskelija osaa vertailla kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä, jotka edistävät hänen oppimistaan	Opiskelija osaa pohtia, miten hän voi hyödyntää kohdekielisiä aineistoja ja toimintaympäristöjä omaa oppimistaan edistääkseen.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2/B1.1
T3 rohkaista opiskelijaa harjoittelemaan monenlaisia jokapäiväisiä	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii toimimaan jokapäiväisissä viestintätilanteissa aloitteellisesti.	Vuorovaikutustaito erilaisissa tilanteissa	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmistä toistuvista, rutiinin-	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja joka-	Opiskelija selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä	Opiskelija selviää melko vaivattomasti monista jokapäiväisistä

väisiä viestintätilanteita sekä toimimaan niissä aloitteellisesti				omaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	päiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	viestintätilanteista. Opiskelija pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	viestintätilanteista. Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen monenlaisissa viestintätilanteissa.
T4 ohjata opiskelijaa olemaan aktiivinen viestintätilanteessa sekä syventämään taitoaan käyttää kohdekielisiä viestinnän keinoja, vakiintuneita fraaseja, kierto- ja täyteilmauksia ja muuta kompensointiä	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii toimimaan aktiivisesti viestintätilanteessa. Hän oppii hyödyntämään viestintästrategioita.	Viestintästrategioiden käyttö	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin eikielellisiin ilmauksiin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään. Opiskelija käyttää tarvittaessa vakiosanoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään, osaa pyytää tarkennusta avainsanoista ja varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa satunnaisesti kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen.

						(koira/eläin tai talo/mökki).	
T5 ohjata opiskelijaa kiinnittämään huomiota kulttuurisesti sopivaan kielenkäyttöön viestinnässä, johon liittyy mielipiteiden ja asenteiden esiin tuomista	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii käyttämään kohdekieltä kulttuurisesti sopivalla tavalla viestinnässä.	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumutuja, esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksi-pyyntöjä ja vastata sellaisiin.	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaamiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija osaa käyttää kieltä erilaisiin tarkoituksiin. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä				Taitotaso A1.2	Taitotaso A2.1	Taitotaso A2.2	Taitotaso A2.2/B1.1
T6 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tulkita	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii tulkitsemaan pu-	Tekstien tulkintataidot	Opiskelija ymmärtää harjoitel-	Opiskelija ymmärtää helppoja,	Opiskelija pystyy seuraamaan hy-	Opiskelija pystyy seuraamaan sel-

<p>erilaisia tekstejä, myös selväpiirteisiä asiatekstejä, joista hankitaan tietoa, ja ohjata käyttämään tulkinassa päättelytaitoa ja keskeisen sisällön ymmärtämistä</p>		<p>huttuja ja kirjoitettuja tekstejä. Hän oppii tekstin ymmärtämisstrategioita.</p>		<p>tua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muuttaman sanan mitaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta.</p> <p>Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.</p>	<p>tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä.</p> <p>Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.</p>	<p>vin summattaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.</p> <p>Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.</p>	<p>väpiirteisen asiapuheen pääajatuksista, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta.</p> <p>Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p>				<p>Taitotaso A1.1</p>	<p>Taitotaso A1.3</p>	<p>Taitotaso A2.1</p>	<p>Taitotaso A2.2</p>

<p>T7 tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin</p>	<p>(x)a1–(x)a8</p>	<p>Opiskelija oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti käyttäen kohdekielen keskeistä sanastoa ja keskeisiä rakenteita. Opiskelija oppii ääntämään ymmärrettävästi.</p>	<p>Tekstien tuottamistaidot</p>	<p>Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja.</p> <p>Opiskelija ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.</p>	<p>Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita.</p> <p>Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväystä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä sekä ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.</p>	<p>Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkaudelleen tyyppisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavalista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin.</p> <p>Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.</p>
--	--------------------	---	---------------------------------	---	---	--	---

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

<p>T8 motivoida opiskelijaa arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia</p>	<p>(x)a1–(x)a8</p>	<p>Opiskelija oppii arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä Suomen ja maailman kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia.</p>		<p>Ei käytetä arvostuksen muodostamisen perusteena.</p> <p>Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</p>			
<p>T9 edistää opiskelijan taitoa pohtia opiskeltavan kielen asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja</p>	<p>(x)a1–(x)a8</p>	<p>Opiskelija oppii tuntemaan kohdekielen asemaan ja variantteihin liittyviä arvoja. Opiskelija oppii kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja. .</p>	<p>Kielen asemaan ja variantteihin liittyvien kysymysten huomaaminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä joitakin maita, joissa kohdekieltä puhutaan.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa jotakin kielialueen maiden kulttuureista ja elämänmuodoista.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa, missä kohdekieltä puhutaan ja että sitä puhutaan eri tavoin.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa kohdekielen asemasta maailmankielenä.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla kielialueen</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia kohdekielen asemaan liittyviä ilmiöitä maailmassa.</p> <p>Opiskelija osaa vertailla ja pohtia kielialueen maiden kulttuureja ja elämänmuotoja.</p>

						een maiden kulttuureja ja elämänmuotoja	
T10 ohjata opiskelijaa havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia opskeltavassa kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena	(x)a1–(x)a8	Opiskelija oppii löytämään kohdekielen säännönmukaisuuksia ja vertailemaan kohdekieltä muihin kieliin. Opiskelija oppii käyttämään kohdekielen kielitiedon käsitteitä oppimisen tukena.	Kielellinen päätely	Opiskelija osaa tehdä havaintoja joistakin kohdekielen säännönmukaisuuksista.	Opiskelija osaa tehdä joitakin johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksia. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä siitä, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä kohdekielen kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista. Opiskelija osaa kertoa, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija osaa kertoa kohdekielen keskeisistä kielitiedon käsitteistä ja käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa niitä. Opiskelija osaa vertailla, miten sama asia ilmaistaan kohdekielessä ja jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee kohdekielen kielitiedon käsitteitä ja osaa käyttää niitä kielitaitonsa kehittämiseen.

Matematiikka

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi matematiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee opiskelijan myönteistä minäkuvaa matematiikan oppijana. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa opiskelijoita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Palaute auttaa opiskelijoita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Opiskelijoilla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearviointissa opiskelijat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi opiskelijoita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä, mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan opiskelijoita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Opiskelijoita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt matematiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on matematiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen

tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan matematiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy matematiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella matematiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 vahvistaa opiskelijan motivaatiota, positiivista minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	ma1-ma8	Opiskelija oppii tunnistamaan, mitkä asiat ja opiskelutavat motivoivat häntä. Opiskelija pyrkii vahvistamaan positiivista minäkuvansa ja itse-		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen.	

		luottamusta matematiikan oppijana.					
T2 kannustaa opiskelijaa ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	ma1-ma8	Opiskelija aloittaa työskentelyn, ylläpitää sitä ja arvioi, milloin työskentely on saatu päätökseen. Hän osallistuu omatoimisesti ryhmän toimintaan.	Vastuunottaminen opiskelusta	Opiskelija kykenee ohjattuna aloittamaan työskentelyn ja ylläpitämään sitä.	Opiskelija työskentelee osin itsenäisesti ja saattaa työskentelyn ohjattuna loppuun. Opiskelija osallistuu ryhmän toimintaan vaihtelevasti.	Opiskelija ottaa vastuun omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.	Opiskelija ottaa vastuuta ryhmän toiminnasta ja pyrkii kehittämään koko ryhmän osaamista.
Työskentelyn taidot							
T3 ohjata opiskelijaa havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä	ma1-ma8	Opiskelija havaitsee ja ymmärtää oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä. Hän osaa kuvailla, selittää	Opittujen asioiden yhteydet	Opiskelija havaitsee ohjattuna opittavien asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija havaitsee ja kuvailee oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija löytää ja selittää perustellen oppimiansa asioiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija yhdistää oppimiaan asioita ja kuvailee, mistä opittujen asioiden yhteys johtuu.

		ja soveltaa ymmärtämäänsä.					
T4 harjaannuttaa opiskelijaa täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	ma1-ma8	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan täsmällisesti eri ilmaisukeinoja käyttäen.	Ilmaisu	Opiskelija ilmaisee ohjattuna matemaattista ajatteluaan jollakin tavalla.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan joko suullisesti tai kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.	Opiskelija ilmaisee perustellen matemaattista ajatteluaan.
T5 tukea opiskelijaa loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä ja T6 ohjata opiskelijaa arvioimaan ja kehittämään	ma1-ma8	Opiskelija jäsentää ongelmia, tunnistaa niistä matemaattista informaatiota ja ratkaisee niitä sekä arvioi ja kehittää ratkaisuun ja tarkastelee tuloksen mielekkyyttä.	Matemaattisten ratkaisujen tuottaminen, arviointi ja kehittäminen	Opiskelija jäsentää ohjattuna ongelmia ja ratkaisee osia ongelmasta sekä selittää ohjattuna tuottamansa ratkaisun.	Opiskelija osaa poimia annetusta ongelmasta matemaattisen informaation ja ratkaisee ohjattuna ongelmia. Opiskelija pohtii tuloksen mielekkyyttä ja arvioi ohjattuna ratkaisuun.	Opiskelija jäsentää ja ratkaisee loogista ja luovaa ajattelua vaativia ongelmia sekä arvioi kriittisesti ratkaisuun ja tuloksen mielekkyyttä.	Opiskelija tutkii, onko olemassa muita ratkaisuvaihtoehtoja.

matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä							
T7 rohkaista opiskelijaa soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	ma1-ma8	Opiskelija tunnistaa ja käyttää matematiikkaa eri ympäristöissä ja toisissa oppiaineissa sekä muotoilee ongelmia matematiikan kielelle.	Matematiikan soveltaminen	Opiskelija tunnistaa matematiikan käyttömahdollisuudet ympärillään ja tietää ongelman matemaattisen muotoilun tarpeellisuuden.	Opiskelija soveltaa matematiikkaa muotoillen ongelmia matematiikan kielelle annettuja esimerkkejä noudattaen.	Opiskelija soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä muotoillen reaali maailman ongelmia matematiikan kielelle.	Opiskelija antaa esimerkkejä, kuinka matematiikkaa sovelletaan yhteiskunnassa. Opiskelija hyödyntää matematiikan taitojaan eri tilanteissa.

T8 ohjata opiskelijaa tiedonhallinta- ja analysointitaitoja sekä opastaa opiskelijaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	ma1-ma8	Opiskelija hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitsevyyttä.	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Opiskelija osaa vertailla ohjattuna tietoa matemaattisella perusteella.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa annetun esimerkin mukaisesti.	Opiskelija käsittelee ja esittää tietoa sekä pohjaa sen uskottavuutta.	Opiskelija tulkitsee tietoa sekä arvioi tiedon luotettavuutta.
T9 opastaa opiskelijaa soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	ma1-ma8	Opiskelija soveltaa tarkoituksenmukaista teknologiaa matematiikan opiskelussa ja ongelmia ratkaistaessa.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Opiskelija tutustuu matematiikan oppimista tukevaan ohjelmiin ja käyttää niitä ohjatusti.	Opiskelija käyttää sopivaa ohjelmistoa omien tuotosten laatimiseen ja matematiikan opiskeluun.	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matemaattisten ongelmien tarkastelemiseen ja ratkaisemiseen.	Opiskelija soveltaa ja yhdistää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkivassa työskentelyssä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet							
T10 vahvistaa päättely- ja pääsälaskutaitoa sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	ma1-ma8	Opiskelija tekee päätelmiä ja laskelmia arjen toimintojensa tueksi. Hän rohkaistuu käyttämään pääsälaskutaitoaan.	Päätely- ja laskutaito	Opiskelija laskee päässään lyhyitä laskutoimituksia ja löytää ohjattuna matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Opiskelija laskee päässään laskutoimituksia ja löytää matemaattisia säännönmukaisuuksia.	Opiskelija käyttää aktiivisesti päättely- ja pääsälaskutaitoa	Opiskelija laskee päässään monivaiheisia laskutoimituksia ja soveltaa päättelykykyään eri tilanteissa.

T11 ohjata opiskelijaa kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	ma1, ma2	Opiskelija laskee peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Opiskelija laskee samannimisten, positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja.	Opiskelija laskee positiivisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja. Opiskelija kertoo ja jakaa murtoluvun kokonaisluvulla.	Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla.	Opiskelija hyödyntää rationaalilukujen peruslaskutoimituksia ongelmanratkaisussa.
T12 tukea opiskelijaa laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalityihin	ma1, ma2	Opiskelija ymmärtää reaalityjen algebrallisia, järjestys- ja tarkkuusominaisuuksia sekä tutustuu piihin ja neliöjuureen.	Lukukäsite	Opiskelija sijoittaa annetun desimaalityluvun lukuakselille.	Opiskelija tuntee alkuluvun käsitteen. Opiskelija pyöristää luvun annettuun tarkkuuteen.	Opiskelija tunnistaa rationaalityluvun ja irrationaalityluvun eron. Opiskelija pyöristää luvun oikeaan tarkkuuteen.	Opiskelija ymmärtää tarkan arvon ja likiarvon eron sekä määrittää luvun suuruusjärjestyksen.

<p>T13 tukea opiskelijaa laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta</p>	<p>ma6</p>	<p>Opiskelija ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön käsitteet ja kertoo niiden käytöstä eri tilanteissa. Hän laskee prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän sekä muutos- ja vertailuprosentin.</p>	<p>Prosentin käsite ja prosenttilaskenta</p>	<p>Opiskelija selittää, päättelee tai laskee prosenttiosuuden</p>	<p>Opiskelija laskee prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutoksen suuruuden ja muutoksen prosentteina.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää prosenttilaskennan eri menetelmiä. Opiskelija ymmärtää prosentin ja prosenttiyksikön välisen eron.</p>	<p>Opiskelija tekee suhteellista vertailua ja hyödyntää prosenttilaskentaa eri tilanteissa.</p>
<p>T14 ohjata opiskelijaa ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan</p>	<p>ma3, ma4</p>	<p>Opiskelija ymmärtää tuntemattoman ja lausekkeen käsitteet sekä ratkaisee ensimmäisen asteen ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöitä päättelämällä ja symbolisesti.</p>	<p>Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot</p>	<p>Opiskelija yhdistää samanmuotoisia termejä. Opiskelija ratkaisee ohjattuna ensimmäisen asteen yhtälöitä</p>	<p>Opiskelija sieventää lausekkeita. Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden säilymisen ja ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti ja ohjattuna ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön .</p>	<p>Opiskelija ymmärtää yhtäsuuruuden käsitteen ja ratkaisee vaillinaisen toisen asteen yhtälön symbolisesti.</p>	<p>Opiskelija käyttää sujuvasti tuntematonta yhtälön muodostamisessa ja hyödyntää yhtälönratkaisun taitoja ongelmanratkaisussa.</p>

<p>T15 ohjata opiskelijaa ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata opiskelijaa harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkittamista ja tuottamista</p>	<p>ma3, ma4, ma7</p>	<p>Opiskelija laajentaa käsitystään muuttujista kahden muuttujan yhtälöihin ja piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajia. Opiskelija tekee päätelmiä funktion ja sen kuvaajan välisestä yhteydestä.</p>	<p>Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkittaminen ja tuottaminen</p>	<p>Opiskelija laskee lausekkeen arvon ja piirtää pisteen (x,y) kuvan koordinaatistoon. Opiskelija tunnistaa nousevan ja laskevan suoran kuvaajan koordinaatistosta ja yhtälöstä.</p>	<p>. Opiskelija piirtää ensimmäisen asteen funktion kuvaajan ja ratkaisee ohjattuna yhtälöparin graafisesti</p>	<p>Opiskelija ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteet n sekä osaa piirtää funktion kuvaajia. Opiskelija ratkaisee annetun yhtälöparin algebrallisesti.</p>	<p>Opiskelija käyttää yhtälöparia ongelmanratkaisussa ja ymmärtää yhtälöparin ratkaisun geometrisen merkityksen. Opiskelija osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.</p>
<p>T16 tukea opiskelijaa ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä</p>	<p>ma5</p>	<p>Opiskelija tuntee pisteen, suoran, kulman, janan ja puolisuoran käsitteet ja niihin liittyviä ominaisuuksia. Hän nimeää monikulmioita, tietää niiden ominaisuuksia ja laskee niiden piirejä. Opiskelija</p>	<p>Geometrian käsitteet ja niiden väliset yhteydet</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ja nimeää kulmia ja monikulmioita ja laskee ohjattuna niihin liittyviä laskuja. Opiskelija piirtää suoran suhteen symmetrisiä kuviota.</p>	<p>Opiskelija piirtää pisteen suhteen symmetrisiä kuviota. Opiskelija löytää vastinosat yhdenmuotoisista kuviosta ja muodostaa verrannon.</p>	<p>Opiskelija hyödyntää perustelun geometrian peruskäsitteisiin ja yhdenmuotoisuuteen liittyviä ominaisuuksia. Opiskelija käyttää verrantoa ja ymmärtää mittakaavan käsitteen.</p>	<p>Opiskelija käyttää yhdenmuotoisuutta ja verrantoa ongelmanratkaisussa.</p>

		ymmärtää symmetriaan ja yhdenmuotoisuuden liittyviä ominaisuuksia ja verrannollisuutta.					
T17 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	ma5, ma8	Opiskelija ymmärtää suorakulmaisen kolmion ominaisuuksia ja hyödyntää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Opiskelija tietää ympyrään liittyviä käsitteitä ja ominaisuuksia sekä osaa laskea ympyrän kehän pituuden.	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuudet	Opiskelija laskee hypotenuusan pituuden käyttämällä Pythagoraan lausetta. Opiskelija osaa tutkia kolmion suorakulmaisuutta. Opiskelija tunnistaa ympyrään liittyviä käsitteitä ja laskee ohjattuna ympyrän kehän pituuden.	Opiskelija ratkaisee suorakulmaisen kolmion sivun pituuden Pythagoraan lauseella ja löytää kulmalle viereisen ja vastaisen kateetin ja hypotenuusan sekä tietää, miten ne liittyvät trigonometriin funktioihin.	Opiskelija ratkaisee annetusta suorakulmaisen kolmiosta kulmien suuruudet ja sivujen pituudet. Opiskelija ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet sekä laskee keskuskulmaa vastaavan kaaren pituuden.	Opiskelija käyttää Pythagoraan lausetta ja sen käänteislausetta sekä trigonometriaa ongelmanratkaisussa.

					Opiskelija laskee ympyrän kehän pituuden.		
T18 kannustaa opiskelijaa kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	ma5, ma8	Opiskelija tietää avaruuskappaleisiin liittyviä nimityksiä ja ominaisuuksia. Hän osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja sekä kappaleiden tilavuuksia ja vaipan pinta-aloja. Hän soveltaa tietojaan käytännön	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Opiskelija muuntaa yleisimmin käytettyjä pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija osaa laskea suorakulmion pinta-alan ja suorakulmisen särmiön tilavuuden.	Opiskelija muuntaa pinta-alan ja tilavuuden yksiköitä. Opiskelija laskee yleisimpien tasokuvioiden pinta-alat ja kappaleiden tilavuudet.	Opiskelija käyttää pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia. Opiskelija laskee yksittäisen tasokuvion pinta-alan ja kappaleen tilavuuden sekä vaipan pinta-alan.	Opiskelija laskee moniosaisen tasokuvion pinta-alan, kappaleen tilavuuden ja vaipan pinta-alan sekä hyödyntää osaamistaan ongelmanratkaisussa.

		tilanteisiin ja tekee pinta-alayksiköiden, tilavuusyksiköiden ja vetomittojen välillä muunnoksia.				Opiskelija laskee keskuskulmaa vastaavan sektorin pinta-alan.	
T19 ohjata opiskelijaa määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	ma6, ma7	Opiskelija hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Hän lukee ja tulkitsee diagrammeja sekä tekee ennusteita niihin perustuen. Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää tyyppiä ja tekee niiden	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Opiskelija lukee tiedon pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammista sekä taulukosta. Opiskelija laskee keskiarvon ja määrittää ohjattuna tyyppiä ja mediaanin. Opiskelija päättää ohjattuna klassisia todennäköisyyksiä.	Opiskelija esittää tiedon sopivalla diagrammilla tai taulukolla. Opiskelija laskee tavallisimpia keskilukuja, määrittää vaihteluvälin ja osaa ohjattuna kertoa tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä.	Opiskelija hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut. Opiskelija hyödyntää tilastolaskentaa annetussa pienessä tutkimusaineistossa. Opiskelija osaa määrittää klassisia ja tilastollisia todennäköisyyksiä.	Opiskelija havainnoi ja vertailee tutkimuksia tilastollisia tunnuslukuja hyödyntäen. Opiskelija käyttää todennäköisyyslaskentaa ongelmanratkaisussa.

		perusteella päätelmiä. Opiskelija määrittää klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä ymmärtää niiden antamaa informaatiota.			Opiskelija laskee klassisia todennäköisyyksiä.		
T20 ohjata opiskelijaa kehittämään algoritmista ajatteluun sekä taito- aan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisuun	ma1-ma8	Opiskelija ymmärtää algoritmisen ajattelun periaatteita. Hän osaa lukea, kommentoida, tulkita, testata, suunnitella ja ohjelmoida pieniä ohjelmia, joilla	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Opiskelija tunnistaa yksinkertaisen algoritmin askeleet ja testaa ohjattuna valmiita ohjelmia.	Opiskelija käyttää ehtolausetta ja tunnistaa ohjelman toistorakenteen. sekä testaaohjelmia.	Opiskelija soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja ohjelmoi pieniä ohjelmia.	Opiskelija hyödyntää ohjelmointia ongelmien ratkaisussa. Opiskelija muokkaa ja kehittää ohjelmaa.

		ratkaistaan matemaattisia ongelmia.			
--	--	-------------------------------------	--	--	--

Biologia

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi biologiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijoille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumista suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian summatiivisessa arvioinnissa opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa opiskelijan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan opiskelijan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt biologian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on biologian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan biologian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin

kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy biologian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Biologiassa opiskelijan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella biologiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Biologiassa kussakin kriteerikuvauksessa ilmaistaan myös alemman arvosanan osaaminen.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Biologinen tieto ja ymmärrys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	bi1	Opiskelija syventää tietojaan ekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Hän oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Opiskelija oppii tunnistamaan lajeja.	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan ymmärtäminen	Opiskelija osaa luokitella ekosysteemin osia elollisiin ja elottomiin. Opiskelija rakentaa yksinkertaisen ravintoketjun esimerkkilajeista.	Opiskelija osaa luokitella ja nimitä ekosysteemin osia ja kertoa niiden toiminnasta. Opiskelija tunnistaa erilaisia ekosysteemejä.	Opiskelija osaa kuvailla ja kertoa ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa ja nimeää erilaisia ekosysteemejä.	Opiskelija osaa selittää ja perustella ekosysteemin perusrakenteen ja toiminnan. Opiskelija tunnistaa, nimeää ja vertailee eri ekosysteemejä. Opiskelija tunnistaa ja nimeää

				Opiskelija tunnistaa ja nimeää joi-takin lähiympä-ristön lajeja.	Opiskelija tunnis-taa ja nimeää lä-hi ympäristön la-jeja.	Opiskelija tunnis-taa ja nimeää la-jeja eri ekosys-teemeistä.	monipuolisesti lajeja eri ekosys-teemeistä.
T2 auttaa opiske-lijaa kuvailemaan eliöiden raken-teita ja elintoi-mintoja sekä ym-märtämään eliökunnan ra-kennetta	bi1	Opiskelija oppii kuvailemaan eli-öiden rakenteita ja elintoimintoja. Hän oppii luokit-telemaan eliöitä eri eliökuntiin ja antamaan esi-merkkejä kulle-kin kunnalle tyy-pillisistä piir-teistä.	Eliökunnan ra-kenteen sekä eli-öiden rakenteen ja elintoiminto-jen ymmärtämi-nen	Opiskelija osaa nimetä eliökun-nat sekä eri eliöryhmille yh-teisiä perusra-kenteita ja toi-mintoja.	Opiskelija osaa nimetä eliökun-nat. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöi-den perusraken-teita ja kuvailee elintoimintoja.	Opiskelija osaa nimetä eliökun-nat ja kuvailla eliökunnan luo-kittelun periaat-teita. Opiskelija ni-meää ja vertailee eliöiden perusra-kenteita sekä kertoo eliöiden elintoiminnoista ja niiden tehtä-vistä.	Opiskelija osaa nimetä eliökun-nat ja perustella eliökunnan luo-kittelun periaat-teita. Opiskelija tunnis-taa, luokittelee ja vertailee kes-keisimpiä eliöryhmiä. Opiskelija nimeää ja vertailee eliöi-den rakenteita sekä selittää eli-öiden elintoi-min-toja ja niiden teh-täviä.

<p>T3 ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden sopeutumista elinympäristöihin ja luonnon monimuotoisuutta</p>	<p>bi1</p>	<p>Opiskelija oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään luonnon monimuotoisuutta.</p>	<p>Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden ymmärtäminen</p>	<p>Opiskelija osaa tunnistaa erilaisissa elinympäristöissä elävien eliöiden ominaisuuksia.</p> <p>Opiskelija antaa joitakin esimerkkejä erilaisissa elinympäristöissä elävistä eliöistä.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla, miten lajit sopeutuvat eri elinympäristöihin.</p> <p>Opiskelija kertoo, mitä monimuotoisuus tarkoittaa.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä lajien esiintymisestä ja lajien sopeutumista eri elinympäristöihin.</p> <p>Opiskelija kertoo, miksi monimuotoisuus on tärkeää.</p>	<p>Opiskelija osaa selittää eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja kertoo sopeutumiseen liittyviä syy-seuraussuhteita.</p> <p>Opiskelija perustelee, miksi monimuotoisuus on tärkeää.</p>
<p>T4 auttaa opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita</p>	<p>bi1</p>	<p>Opiskelija oppii perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteet.</p>	<p>Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa, että yksilön ominaisuuksiin vaikuttavat sekä perimä että ympäristö.</p> <p>Opiskelija kertoo, että eliöt ovat kehittyneet evoluution tuloksena.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksista yksilön ominaisuuksiin.</p> <p>Opiskelija kuvaillee, miten elämä ja monimuotoi-</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä perimän ja ympäristön vaikutuksesta yksilön ominaisuuksiin.</p> <p>Opiskelija kuvaillee, miten elämä ja monimuotoi-</p>	<p>Opiskelija osaa selittää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen yksilön ominaisuuksien muodostumisessa ja soveltaa osamistaan käytännön esimerkkeihin.</p>

					suus ovat kehittyneet evoluution kautta.	suus ovat kehittyneet evoluution kautta. Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden.	Opiskelija kuvaillee, miten elämä ja monimuotoisuus ovat kehittyneet evoluution kautta, ja antaa esimerkkejä evoluutiosta jatkuvana prosessina. Opiskelija selittää perinnöllisyyden ja evoluution yhteyden esimerkkien avulla.
T5 ohjata opiskelijaa arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön	bi1	Opiskelija oppii ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Opiskelija ymmärtää biologian merkityksen kes-	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija luettelee kestävän kehityksen osa-alueet.	Opiskelija osaa kuvailla ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija kuvaillee kestävän kehityksen osa-alueet.	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristöön. Opiskelija kuvaillee kestävän kehityksen osa-alueet.	Opiskelija osaa perustella, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristöön ja tarkastelee muutosten seurauksia. Opiskelija selittää syy-seuraussuhteet.

		tävän tulevaisuuden rakentamisessa.			eet ja antaa joitakin esimerkkejä kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi.	eet ja antaa esimerkkejä kestäväen tulevaisuuden rakentamiseksi biologian näkökulmasta.	teita kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa ja perustelee näkemyksensä biologisen tiedon pohjalta.
Biologiset taidot							
T6 ohjata opiskelijaa kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	bi1	Opiskelija oppii biologiaan liittyviä syy- ja seuraussuhteita.	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Opiskelija osaa käyttää joitakin biologian peruskäsitteitä ja liittää niitä annettuihin biologian ilmiöihin. Opiskelija kertoo oppimastaan biologisesta ilmiöstä yksinkertaisesti omin sanoin.	Opiskelija osaa käyttää biologisia peruskäsitteitä. Opiskelija esittää oppimansa biologisen ilmiön omin sanoin ja valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen. Opiskelija asettaa yksinkertaisia ky-	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian omin sanoin biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen.	Opiskelija osaa käyttää biologisia käsitteitä tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija esittää oppimansa asian omin sanoin jäsennellysti biologialle ominaisella tavalla sekä valitsee sopivan tavan tiedon esittämiseen.

					<p>symyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä.</p>	<p>Opiskelija esittää joitakin mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä kertoo luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.</p>	<p>Opiskelija esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä sekä selittää ja perustelee luonnontieteellisiä syy-seuraussuhteita.</p>
<p>T7 ohjata opiskelijaa tekemään pienimuotoisia tutkimuksia ja antaa mahdollisuus käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa</p>	<p>bi1</p>	<p>Opiskelija oppii käyttämään biologista tutkimusvälineistöä.</p> <p>Opiskelija oppii hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.</p>	<p>Biologisen tutkimuksen tekeminen</p>	<p>Opiskelija osallistuu opetukseen laboratoriossa tai maastossa.</p> <p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä joistakin biologian tutkimusvälineistä ohjatuna.</p> <p>Opiskelija tuntee joitakin biologista tietoa erilaisista</p>	<p>Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa tai maastossa ohjatusti.</p> <p>Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ohjeen mukaan.</p> <p>Opiskelija hakee biologista tietoa muutamasta erilaisesta tietolähteestä.</p>	<p>Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti laboratoriossa tai maastossa.</p> <p>Opiskelija käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä.</p> <p>Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tieto-</p>	<p>Opiskelija osaa työskennellä itsenäisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa tai maastossa.</p> <p>Opiskelija käyttää biologian tutkimusvälineistöä ja arvioi eri biologian tutkimusvälineistön soveltuvuutta työskentelyyn.</p>

				<p>tietolähteistä ohjatusti.</p> <p>Opiskelija osallistuu biologisen tutkimuksen tekkoon ja kertoo, mitä tutkimuksessa on tehty</p>	<p>Opiskelija osaa havainnoida laboratoriossa tai maastossa.</p> <p>Opiskelija tekee pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ohjatusti.</p>	<p>lähteistä sekä valitsee joitakin luotettavia tietolähteitä.</p> <p>Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa tai maastossa.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen.</p>	<p>Opiskelija hakee biologista tietoa erilaisista tietolähteistä sekä arvioi tietolähteiden luotettavuutta ja sovellettavuutta.</p> <p>Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa tai maastossa.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja raportoi sen tuloksia.</p>
T8 auttaa opiskelijaa soveltamaan biologian tietoja ja taitoja	bi1	Opiskelija oppii antamaan esimerkkejä siitä, kuinka biologisia	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa.	Opiskelija osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten omat valinnat	Opiskelija osaa kertoa biologisen tiedon pohjalta esimerkkejä siitä,	Opiskelija osaa kertoa ja antaa esimerkkejä mi-	Opiskelija osaa pohtia ja perustella, miten biologisia tietoja voi

omassa elämäsään		tietoja ja taitoja voidaan hyödyntää omassa elämässä..		vaikuttavat omaan elämään.	miten omat valinnat vaikuttavat omaan elämään.	ten biologisia tietoja ja taitoja voi soveltaa omassa elämässä	soveltaa omassa elämässään.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet							
T9 ohjata opiskelijaa syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan opiskelijan luontosuhdetta ja ympäristötietoutta	bi1	Opiskelija oppii kiinnostumaan luonnosta ja sen ilmiöistä. Opiskelijan luontosuhde vahvistuu.	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen ymmärtäminen	<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T10 innostaa opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	bi1	Opiskelija innostuu vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.	Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			

Maantieto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi maantiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute eli formatiivinen arviointi tukee opintojen aikana opiskelijoiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa opiskelijoita löytämään omat vahvuutensa. Opiskelijalle annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon summatiivisessa arvioinnissa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä opiskelijoiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin, kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen opiskelijan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt maantiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on maantiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan maantiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy maantiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Maantiedossa opiskelijan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella maantiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanojen kuvauksiin.

Opetuksen ta- voite	Kurssi	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys							
T1 tukea opiske- lijän jäsenyteen karttakuvan ra- kentumista maa- pallosta	ge1	Opiskelija oppii hahmottamaan maapallon kart- takuvan ja sen peruspiirteet. Opiskelija oppii keskeisten koh- teiden sijainnin ja nimistön.	Maapallon kart- takuvan hahmot- taminen ja kes- keinen paikanni- mistö	Opiskelija osaa kertoa maanosan ja valtion eron. Opiskelija nimeää kartalta valtame- ret ja maanosat.	Opiskelijaosaa ni- metä joitakin kaupunkeja ja keskeisimpiä koh- teita Suomesta sekä valtioita Eu- roopasta ja muu- alta maailmasta sekä tietää ni- meämiensä koh- teiden ja valtioiden sijainnin.	Opiskelija osaa maapallon kart- takuvan perus- piirteet, kuten vuoristoja, nie- mimaita, salmia, sekä tietää kes- keisten kohteiden sijainnin ja nimistön.	Opiskelija osaa käyttää karttakuvan peruspiirteitä tarkoituksenmu- kaisesti, kuten soveltaa kohteiden sijaintia ja ni- mistöä maantie- teellisten ilmiöiden kuvailussa ja selittämisessä.
T2 ohjata opiske- lijaa tutkimaan luonnon- ja kult- tuurimaantie- teellisiä ilmiöitä	ge1	Opiskelija oppii luonnon- ja kult- tuurimaantieteel- lisiä ilmiöitä.	Luonnon- ja kult- tuurimaantie- teellisten ilmiöiden ymmärtäminen	Opiskelija osaa antaa esimerk- kejä maapallon muodon ja liike- keiden aiheutta- mista ilmiöistä.	Opiskelija osaa kertoa maapallon muodon ja liike- keiden aiheutta- mista ilmiöistä esimerkkien avulla.	Opiskelija osaa selittää maapal- lon muodon ja liikkeiden aiheut- tamia ilmiöitä esimerkkien avulla.	Opiskelija ym- märtää Maan planetaarisuuden sekä osaa selittää maapallon muo- don ja liikkeiden aiheuttamia ilmi- öitä.

				<p>Opiskelija osaa nimetä joitakin ihmismaantieteellisiä ilmiöitä, kuten väestö, elinkeinot, liikennemuodot ja matkailu Suomessa ja muualla maailmassa.</p>	<p>Opiskelija nimeää lämpövyöhykkeet.</p> <p>Opiskelija nimeää ja antaa esimerkkejä joistakin ilmasto- ja kasvillisuusalueista.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä ja antaa esimerkkejä ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa</p>	<p>Opiskelija nimeää ja sijoittaa kartalle keskeisimmät maapallon ilmasto- ja kasvillisuusalueet ja kertoo jotakin niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa ihmismaantieteellisistä ilmiöistä sekä kuvata kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.</p>	<p>Opiskelija osaa vertailla maapallon keskeisimpiä ilmasto- ja kasvillisuusalueita ja selittää niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla luonnonmaisemia ja selittää niiden syntyyn vaikuttaneista tekijöistä.</p> <p>Opiskelija osaa selittää erilaisista ihmismaantieteellisistä ilmiöistä Suomessa ja muualla maailmassa ja perustella syntyä vaikuttaneita tekijöitä.</p>
--	--	--	--	---	---	--	--

							Opiskelija osaa vertailla kulttuurimaisemia eri alueilla.
T3 kannustaa opiskelijaa pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	ge1	Opiskelija oppii ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta. Opiskelija ymmärtää luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Opiskelija osaa tunnistaa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan, kuten elinkeinoihin. Opiskelija nimeää erilaisia luonnonvaroja.	Opiskelija osaa kuvailla, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan. Opiskelija luokittelee luonnonvaroja niiden kestävyyden näkökulmasta.	Opiskelija osaa kertoa, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Opiskelija kertoo, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.	Opiskelija osaa selittää, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisen toimintaan ja nimeää alueellisia esimerkkejä niistä. Opiskelija osaa selittää luonnonvarojen kestävän käytön ja ympäristöongelmien suhteita ja perustella luonnonvarojen kestävän käytön merkityksen.
Maantieteelliset taidot							

<p>T4 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä</p>	<p>ge1</p>	<p>Opiskelija oppii maantieteellisiä ajattelutaitoja.</p> <p>Opiskelija oppii esittämään maantieteellisiä kysymyksiä.</p>	<p>Maantieteellinen ajattelutaito</p>	<p>Opiskelija osaa tunnistaa eri aluetasoja, kuten oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla erilaisia aluetasoja.</p> <p>Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia maantieteellisiä kysymyksiä.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla alueiden välisiä eroja joillakin aluetasoilla.</p> <p>Opiskelija osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.</p>	<p>Opiskelija vertailee maantieteellisiä ilmiöitä eri aluetasoilla ja selittää syitä alueiden välisiin eroihin.</p> <p>Opiskelija esittää perusteltuja maantieteellisiä kysymyksiä ja vastauksia niihin.</p>
<p>T5 ohjata opiskelijaa kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä</p>	<p>ge1</p>	<p>Opiskelija oppii soveltamaan karttataitoja käytännössä.</p> <p>Opiskelija oppii käyttämään kartan symboleja ja mittasuhteita sekä ottamaan</p>	<p>Tilatajun kehittyminen</p>	<p>Opiskelija osaa ilmansuunnat.</p> <p>Opiskelija tunnistaa ja nimeää joi-takin karttamerkkejä.</p>	<p>Opiskelija osaa ilmaista kohteen sijainnin ilman-suuntien avulla.</p> <p>Opiskelija tunnistaa ja nimeää karttamerkkejä.</p> <p>Opiskelija mittaa janamittakaavan</p>	<p>Opiskelija osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla ja suunnata kartan todellisuuden mukaisesti.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti eri karttatyyppejä sekä ilma- ja satelliittikuvia.</p>

		suuntia ja mittamaan etäisyyksiä.			avulla etäisyyksiä.		
T6 ohjata opiskelijaa harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja	ge1	Opiskelija oppii geomediataitoja. Opiskelija oppii lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	Geomediataidot	Opiskelija osaa tunnistaa yksinkertaisia asioita kartoilta, diagrammeista ja kuvista.	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja sekä karttapalveluja maantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja.	Opiskelija osaa tulkita kuvia, diagrammeja, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomedian maantieteellisistä ilmiöistä. Opiskelija laatii karttoja, diagrammeja tai muita maantieteellisiä malleja.	Opiskelija osaa tehdä johtopäätöksiä laatimistaan kartoista, diagrammeista, muusta geome-dia-aineistosta sekä muista maantieteellisistä malleista.
T7 ohjata opiskelijaa kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	ge1	Opiskelija oppii maantieteellisiä tutkimustaitoja.	Tutkimustaidot	Opiskelija osallistuu pienimuotoisen tutkimuksen toteutukseen ja osaa kertoa, mitä tutkimuksessa on tehty.	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen.	Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia	Opiskelija osaa toteuttaa rakenteeltaan selkeän maantieteellisen tutkimuksen.

					Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia.	geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.	Opiskelija havainnollistaa ja esittää tuloksiaan geomedian avulla ja liittää tutkimustulokset osaksi maantieteellisiä ilmiöitä.
T8 harjaannuttaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktiivoida opiskelijaa seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	ge1	Opiskelija oppii havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia erityisesti ilmastomuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa.	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Opiskelija osaa tunnistaa ympäristön muutoksia. Opiskelija seuraa ohjatusti joitakin maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia.	Opiskelija osaa havainnoida ympäristön muutoksia, kuten ilmastomuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä Suomessa ja muualla maailmassa, ja antaa esimerkkejä näistä. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia	Opiskelija osaa kertoa ympäristön muutoksista ja nimeää syitä keskeisimpiin ympäristön muutoksiin. Opiskelija seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyviä ajankohtaisia tapahtumia ja selittää joidenkin tapahtumien taustoja.	Opiskelija osaa selittää syitä ympäristön muutosten taustalla. Opiskelija arvioi kriittisesti seuraamiensa maantieteellisten tapahtumien vaikutuksia omassa lähiympäristössä, Suomessa tai koko maailmassa.

T9 tukea opiskelijaa kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja	ge1	Opiskelija oppii vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja . Opiskelija oppii argumentoimaan ja esittämään maantieteellistä tietoa selkeästi.	Ryhmätyöskentely- ja argumentointitaidot	Opiskelija osaa toimia ohjatusti osana ryhmää. Opiskelija erottaa toisistaan maantieteellisen tiedon ja mielipiteen.	Opiskelija osaa toimia ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää omia näkemyksiään maantieteellisistä asioista.	Opiskelija osaa toimia rakentavasti ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää joitakin perusteluja omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.	Opiskelija osaa toimia kannustavana ryhmän jäsenenä. Opiskelija esittää perusteluja maantieteellisen tiedon pohjalta omille näkemyksilleen maantieteellisistä asioista.
T10 ohjata opiskelijaa vaalimaan luontoa ja rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta	ge1	Opiskelija oppii osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Opiskelija osallistuu ohjatusti lähiympäristön vaalimiseen, kuten viihtyisyyden tai turvallisuuden parantamiseen	Opiskelija osallistuu lähiympäristön vaalimiseen.	Opiskelija osaa ohjatusti suunnitella ja osallistuu lähiympäristön vaalimiseen	Opiskelija osaa suunnitella keinoja lähiympäristön vaalimiseen ja toteuttaa niistä jonkin.

				tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen.			
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet							
T11 tukea opiskelijaa kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	ge1	Opiskelija oppii kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.</i>			
T12 ohjata opiskelijaa arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia	ge1	Opiskelija oppii arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostuksen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.</i>			

kaikkialla maail- massa							
----------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Fysiikka

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi fysiikassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakuja, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt fysiikan tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on fysiikan tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan fysiikan oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päättöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy fysiikan päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella fysiikassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päättöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa fysiikan opiskeluun	fy1	Opiskelija kokee fysiikan opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan fysiikan opiskelusta osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä	fy1	Opiskelija ymmärtää fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässään, elinympäristössään ja yhteiskunnassa.	Fysiikan merkityksen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen fysiikkaan sekä fysiikan osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan fysiikan tietoja ja taitoja.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista fysiikan tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa.

ja yhteiskunnassa					Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä fysiikan osaamisen merkityksestä eri ammateissa.	Opiskelija osaa perustella fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa .
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	fy1	Opiskelija ymmärtää fysiikan merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja arvioi omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa .	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa fysiikkaa tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja kestävän tulevaisuuden rakentamisen kannalta.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.	Opiskelija perustelee esimerkkien avulla, miten fysiikkaa käytetään kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.
Tutkimisen taidot							

<p>T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä</p>	<p>fy1</p>	<p>Opiskelija muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä, toteuttaa kokeellisia tutkimuksia ja tulkitsee tuloksia. Opiskelija työskentelee turvallisesti .</p>	<p>Tutkimuskysymysten muodostaminen, kokeellisten tutkimusten suunnittelu ja toteuttaminen sekä tulosten tulkitseminen. Turvallinen työskentely.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.</p> <p>Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla tutkimusten toteuttamista työturvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen ja pystyy kertomaan havainnoistaan.</p>	<p>Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.</p> <p>Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p>	<p>Opiskelija osaa muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.</p> <p>Opiskelija työskentelee turvallisesti sekä tekee havaintoja ja mittauksia ohjeiden mukaan.</p> <p>Opiskelija esittää ja tulkitsee tutkimusten tuloksia.</p>	<p>Opiskelija muodostaa ja kehittää kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi.</p> <p>Opiskelija työskentelee turvallisesti ja johdonmukaisesti, tarvittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Opiskelija käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehtyjä johtopäätöksiä.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida tuloksia.</p>
<p>T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja tulkitsemaan tuloksia</p>							

<p>T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen sekä tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla</p>	<p>fy1</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.</p>	<p>Tieto- ja viestintäteknologian käyttö</p>	<p>Opiskelija käyttää ohjatusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen.</p> <p>Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjattuna.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ja yleistyksiä simulaation avulla.</p>
<p>Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen</p>							
<p>T7 ohjata opiskelijaa käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti</p>	<p>fy1</p>	<p>Opiskelija käyttää fysiikan käsitteitä täsmällisesti.</p>	<p>Käsitteiden käyttö</p>	<p>Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen joitakin fysiikan käsitteitä.</p>	<p>Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p>	<p>Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä.</p> <p>Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisu-</p>	<p>Opiskelija selittää fysiikan ilmiöitä käyttäen fysiikan keskeisiä käsitteitä täsmällisesti.</p> <p>Opiskelija osaa yhdistää toisiinsa ilmiön, siihen liittyvät ominaisu-</p>

						det ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.	det ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä	fy1	Opiskelija käyttää erilaisia malleja ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Opiskelija osaa antaa joitakin esimerkkejä ilmiöiden kuvaamisessa käytetyistä malleista.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen.	Opiskelija käyttää yksinkertaisia malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa selittää, miten malli on muodostettu mittaustuloksista. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Opiskelija käyttää malleja ja tekee niiden pohjalta ennusteita sekä osaa muodostaa mittaustuloksista yksinkertaisia malleja. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan	fy1	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjatusti.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja

kriittisesti eri tietolähteitä						tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	fy1	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonneteen hahmottaminen	Opiskelija tunnustaa kokeellisuuden fysiikan tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Opiskelija osaa selittää perustelun fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä	fy1	Opiskelija saavuttaa riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten energiasta ja sähköstä.	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnustaa joitakin energiaan ja sähköön liittyviä käsitteitä, ilmiöitä ja suureita tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää joitakin energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.	Opiskelija osaa käyttää energiaan ja sähköön liittyviä keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.

T12 ohjata opiskelijaa sovelta- maan fysiikan tietojaan ja taito- jaan monialai- sissa oppimisko- konaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilan- teissa	fy1	Opiskelija sovel- taa fysiikan tie- tojaan ja taito- jaan eri tilan- teissa.		<i>Ei käytetä arvo- sanana muodos- tamisen perus- teena. Arvioitava osaaminen sisäl- tyy muiden ta- voitteiden osaa- misen kuvauk- siin.</i>			
--	-----	--	--	--	--	--	--

Kemia

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi kemiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja kehitetään osana formatiivista arviointia. Opettajan ja opiskelijoiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päätöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päätöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt kemian tavoitteet ja niihin liittyvät päätöarvioinnin kriteerit. Päätöarvosana on kemian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan kemian oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätöarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy kemian päätöarviointiin ja siitä muodostettavaan päätöarvosanaan.

Opiskelijan työskentelyn ohjaamisella kemiassa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista työskentelyn aikana. Päätöarvioinnin kriteerien kuvaukset on kirjoitettu kumulatiivisesti, eli edellisen arvosanan osaaminen sisältyy seuraavan arvosanan osaamiseen, vaikkei tätä ole joka tavoitteen kohdalla erikseen kirjoitettu näkyviin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Merkitys, arvot ja asenteet							
T1 kannustaa ja innostaa opiskelijaa kemian opiskeluun	ke1	Opiskelija kokee kemian opiskelun mielekkääksi.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelija ohjataan pohtimaan kokemuksiaan kemian opiskelusta</i>			

				<i>osana oman oppimisensa arviointia.</i>			
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	ke1	Opiskelija ymmärtää kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa.	Kemian merkityksen ymmärtäminen.	Opiskelija tunnistaa joidenkin ilmiöiden liittymisen kemiaan sekä kemian osaamisen merkityksen joissakin ammateissa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä arkisista tilanteista, joissa tarvitaan kemian tietoja ja taitoja. Opiskelija osaa nimetä ammatteja, joissa tarvitaan kemian osaamista.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elinympäristössä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä kemian osaamisen merkityksestä eri ammateissa.	Opiskelija selittää esimerkkien avulla, millaisista kemian tiedoista ja taidoista on hyötyä omassa elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskelija osaa perustella kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa .
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa	ke1	Opiskelija ymmärtää kemian merkityksen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioi	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä omista valinnoistaan, joilla on merkitystä kes-	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa kemiaa tarvitaan kestävän	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään kestävän	Opiskelija perustelee esimerkkien avulla, miten kemiaa käytetään

sekä arvioimaan omia valintojaan		omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.		tävän tulevaisuuden rakentamisessa .	tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa nimetä joitakin hyviä ratkaisuja kestävän tulevaisuuden rakentamisen kannalta.	tulevaisuuden rakentamisessa ja vertailla siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.	kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskelija osaa selittää kestävän tulevaisuuden rakentamiseen liittyviä syy-seuraussuhteita ja perustella siihen liittyviä erilaisia ratkaisuja.
Tutkimisen taidot							
T4 kannustaa opiskelijaa muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä	ke1	Opiskelija muodostaa tutkimuskysymyksiä tarkasteltavista ilmiöstä, toteuttaa kokeellisia tutkimuksia ja tulkitsee tuloksia.	Tutkimuskysymysten muodostaminen, kokeellisten tutkimusten suunnittelu ja toteuttaminen sekä tulosten tulkitseminen. Turvallinen työskentely.	Opiskelija tunnistaa ilmiöitä, joihin liittyen voidaan kehittää tutkimuskysymyksiä.	Opiskelija muodostaa tarkasteltavaan aihepiiriin liittyviä yksinkertaisia kysymyksiä.	Opiskelija osaa muodostaa täsmennettyjä kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä.	Opiskelija muodostaa ja kehittää kysymyksiä tutkimusten lähtökohdiksi.
T5 ohjata opiskelijaa toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia, työskentelemään turvallisesti ja				Opiskelija osallistuu kokeelliseen työskentelyyn havainnoimalla	Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja mittauksia suunnitelmaa	Opiskelija hallitsee perustyötaitot, työskentelee turvallisesti	Opiskelija työs-kentelee turvalli- sesti ja johdon- mukaisesti, tar-

tulkitsemaan tuloksia		Opiskelija työskentelee turvallisesti.		<p>utkimusten toteuttamista työturvallisuuskäsitteet huomioidaan ja pystyy kertomaan havainnoistaan.</p> <p>noudattaen, tarvittaessa ohjautusti.</p> <p>Opiskelija työskentelee turvallisesti muiden kanssa.</p> <p>Opiskelija esittää tutkimusten tuloksia ohjeiden mukaisesti ja tekee yksinkertaisia johtopäätöksiä.</p>	<p>sekä tekee havaintoja ohjeiden mukaan.</p> <p>Opiskelija esittää ja tulkitsee tutkimusten tuloksia.</p>	<p>vittaessa itsenäisesti, sekä tekee havaintoja ja mittauksia tarkoituksenmukaisesti.</p> <p>Opiskelija käsittelee, tulkitsee ja esittää tutkimusten tuloksia sekä perustelee tehdyt johtopäätökset.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida tuloksia.</p>	
T6 ohjata opiskelijaa käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen, tukea opiskelijan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	ke1	Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa sekä simulaatioita omassa oppimisessaan.	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	<p>Opiskelija käyttää ohjautusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen.</p> <p>Opiskelija tutustuu johonkin oppimista tukevaan simulaatioon.</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimiseen mukaisesti.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta ohjattuna.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon hankkimiseen.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta.</p>	<p>Opiskelija käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia omatoimisesti tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen.</p> <p>Opiskelija osaa tehdä havaintoja simulaatiosta</p>

							ja yleistyksiä simulaation avulla.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen							
T7 ohjata opiskelijaa käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti	ke1	Opiskelija käyttää kemian käsitteitä täsmällisesti.	Käsitteiden käyttö	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen joitakin kemian käsitteitä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä.	Opiskelija selittää kemian ilmiöitä käyttäen kemian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja ymmärtää käsitteiden välisiä yhteyksiä.
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	ke1	Opiskelija käyttää erilaisia malleja aineen rakenteen ja kemiallisten ilmiöiden tarkastelussa.	Mallien käyttäminen	Opiskelija tunnistaa, että malleja käytetään aineen rakenteen kuvaamisessa.	Opiskelija osaa antaa esimerkejä, joissa aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä kuvataan malleilla.	Opiskelija osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä erilaisilla malleilla. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen.	Opiskelija osaa kuvata ja selittää aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä käyttämällä erilaisia malleja. Opiskelija osaa arvioida mallin suhdetta todellisuuteen sekä

							mallin rajoituksia tai puutteita.
T9 ohjata opiskelijaa käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä	ke1	Opiskelija käyttää ja arvioi kriittisesti eri tietolähteitä.	Tietolähteiden käyttäminen	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ohjautusti.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja valitsee yleisesti luotettavina pidettyjä tietolähteitä.	Opiskelija hakee tietoa erilaisista tietolähteistä ja osaa pohtia tietolähteen luotettavuutta.
T10 ohjata opiskelijaa hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta	ke1	Opiskelija hahmottaa luonnontieteellisen tiedon luonnetta.	Luonnontieteellisen tiedon luonnetta hahmottaminen	Opiskelija tunnistaa kokeellisuuden kemian tapana tuottaa luonnontieteellistä tietoa.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä luonnontieteellisistä tavoista tuottaa tietoa.	Opiskelija osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.	Opiskelija osaa selittää perustelun kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään peruseriäiteitä aineen ominaisuuksista,	ke1	Opiskelija ymmärtää peruseriäiteitä aineen ominaisuuksista,	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin aineen ominaisuuksiin, raken-	Opiskelija osaa käyttää joitakin aineen ominaisuuksien, raken-	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja	Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja ai-

rakenteesta ja aineiden muutoksista		rakenteesta ja aineiden muutoksista.		teeseen ja aineiden muutoksiin liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä tutuissa tilanteissa.	teiden ja aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	aineiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.	neiden muutosten keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa ja soveltavissa tilanteissa.
T12 ohjata opiskelijaa soveltamaan kemian tietojan ja taitojan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa	ke1	Opiskelija soveltaa kemian tietojan ja taitojan eri tilanteissa.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Arvioitava osaaminen sisältyy muiden tavoitteiden osaamisen kuvauksiin.</i>			

Terveystieto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi terveystiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa opiskelijoita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri

vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeitä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä pohdintaa ja itsetuntemusta koskevista tavoitteista kiinnitetään huomiota siihen, miten opiskelija pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt terveystiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on terveystiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanojen 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan terveystiedon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy terveystiedon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opiskelijan ohjaamisella terveystiedossa tarkoitetaan esimerkiksi suullisten lisäohjeiden antamista, ohjaavien kysymysten esittämistä, välineillä havainnollistamista tai vastaavien esimerkkien antamista. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys							
T1 ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta,	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan terveyden laaja-alaisuutta, ter-	Terveyteen liittyvät käsitykset	Opiskelija osaa nimetä yksittäisen terveyden osa-alueen.	Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla terveyden osa-alueen.	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta	Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja selittää niiden

<p>terveyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä</p>		<p>veyden edistämistä sekä elämäntapaa, kasvua ja kehitystä.</p>		<p>Opiskelija osaa nimetä yksittäisen elämäntapavaiheen.</p>	<p>eita ja niiden välistä yhteyttä sekä antaa esimerkin, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata jotakin elämäntapavaihetta sekä nimetä nuoruuden kasvun ja kehityksen piirteitä.</p>	<p>esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan. Opiskelija pystyy esittelemään elämäntapavaihteita, erityisesti nuoruuden kehitystä.</p>	<p>välisiä syy-seuraussuhteita sekä eritellä, mitä terveyden edistämällä tarkoitetaan.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä elämäntapavaihteita sekä arvioida terveyden merkitystä elämän voimavarana elämäntapavaiheissa.</p>
<p>T2 ohjata opiskelijaa kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa</p>	<p>te1</p>	<p>Opiskelija oppii hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä erilaisia keinoja ristiriita- ja kriisitilanteiden käsittelyyn.</p>	<p>Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä perustunteita ja tietää, että ne vaikuttavat käyttäytymiseen.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä ristiriitaitilanteita sekä</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä perustunteet sekä antaa joitakin esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvata perustunteiden lisäksi muita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta.</p>	<p>Opiskelija osaa luokitella erilaisia tunteita, analysoida niiden taustatekijöitä sekä esitellä keinoja käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen säätelyyn.</p>

				stressin ja kriisien piirteitä.	Opiskelija osaa nimetä keinoja ristiriitatilanteiden selvittämiseen ja stressin ja kriisien käsittelyyn.	sesta ja käyttäytymisen säätelystä. Opiskelija osaa kuvata keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.	Opiskelija osaa luokitella ristiriitatilanteiden syitä ja esitellä perusteltuja keinoja ja ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata opiskelijaa kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelyä käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	te1	Opiskelija oppii kehittämään itsetuntemustaan ja säätelyä käyttäytymistään ja oppimistaan.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	

T4 ohjata opiskelijaa pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta	te1	Opiskelija oppii pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta.	Terveydellisen kehityksen analysointi	Opiskelija osaa nimetä yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa yksittäisen esimerkin sosiaalisten suhteiden yhteydestä mielen hyvinvointiin ja terveyteen.	Opiskelija osaa kuvata yksilöllisyyteen vaikuttavia tekijöitä sekä antaa esimerkkejä sosiaalisten suhteiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.	Opiskelija osaa analysoida perustellen yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle.
---	-----	---	---------------------------------------	--	---	---	--

Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy

T5 ohjata opiskelijaa syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä.	Terveysten vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä.	Opiskelija osaa nimetä terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä pääpiirteissään.	Opiskelija osaa analysoida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvata näiden välisiä yhteyksiä käyttäen asianmukaisia käsitteitä. Opiskelija kuvata useita terveyttä	Opiskelija osaa analysoida ja arvioida terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä sekä selittää näiden välisiä syy-seuraussuhteita.
--	-----	--	--	--	--	---	--

						<p>tukevia ja vaa- rantavia tekijöitä sekä näiden väli- siä yhteyksiä.</p> <p>Opiskelija osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sai- rauteen liittyviä käsitteitä asian- mukaisesti.</p>	
<p>T6 tukea opiske- lijän kehittymistä terveyteen ja sai- rauteen liittyvän tiedon hankki- jana ja käyttä- jänä sekä edistää valmiuksia toi- mia tarkoituk- senmukaisesti terveyteen, tur- vallisuuteen ja sairauksiin liitty- vissä tilanteissa</p>	te1	<p>Opiskelija oppii hakemaan ja käyttämään ter- veyteen ja sai- rauteen liittyvää tietoa sekä oppii toimimaan tar- koituksenmukai- sesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liit- tyvissä tilan- teissa.</p>	<p>Terveyteen, tur- vallisuuteen ja sairauteen liitty- vien tietojen ja taitojen hallinta</p>	<p>Opiskelija osaa hakea tervey- teen liittyvää tietoa ohjatusti.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä jonkin toimintatavan liittyen itsehoi- toon, avun ha- kemiseen sekä terveyttä ja tur- vallisuutta vaa- rantaviin tilan- teisiin.</p>	<p>Opiskelija osaa hakea tervey- teen liittyvää tietoa muuta- mista lähteistä sekä käyttää tie- toa paikoitellen asianmukaisesti.</p> <p>Opiskelija osaa nimetä toimin- tatapoja itsehoi- toon, avun ha- kemiseen ja ter- veyttä ja turval-</p>	<p>Opiskelija osaa hakea tervey- teen liittyvää luotettavaa tie- toa erilaisista lähteistä ja käyt- tää sitä pääosin asianmukaisesti.</p> <p>Opiskelija osaa kuvata esimer- kein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa,</p>	<p>Opiskelija osaa hakea tervey- teen liittyvää tietoa monipuoli- sesti eri tietö- lähteistä, muo- dostaa hakusa- noja ja rajata tiedonhakua sekä käyttää tie- toa asianmukai- sesti.</p> <p>Opiskelija osaa arvioida erilaisia toimintatapoja</p>

					lisuutta vaarantaviin tilanteisiin liittyen.	avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.	itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata opiskelijaa tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja	te1	Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena.</i> <i>Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri							
T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä yhteisöjen, kulttuurin tai tvt:n	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia vaikutuksia terveyteen sekä antaa esimerkkejä yhteisöjen,	Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä	Opiskelija osaa arvioida elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä

merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille		nologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille.		yhteyksiä terveyteen.	kulttuurin tai tvt:n yhteyksistä terveyteen.	esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.	arvioida yhteisöjen, kulttuurin ja tvt:n yhteyksiä terveyteen.
T9 ohjata opiskelijaa luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä käyttämään terveystalvveluja asianmukaisesti	te1	Opiskelija oppii luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiseksi sekä oppii kuvaamaan terveystalvvelujen asianmukaista käyttöä.	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Opiskelija osaa nimetä tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa nimetä oman oppilaitoksen ja kunnan terveystalvveluja.	Opiskelija osaa kuvata tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa kuvata oman oppilaitoksen ja kunnan terveystalvveluja.	Opiskelija osaa soveltaa tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn. Opiskelija osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Opiskelija osaa kuvata miten haakeutua oman oppilaitoksen ja kunnan terveystalvveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä,	Opiskelija osaa soveltaa ja arvioida tietoa tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelu-, toiminta- ja työkykyyn, esimerkiksi laatimalla niitä tukevan perustelun suunnitelman. Opiskelija osaa kuvata ja arvioida yhteiskunnan erilaisia terveystalvveluja ja miten niitä voi hyödyntää asianmukaisesti eri tilanteissa.

						miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.	
T10 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystietoja, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	te1	Opiskelija oppii tarkastelemaan perheen ja omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveystietoja, tunnistaa niiden merkitystä itselle sekä oppii muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	Terveystietojen arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Opiskelija osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevan tekijän.	Opiskelija osaa kuvata esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt tai muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä tunnistaa niiden vaikutuksen omaan terveystietoon. Opiskelija osaa nimetä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Opiskelija osaa pohtia esimerkin avulla, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Opiskelija osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.	Opiskelija osaa arvioida, miten perhe, lähiyhteisöt ja muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä, sekä arvioida niiden merkitystä omille terveystietojen hahmottamiselle. Opiskelija osaa analysoida omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

Uskonto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi uskonnossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Uskonnon oppiaineessa arviointi on monipuolista. Arviointia toteutetaan havainnoimalla opiskelijan oppimista, osaamista ja työskentelyä sekä tarkastelemalla opiskelijoiden monimuotoisia tuotoksia. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen formatiivinen arviointi että tietojen ja taitojen summatiivinen arviointi. Formatiivisessa arvioinnissa opiskelijat saavat tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoille annettava palaute on ohjaavaa ja kannustavaa. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään osana formatiivista arviointia.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt uskonnon tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on uskonnon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet arvosanan 5, 7, 8 tai 9 mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Arvosanan 4, 6 ja 10 mukaisen osaamisen kokonaisarviointi muodostetaan uskonnon oppimäärän tavoitteiden pohjalta ja suhteessa edellä mainittuihin päätösarvioinnin kriteereihin. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Myös työskentelyn arviointi sisältyy uskonnon päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Alla kuvattuja uskonnon päätösarvioinnin kriteereitä käytetään kaikissa uskonnon oppimäärissä. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylemmän arvosanan kuvauksiin.

Päätösarvosanaa annettaessa opiskelijan osaamisesta muodostetaan kokonaiskuva, joka pohjautuu kriteereiden arvosanakuvauksiin. Kriteereitä voidaan myös hyödyntää, kun opiskelijan osaamisen näyttötilanteita suunnitellaan tai opiskelijan näyttöä arvioidaan.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
-------------------	--------	--	------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------	--------------------------------

<p>T1 ohjata opiskelijaa havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä uskontoon liittyvä monimuotoisuus</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin monipuolista vuorovaikutusta ja uskontoon liittyvää monimuotoisuutta.</p>	<p>Uskontojen monimuotoisuuden sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten vaikutusten hahmottaminen</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ohjatusti ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita, kuten rakennuksia ja symboleja.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ympäristöstä erilaisia uskontoon liittyviä asioita. Opiskelija osaa yhdistää uskontoon liittyviä käsitteitä ja ilmiöitä toisiinsa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskeltavaan uskontoon liittyvästä monimuotoisuudesta. Opiskelija osoittaa ymmärtävänsä, että uskonto ja kulttuuri ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija tunnistaa uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa monipuolisia esimerkkejä opiskeltavan uskonnon sisäisestä monimuotoisuudesta. Opiskelija osaa kuvailla uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutusta monipuolisesti. Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskontoihin liittyviä asioita eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa.</p>
<p>T2 auttaa opiskelijaa syventämään opiskeltavan uskonnon juuriin, lähteisiin,</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija syventää tietojaan opiskeltavasta uskonnon ja sen vaikutuksista sekä har-</p>	<p>Opiskeltavaa uskontoa koskevan tiedon hallitseminen</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkin opiskeltavan uskonnon opetuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä opiskeltavan uskonnon opetuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon perusopetuksista ja tärkeimpien</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida opiskeltavan uskonnon perusopetuksia sekä tär-</p>

<p>oppiin ja opetukseen sekä levinneisyyteen ja vaikutukseen eri puolilla maailmaa</p>		<p>jaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.</p>		<p>sista sekä esimerkiksi sen tärkeimmistä lähteistä.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa opiskeltavan uskonnon synnystä, lähteistä, vaikutuksista ja levinneisyydestä.</p> <p>Opiskelija osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta.</p>	<p>lähteiden sisällöstä.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa.</p> <p>Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.</p>	<p>keimpien lähteiden sisältöä ja tulkintoja.</p> <p>Opiskelija osaa kuvailla opiskeltavan uskonnon syntyä, kehitystä, levinneisyyttä ja vaikutuksia eri puolilla maailmaa.</p> <p>Opiskelija osaa hankkia lisätietoa opiskeltavasta uskonnosta ja arvioida tiedon lähteiden luotettavuutta.</p>
<p>T3 ohjata opiskelija perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa ja Suomessa</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää, mitä ovat maailmanuskonnot, uskonnottoisuus ja katsomukset ja miten</p>	<p>Maailmanuskontojen ja erilaisien katsomusten tunteminen</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä kaksi uskontoa ja tunnistaa ohjatusti niiden keskeisiä piirteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä maailmanuskontoja ja kertoa niiden keskeisistä piirteistä.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla eri maailmanuskontojen pääpiirteitä ja vertailla niitä.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida eri maailmanuskontojen pääpiirteitä.</p>

<p>siten, että opiskelija ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovai- kutussuhteen, tuntee maailman suurten uskonto- perinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnotto- muuteen</p>		<p>ne eroavat toisistaan. Hän harjaantuu hankkimaan lisätietoa niistä.</p>		<p>Opiskelija tunnistaa ohjatusti uskonnon ja uskonnottomuuden eroja.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla uskonnon ja uskonnottomuuden eroja. Opiskelija osaa hankkia annettujen ohjeiden mukaan lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa käyttää käsitteitä uskonto, uskonnottomuus ja katsomus mielekkäissä yhteyksissä. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla uskonnoissa ja uskonnottomuudessa vallitsevaa moninaisuutta. Opiskelija osaa hankkia lisätietoa uskonnoista ja katsomuksista ja kiinnittää huomiota tiedon lähteiden luotettavuuteen.</p>
<p>T4 ohjata opiskelija tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ja ymmärtää eri uskontojen tapoja ja symboleita.</p>	<p>Uskonnon ja kulttuurin lukutaito</p>	<p>Opiskelija tunnistaa annetuista esimerkeistä uskontoon liittyviä tapoja.</p>	<p>Opiskelija osaa kertoa vähintään kolmen uskonnon keskeisistä tavoista. Opiskelija tunnistaa annetusta materiaalista uskonnollisia symboleita.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla ja nimetä eri uskontojen tapoja. Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskonnollisia symboleja.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida eri uskontojen tapoja. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista symboleista ja kertoa niiden merkityksestä.</p>

<p>T5 auttaa opiskelijaa havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija oppii tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Hän kehittää valmiuksiaan kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella omia näkemyksiään.</p>	<p>Uskonnollisen ja tieteellisen kielen erottaminen sekä ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot</p>	<p>Opiskelija erottaa selkeästi uskonnollisen ja selkeästi tieteellisen väitteen toisistaan.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa tieteelliselle ja uskonnolliselle kielelle ominaisia piirteitä. Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää omia näkemyksiään.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja. Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja esittää perusteluja omille näkemyksilleen.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida uskonnollisten ja tieteellisten perustelujen sekä uskonnon ja tieteen kielen eroja. Opiskelija osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja perustella johdonmukaisesti omia näkemyksiään.</p>
<p>T6 auttaa opiskelijaa arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina</p>	<p>u1</p>	<p>Opiskelija kehittää valmiuksiaan pohtia uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>Uskontojen ja katsomusten merkityksen ymmärtäminen yksilöiden elämässä ja globaalisti</p>	<p>Opiskelija tunnistaa annetuista esimerkeistä uskonnollisia ja katsomuksellisia näkökohtia, jotka vaikuttavat ihmisten valintoihin.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkejä uskontojen ja katsomusten vaikutuksesta ihmisten valintoihin ja toimintaan.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.</p>	<p>Opiskelija osaa pohtia uskontojen ja katsomusten merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina sekä antaa tästä esimerkkejä eri puolilta maailmaa.</p>

T7 rohkaista opiskelijaa kohtaamaan erilaisia ihmisiä myönteisen vuorovaikutuksen hengessä jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	u1	Opiskelija kehittää valmiuksiaan rakentavaan vuorovaikutukseen erilaisten ihmisten kanssa nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla.		<i>Ei vaikuta arvosanan muodostamisessa. Opiskelija ohjataan pohtimaan kokemuksiinsa ja valmiuksiinsa osana itsearviointia.</i>			
--	----	---	--	---	--	--	--

Elämäkatsomustieto

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi elämäkatsomustiedossa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Elämäkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä opiskelijoiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Opiskelijoiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut elämäkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt elämäkatsomustiedon tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on elämäkatsomustiedon tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä

kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy elämäkatsomustiedon päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Elämäkatsomustiedon arvioinnissa painotetaan sitä, että oppiaineessa edistetään opiskelijoiden kykyä etsiä hyvää elämää ja korostetaan opiskelijoiden kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Elämäkatsomustiedossa tuetaan opiskelijan itsenäisen ajattelun ja argumentaation kehitystä ja avointa pohdiskelusta.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija tunnistaa joitakin katsomuksellisia käsitteitä (kuten elämäkatsomus, uskonto, uskonnottomuus).	Opiskelija osaa kuvata maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet.	Opiskelija ymmärtää maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämäkatsomuksen käsitteet sekä tunnistaa niiden välisiä suhteita ja osaa käyttää niitä.	Opiskelija tunnistaa, ymmärtää ja osaa soveltaa katsomuksellisia käsitteitä omassa katsomuksellisessa ajattelussaan ja tuotoksissaan.
T2 vahvistaa opiskelijan katsomuksellista ja	et1	Opiskelija rakentaa yleissivistystä	Tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa nimetä vähintään yhden kulttuurin	Opiskelija osaa kuvata kahta eri	Opiskelija osaa hankkia tietoa	Opiskelija ymmärtää kulttuu-

<p>kulttuurista yleisivistystä muun muassa perehtymällä Unescon maailmanperintöohjelmaan</p>		<p>erilaisista kulttuureista ja katsomuksista ja Unescon maailmanperintöohjelmasta.</p>		<p>perustekijän (kuten pukeutuminen, kieli, ruoka, juhlat, elinkeino, toimeentulo, teknologia) ja yhden Unescon maailmanperintökohteen.</p>	<p>kulttuuria tai katsomusta sekä tunnistaa näiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Opiskelija osaa kertoa joistain Unescon maailmanperintöohjelman piirteistä ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.</p>	<p>erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Opiskelija osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.</p>	<p>rista ja katsomuksellista moninaisuutta sekä osaa suhteuttaa omaa kulttuurista ja katsomuksellista asemaansa maailman kulttuureissa ja perinnössä. Opiskelija osaa kuvailla Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohtia ja nimetä useimmat kotimaiset ja joitain ulkomaisia maailmanperintökohteita.</p>
<p>T3 ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja us-</p>	<p>et1</p>	<p>Opiskelija oppii tuntemaan erilaisia katsomuksia, niiden keski-</p>	<p>Tiedollinen yleisivistys ja taito soveltaa sitä arvostelukykyisesti</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä vähintään kaksi erilaista katsomusta (kuten kristinusko,</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä seemiläisen monoteismin ja</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä keskeisten maailmankatso-</p>	<p>Opiskelija ymmärtää keskeisten maailmankatsomusten ja</p>

<p>konnollisia katso- muksia, niiden keskinäistä vuo- rovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roo- lia katsomusten arvioinnissa</p>		<p>näistä vuorovai- kutusta sekä tie- don ja tutkimuk- sen roolia katso- musten arvioin- nissa.</p>		<p>marxismi ja vega- nismi).</p>	<p>sekulaarin huma- nismien keskeisiä piirteitä. Opiskelija tietää, että katsomuk- sellisia kysymyk- siä voi lähestyä tieteellisesti.</p>	<p>musten ja kult- tuurien olennai- sia piirteitä ja ke- hityskulkuja, eri- tyisesti seemiläi- sen monoteismin ja sekulaarin hu- manismien histo- riallisia, kulttuu- risia ja yhteiskun- nallisia vaiheita. Opiskelija osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutki- vasti ja tieteelli- sesti.</p>	<p>kulttuurien tär- keimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemi- läisen monoteis- min ja sekulaarin humanismien his- toriallisia, kult- tuurisia ja yhteis- kunnallisia vai- heita. Opiskelija osaa selittää, miten katsomuksia voi tarkastella tutki- vasti ja tieteelli- sesti.</p>
<p>T4 ohjata opiske- lijaa tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja us- kontokritiikin pe- rusteita</p>	<p>et1</p>	<p>Opiskelija oppii tutkimaan ja pohtimaan us- konnollisen ajat- telun ja uskonto- kritiikin perus- teita.</p>	<p>Ymmärtäminen</p>	<p>Opiskelija osaa ohjatusti hankkia informaatiota us- konnoista ja us- kontokritiikistä.</p>	<p>Opiskelija tunnis- taa, mitä uskon- nollinen ajattelu on, ja tietää, mitä uskontokritiikki tarkoittaa, sekä osaa osittain itse-</p>	<p>Opiskelija osaa selittää uskon- nollisen ajattelun luonnetta ja an- taa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä ja osaa hakea infor- maatiota asiasta.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä uskon- nollisen ajattelun luonnetta, ym- märtää uskonto- kritiikin pääpiir- teitä sekä osaa</p>

					näisesti hakea informaatiota asiasta.		itsenäisesti hakea tietoa asiasta.
T5 ohjata opiskelija tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	et1	Opiskelija oppii ymmärtämään katsomusvapauden ihmisoikeutena sekä perehtyy katsomusvapauden turvaamisen kansallisiin ja kansainvälisiin keinoihin	Käsitteiden hallinta ja tiedollinen yleissivistys	Opiskelija osaa antaa esimerkin katsomusvapaudesta.	Opiskelija tunnistaa katsomusvapauden ihmisoikeutena. Opiskelija osaa nimetä vähintään yhden keinon, jolla katsomusvapautta turvataan.	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja osaa antaa esimerkkejä joistakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista ja niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.	Opiskelija selittää katsomusvapauden ihmisoikeutena ja joitakin katsomusvapauden turvaamisen keinoista sekä osaa eritellä niiden puutteita erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata opiskelija analysoimaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	et1	Opiskelija oppii hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	Ymmärtäminen ja arvostelukyky	Opiskelija osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja ohjautusti nimetä jonkin siihen liittyvän perusteen (kuten se, ettei ihminen käytä	Opiskelija osaa kuvata jonkin katsomuksellisen ratkaisun ja osaa nimetä jonkin siihen liittyvän yksilöllisen ja yhteisöllisen perusteen.	Opiskelija osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteluja.	Opiskelija osaa eritellä ja arvioida erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita ja osaa verrata

				lentokonetta eettisistä syistä).			omia katsomuksellisia ratkaisujaan niihin.
T7 kannustaa opiskelijaa maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	et1	Opiskelija oppii hyväksymään ja ymmärtämään maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun.	Ymmärtäminen, arvostelukyky, vuorovaikutustaidot ja toimintavalmiudet	Opiskelija osaa antaa esimerkin maailman moninaisuudesta sekä kaikkien ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija osaa kuvata maailman monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.	Opiskelija ymmärtää maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen	Opiskelija ymmärtää ja osaa perustella maailman monimuotoisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun merkityksen.
T8 ohjata opiskelija huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	et1	Opiskelija oppii tunnistamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan.	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Opiskelija tunnistaa joistain teoista eettisen ulottuvuuden, kuten onko teko oikein, väärin vai ei kumpaakaan.	Opiskelija osaa tunnistaa eettisiä käsitteitä (kuten arvo, velvollisuus, oikeus, vapaus, vastuu, tasa-arvo ja reiluus). Opiskelija osaa perustella eettisiä näkemyksiään.	Opiskelija osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä osaa tulkita ja soveltaa sitä. Opiskelija osaa perustella eettisiä näkemyksiään johdonmukaisesti.	Opiskelija osaa käyttää monipuolisesti eettisiä käsitteitä sekä tulkita ja soveltaa niitä perustellusti omassa ajattelussaan.

<p>T9 rohkaista opiskelijaa pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti sekä toimimaan vastuullisesti kestävään tulevaisuuden hyväksi</p>	<p>et1</p>	<p>Opiskelija oppii pohtimaan ja ymmärtämään omien valintojen vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Käsitteiden hallinta, arvostelukyky ja toiminta- valmiudet</p>	<p>Opiskelija tunnistaa jonkin kestävään tulevaisuuden edellytyksen.</p> <p>Opiskelija osaa kertoa, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen.</p>	<p>Opiskelija osaa antaa esimerkkejä kestävään tulevaisuuden edellytyksistä.</p> <p>Opiskelija ymmärtää, että omat teot voivat vaikuttaa tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti (kuten kierrätyksen, kulutusvalintojen sekä harrastuneisuuden kautta).</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä ja tarkastella kestävään elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle.</p> <p>Opiskelija tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.</p>	<p>Opiskelija osaa eritellä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä edellytyksiä sekä kuvailla ja arvioida keinoja vaikuttaa tulevaisuuden ongelmiin paikallisesti ja globaalisti.</p>
<p>T10 ohjata opiskelija ymmärtämään ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta</p>	<p>et1</p>	<p>Opiskelija oppii tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja perustan.</p>	<p>Ymmärtäminen ja arvostelukyky</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla ihmisarvon tai ihmisoikeuksiin liittyviä seikkoja.</p>	<p>Opiskelija osaa nimetä joitakin ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä ja kertoa ihmisoikeuksien merkityksestä.</p>	<p>Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa.</p>	<p>Opiskelija osaa selittää tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja antaa esimerkkejä ihmisoikeuksien toteutumisesta historiassa</p>

							sekä perustella ihmisoikeuksien merkitystä.
--	--	--	--	--	--	--	---

Historia

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi historiassa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan opiskelijaa omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon opiskelijan monimuotoiset työskentelyn ja osaamisen osoittamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt historian tavoitteet ja niihin liittyvät päättöarvioinnin kriteerit. Päättöarvosana on historian tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun opiskelijan osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy historian päättöarviointiin ja siitä muodostettavaan päättöarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Historian ilmiöiden ymmärtäminen							
T1 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitoaan	hi1	Opiskelija oppii hahmottamaan historian käsitteitä ja aikaa	Käsitteiden ja kronologian hahmottaminen	Opiskelija tunnistaa ohjatusti jonkun historian kes-	Opiskelija tunnistaa joitakin menneisyyteen liitty-	Opiskelija ymmärtää historian käsitteitä ja ky-	Opiskelija käyttää menneisyyteen liittyviä keskeisiä

hahmottaa historian käsitteitä ja aikaa sekä kronologiaa		sekä kronologiaa.		keisen sisällöllisen käsitteen ja pystyy opettajan ohjaamana suhteuttamaan sen ajalliseen kontekstiin.	viä keskeisiä sisällöllisiä käsitteitä ja pystyy ohjatusti sijoittamaan ne ajallisiin yhteyksiinsä.	kenee sijoittamaan opiskelemaansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä.	sisällöllisiä käsitteitä ja antaa joi-tain esimerkkejä tarkasteltavana olevalle historialliselle ajanjak-solle ominaisista piirteistä.
T2 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita asioita erilaisissa historiallisissa konteksteissa	hi1	Opiskelija oppii ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa.	Historiallisen em-patian hallitseminen	Opiskelija tunnistaa, että ihmisillä on ollut erilaisia motiiveja toiminnalleen.	Opiskelija tunnistaa, miten ihmisten sosiaalinen ja yhteiskunnallinen asema, ympäristö sekä historiallinen tilanne vaikuttavat heidän tekojensa motiiveihin.	Opiskelija kykenee eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.	Opiskelija aset-tautuu menneen ajan ihmisen asemaan, arvioi hänen toimintansa motiiveja sekä tarkastelee sitä, miten hänen sosiaalinen tai yhteiskunnallinen asemansa tai historiallinen konteksti vaikuttavat hänen toimintaansa.
T3 rohkaista opiskelijaa arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	h1	Opiskelija oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Syy- ja seuraus-suhteen ymmärtäminen	Opiskelija tunnistaa syyn historialliselle tapahtumalle.	Opiskelija tunnistaa syitä ja seurauksia historiallisille tapahtumille ja ilmiöille.	Opiskelija ymmärtää, että historiallisilla tapahtumilla ja ilmiöillä on erilaisia syitä ja seurauksia, ja	Opiskelija erottelee historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät keskeiset tekijät vähemmän tärkeitä

						antaa niistä esimerkkejä.	ja analysoi historiallisten tapahtumien syitä ja seurauksia (kuten välittömien ja pitkäkestoisten syiden merkitystä).
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan taitojaan arvioida tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää niiden monitulkintaisuutta	hi1	Opiskelija oppii arvioimaan tietolähteiden luotettavuutta sekä ymmärtää, että historiallista tietoa voi tulkita eri tavoin.	Lähteiden käyttö	Opiskelija tunnistaa opettajan ohjaamana, että samasta ilmiöstä tai lähteestä esiintyy erilaisia tulkintoja.	Opiskelija tunnistaa lähteiden luotettavuudessa ja esitetyissä tulkinnoissa eroja.	Opiskelija lukee erilaisia lähteitä, tuntee niiden tulkinnan ja luotettavuuden arvioinnin periaatteita sekä osaa soveltaa näitä arviointiperiaatteita joihinkin lähdemateriaaleihin.	Opiskelija osaa selittää, miten samoista lähteistä voi tehdä erilaisia tulkintoja, ja arvioi tulkintojen mahdollisia puutteita.
Historiallisen tiedon käyttäminen							

<p>T5 harjaannuttaa opiskelijaa selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta</p>	<p>hi1</p>	<p>Opiskelija oppii selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa, ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta.</p>	<p>Historian tulkitseminen ja historiallisten tulkintojen selittäminen</p>	<p>Opiskelija antaa ohjatusti jonkin esimerkin siitä, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen.</p> <p>Opiskelija vastaa ohjatusti menneisyyttä koskeviin kysymyksiin hänelle annetun tietolähteen pohjalta ja muodostaa opettajan ohjaamana jostain lähteestä tulkinnan.</p>	<p>Opiskelija kuvaillee, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja antaa esimerkkejä tulkintoihin sisältyvästä puoleellisuudesta.</p> <p>Opiskelija esittää jonkin tulkinnan hyödyntäen käytössään olevia lähteitä.</p>	<p>Opiskelija ymmärtää, että historiassa selittäminen perustuu toimijoiden tarkoituksien analysointiin.</p> <p>Opiskelija arvioi historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta ja vastaa menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.</p>	<p>Opiskelija selittää, miten historiatietoa käytetään johonkin tarkoitukseen ja miten lähteiden tulkitsijan tausta voi vaikuttaa tulkinnan luotettavuuteen.</p> <p>Opiskelija tulkitsee erilaisia historiallisen tiedon lähteitä ja esittää historian tapahtumista tai ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.</p>
<p>T6 auttaa opiskelijaa käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä sekä muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta</p>							

<p>T7 ohjata opiskelija tunnistamaan keskeisiä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä esittämään muutoksille syitä</p>	<p>hi1</p>	<p>Opiskelija oppii tunnistamaan keskeisiä ihmisten elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa sekä esittämään syitä niille.</p>	<p>Syy- ja seuraussuhteen sekä muutoksen ja jatkuvuuden selittäminen</p>	<p>Opiskelija nimeää muutokselle tai muuttumattomuudelle jonkin yksittäisen syyn.</p> <p>Opiskelija tunnistaa menneisyydestä asioita, jotka ovat muuttuneet tai pysyneet muuttumattomina jossakin kulttuurissa.</p>	<p>Opiskelija selittää yksilöllisesti ohjeistettuna, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen toisin kuin nykyään eri kulttuurisissa konteksteissa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.</p> <p>Opiskelija kykenee arvioimaan eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä.</p>	<p>Opiskelija osaa analysoida tärkeitä ihmisen elämään ja yhteiskuntaan vaikuttaneita muutoksia sekä niiden syitä historiallisessa kontekstissa.</p> <p>Opiskelija osaa eritellä eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneiden muutosten syitä ja merkitystä laajemmassa kontekstissa.</p>
<p>T8 ohjata opiskelijaa perehtymään eri kulttuureissa ja ihmisten ajattelussa tapahtuneisiin muutoksiin</p>	<p>hi1</p>	<p>Opiskelija oppii hahmottamaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä sekä selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia</p>	<p>Kehityksen ja Ihmisen toiminnan perusteleminen</p>	<p>Opiskelija ohjautusti tunnistaa nykyisyyteen johtanutta kehitystä.</p> <p>Opiskelija tunnistaa, että historiassa selittäminen</p>	<p>Opiskelija ohjautusti osoittaa, miten ihmisen toiminnan motiivi näkyy jossakin historian tapahtumassa tai ilmiössä.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa ihmisen toiminnan motiiveja sekä sitä, miten ihmisten taustat ja historiallinen konteksti vaikuttavat niihin.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla nykyisyyteen johtanutta kehitystä ja ihmisen toiminnan tarkoituksia</p>

historian eri viitekehyksissä		riä erilaisissa historiallisissa konteksteissa.		perustuu toimijoiden tarkoituksiperien analysointiin.			tusperiä historiallisessa viitekehyksessä.
T10 ohjata opiskelijaa tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja ja arvojännitteitä ja näissä tapahtuneita muutoksia	hi1	Opiskelija oppii tunnistamaan yhteiskunnan erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.	Yhteiskunnan arvojen muutokset	Opiskelija tunnistaa ohjatusti yhteiskunnassa olevia arvoja.	Opiskelija antaa ohjatusti esimerkiksi yhteiskunnassa olevista arvoista.	Opiskelija nimittää yhteiskunnassa olevia arvoja.	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnassa olevia erilaisia arvoja ja niissä tapahtuneita muutoksia.
T11 ohjata opiskelijaa ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	hi1	Opiskelija oppii ymmärtämään ja selittämään suomalaista kulttuuria, identiteettiä ja yhteiskuntaa sekä arvioimaan tulevaisuutta.	Suomalaisen yhteiskunnan ymmärrys	Opiskelija tunnistaa suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan ominaispiirteitä.	Opiskelija antaa esimerkkejä suomalaisen kulttuurin ja identiteetin ominaispiirteistä sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa kuvailla suomalaista kulttuuria ja identiteettiä sekä selittää yhteiskunnan toimintaa ja arvioida tulevaisuutta.	Opiskelija osaa analysoida suomalaisen kulttuurin ja identiteetin erityispiirteitä sekä eritellä yhteiskunnan toimintaa ja arvioida tulevaisuutta.

Yhteiskuntaoppi

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi yhteiskuntaopissa aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Oppimisen arviointi eli formatiivinen arviointi on yhteiskuntaopissa **opiskelijoita** ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella **opiskelijoita** kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista sekä kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen **opiskelijat** oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta. Summatiivisessa arvioinnissa otetaan huomioon **opiskelijoiden** monimuotoiset toiminnan ja osaamisen osoittamisen tavat.

Päätösarviointi kuvaa sitä, kuinka hyvin ja missä määrin **opiskelija** on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päätösarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki **aikuisten** perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt yhteiskuntaopin tavoitteet ja niihin liittyvät päätösarvioinnin kriteerit. Päätösarvosana on yhteiskuntaopin tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. **Opiskelija** on saavuttanut oppimäärän tavoitteet tietyn arvosanan mukaisesti, kun **opiskelijan** osaaminen vastaa pääosin kyseisen arvosanan kriteereissä kuvattua osaamisen tasoa. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Työskentelyn arviointi sisältyy yhteiskuntaopin päätösarviointiin ja siitä muodostettavaan päätösarvosanaan.

Opetuksen tavoite	Kurssi	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
T1 perehdyttää opiskelija demokraattisiin arvoihin ja toimintatapoihin sekä kannustaa häntä kehittämään vaikuttamistaitojaan eettisesti kestäväällä tavalla	yh1, yh2	Opiskelija oivaltaa demokraattisten arvojen ja toimintatapojen sekä yhteiskuntaa koskevan tiedon merkityksen yksilön ja yhteisön kannalta.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Opiskelija ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
Yhteiskuntataidot							

T2 antaa opiskelijalle valmiuksia seurata ajankohtaisia asioita ja tapahtumia mediasta ja muualta sekä harjaannuttaa hänen kriittistä medialukutaitoaan	yh1, yh2	Opiskelija oppii seuraamaan ajankohtaisia asioita ja tapahtumia kriittisen medialukutaidon hengessä.		<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Opiskelijata ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>			
T3 harjaannuttaa opiskelijan taitoja lukea ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallista tietoa sisältäviä aineistoja sekä muita tekstejä, kuvia, graafeja, lomakkeita ja esitteitä	yh1, yh2	Opiskelija oppii etsimään, ymmärtämään ja tulkitsemaan eri muodoissa olevaa yhteiskunnallista informaatiota.	Yhteiskunnallisen tiedon etsiminen ja tulkinta	Opiskelija tunnistaa yhteiskunnallisia termejä ja käsitteitä.	Opiskelija antaa esimerkkejä yhteiskunnallista tietoa sisältävistä tietolähteistä.	Opiskelija osaa etsiä yhteiskunnallista tietoa eri lähteistä ja tulkita sitä.	Opiskelija pystyy vertailemaan ja tulkitsemaan yhteiskunnallista tietoa sisältäviä tietolähteitä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta.
T4 antaa opiskelijalle riittävät tiedot ja taidot kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	Opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan rakenteita, oikeusjärjestelmän periaatteita sekä	Yhteiskunnan rakenteet ja toiminta, keskeiset lait sekä yksilön oikeudet ja velvollisuudet.	Opiskelija tunnistaa yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija antaa esimerkkejä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista sekä yhteiskunnan toiminnasta.	Opiskelija osaa nimetä yhteiskunnan rakenteita, antaa esimerkkejä oikeus-	Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan rakenteita, keskeistä lainsäädäntöä sekä kansalaisen

Suomessa sekä perehdyttää hänet oikeusjärjestelmän perusteisiin		kansalaisen oikeuksia ja velvollisuuksia				valtion keskeisestä lainsäädännöstä sekä yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista.	oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia.
T5 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan erilaisiin yhteisöihin ja vähemmistöryhmiin	yh1	Opiskelija osaa analysoida yhteiskunnan eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä	Erilaiset yhteisöt ja vähemmistöt yhteiskunnan osana	Opiskelija osoittaa tunnistavansa esimerkkien avulla suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä.	Opiskelija tunnistaa suomalaisessa yhteiskunnassa olevia yhteisöjä tai vähemmistöryhmiä	Opiskelija osaa nimetä yhteiskunnan erilaisia yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä.	Opiskelija erittelee erilaisten väestöryhmien asemaan vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.
T6 perehdyttää opiskelija työelämässä vaadittaviin tietoihin, taitoihin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä antaa hänelle välineitä suunnitella omaa tulevaisuuttaan	yh1, yh2	Opiskelija oppii toimimaan työelätaitoja ja -valmiuksia omaavana kansalaisena sekä suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.	Työelämän tuntemus ja oman tulevaisuuden suunnittelu	Opiskelija tunnistaa työelämässä vaadittavia taitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija nimeää työelämätaitoja, oikeuksia ja velvollisuuksia sekä työelämän tarjoamia mahdollisuuksia.	Opiskelija osaa kuvailla työelämän yhteiskunnallista merkitystä, sen tarjoamia mahdollisuuksia ja kykenee suunnittelemaan omaa tulevaisuuttaan.	Opiskelija osaa analysoida työelämän merkitystä yhteiskunnassa ja kansalaisen oman tulevaisuuden kannalta.
Osallistuminen, vaikuttaminen ja yhteiskunnallisen tiedon soveltaminen							

<p>T7 ohjata opiskelijaa ymmärtämään oman talouden ja kulutusvalintojen perusteita sekä julkisen talouden perusteita kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti</p>	<p>yh1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää ja osaa soveltaa kestävä talouden periaatteita yksilön ja kansantalouden näkökulmasta.</p>	<p>Vastuullisen taloudellisen toiminnan ymmärtäminen ja soveltaminen</p>	<p>Opiskelija osoittaa tuntevansa ohjatusti joitakin taloudellisen toiminnan muotoja.</p>	<p>Opiskelija kuvaillee taloudellisen toiminnan erimuotojen merkitystä yksilön taloudessa.</p>	<p>Opiskelija pystyy antamaan esimerkkejä oma-kohtaisesta yritystä ja vastuullisesta taloudellisesta toiminnasta sekä julkisen talouden perusteista.</p>	<p>Opiskelija erittelee taloudellisen toiminnan erimuotojen merkitystä kansantaloudessa. Opiskelija analysoi, mitä vaatimuksia kestävä tulevaisuus asettaa koti- ja kansantaloudelle sekä yksilön taloudenpidolle.</p>
<p>T8 tutustuttaa opiskelija yhteiskunnan tarjomiin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin sekä kolmannen sektorin toimintaan</p>	<p>yh1</p>	<p>Opiskelija omaksuu ja hyödyntää yhteiskunnallisessa toiminnassa oleellisia tietoja ja taitoja.</p>	<p>Osallistuminen, vaikuttaminen ja järjestötoiminnan tuntemus</p>	<p>Opiskelija antaa ohjatusti esimerkkejä keinoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa.</p>	<p>Opiskelija antaa esimerkkejä tavoista osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnallisesti.</p>	<p>Opiskelija kykenee käyttämään yhteiskunnasta hankkimiaan tietoja, näkemyksiä ja osaamista toimiessaan kansalaisena.</p>	<p>Opiskelija osallistuu yhteiskunnallis-poliittisten kysymysten käsitteilyyn ja vertailee erilaisia vaikuttamisen tapoja. Opiskelija perustelee monipuolisesti mielipiteitä yhteiskunnallisista aiheista.</p>

<p>T9 perehdyttää opiskelija oikeusvaltion toimintaan, vallan käyttöön ja peruslainsäädäntöön sekä julkisiin ja yksityisiin palveluihin</p>	<p>yh1</p>	<p>Opiskelija ymmärtää ihmisoikeuksien merkityksen ja oikeusvaltion periaatteet sekä niiden kytkeytymisen suomalaisen oikeusjärjestelmään ja vallan käyttöön.</p>	<p>Oikeusvaltion toiminnan, vallankäytön, peruslainsäädännön sekä palvelujen tuntemus</p>	<p>Opiskelija tunnistaa esimerkkien avulla ihmisoikeuksia sekä oikeusvaltion keskeisiä toimijoita.</p>	<p>Opiskelija nimeää ihmisoikeuksia, oikeusvaltion toimijoita ja toimintaperiaatteita sekä palveluita.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla oikeusvaltion toimintaa, vallankäytön ja lainsäädännön periaatteita sekä palveluita.</p>	<p>Opiskelija erittelee, miten ihmisoikeus- ja oikeusvaltioperiaatteet ilmenevät Suomessa ja maailmassa. Opiskelija hankkii ja esittää tietoja laista ja oikeudesta asianmukaista tietolähdettä käyttäen.</p>
<p>T10 auttaa opiskelijaa hahmottamaan työelämää ja sen vaatimia valmiuksia kuten koulutus, työkokemus ja kielitaito sekä ohjata häntä tiedostamaan omat mahdollisuutensa, oikeutensa ja velvollisuutensa työelämässä</p>	<p>yh2</p>	<p>Opiskelija hahmottaa työelämää ja sen vaatimia valmiuksia ja osaamista sekä tiedostaa omat mahdollisuutensa työelämässä.</p>	<p><i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteenä. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i></p>	<p>.</p>			

T11 tarjota opiskelijalle välineitä oman talouden ja elämän suunnitteluun sekä lisätä tietämystä kuluttajan oikeuksista ja velvollisuuksista	yh2	Opiskelija oppii oman talouden, järkevän kuluttamisen ja elämän suunnittelun periaatteet.	Oman talouden ja elämän suunnittelu sekä kuluttajana toimiminen	Opiskelija tunnistaa oman talouden ja elämänhallinnan perusasioita.	Opiskelija niimeä keinoja oman talouden ja elämän kestävään suunnitteluun.	Opiskelija osaa eritellä oman talouden ja elämän kestäväää suunnittelua sekä kuluttajan oikeuksia ja velvollisuuksia.	Opiskelija osaa arvioida kestäväää taloutta ja sijoittamista sekä perustella erilaisia talouden ja kuluttamisen ratkaisuja yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.
--	-----	---	---	---	--	---	--

LIITE 1. Perusopetusta täydentävä saamen kieli

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä saamen kielessä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa opiskelijan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa opiskelijaa. Opiskelija saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla opiskelija saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä määritellään, miten opiskelija on saavuttanut aikuisten perusopetusta täydentävän saamen kielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt saamen kielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on saamen kielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen ta- voite	Kurssit	Opetuksen ta- voitteista johde- tut oppimisen ta- voitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 5	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 7	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 8	Osaamisen ku- vaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata opiske- lijaa kehittämään vuorovaikutus- taitojaan, eritte- levää ja kriittistä lukutaitoa sekä erilaisten teks- tien ymmärtä- mistä ja tulkitse- mistä erilaisissa viestintäympäris- töissä	saak1	Opiskelija oppii toimimaan monenlaisissa vuoro- vaikutustilan- teissa ja pystyy arvioimaan toi- mintaansa niissä.	Vuorovaikutus- taidot, lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa toimia itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuoro- vaikutustilan- teissa. Opiskelija osaa lukea yksinkertai- sia tekstejä.	Opiskelija osaa toimia tavan- omaisissa vuoro- vaikutustilan- teissa. Opiskelija osaa lukea ja tulkita yksinkertaisia tekstejä.	Opiskelija osaa toimia erilaisissa vuorovaikutusti- lanteissa. Opis- kelija osaa lukea ja tulkita erilaisia tekstejä.	Opiskelija osaa toimia tavoitteel- lisesti monenlai- sissa vuorovaiku- tustilanteissa ja pystyy säätele- mään toimin- taansa tilanteen mukaan. Opiske- lija osaa lukea ja tulkita monipuoli- sia tekstejä.
Tekstien tulkitseminen							
T2 rohkaista opiskelijaa kar- tuttamaan sana- ja käsitevaranto- aan, vahvista- maan taitoaan käyttää tekstejä	saak1	Opiskelija oppii tuntemaan moni- muotoisia kauno- kirjallisia, asia- ja mediatekstejä	Sana- ja käsiteva- ranto, tekstien hyödyntäminen ja tulkinta	Opiskelija hallit- see niukan sana- ja käsitevaran- non. Opiskelija osaa lukea yksinkertai-	Opiskelija hallit- see yksinkertai- sen sana- ja käsi- tevarannon. Opiskelija osaa lukea erilaisia tekstejä mutta	Opiskelija hallit- see kohtuullisen sana- ja käsiteva- rannon. Opiskelija osaa käyttää erilaisia lähteitä tiedon	Opiskelija hallit- see monipuolisen sana- ja käsiteva- rannon. Opiskelija osaa lukea monipuoli-

ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä		sekä kartuttamaan sana- ja käsitevarantoaan.		sia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	hankkimiseksi sekä keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa.	sesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
--	--	--	--	---	---	--	---

Tekstien tuottaminen

T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa	saak1	Opiskelija oppii sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoaan.	Kirjoittamisen perustaitojen hallinta sekä tekstien tuottaminen	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Opiskelija osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.	Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.	Opiskelija osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.
--	-------	--	---	--	--	---	--

T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä	saak1	Opiskelija oppii tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.	Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tuuista aiheista.	Opiskelija osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyypillisiä keinoja.	Opiskelija osaa tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	Opiskelija osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyypillisiä keinoja.
---	-------	--	---	--	--	--	---

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa	saak2	Opiskelija oppii pohtimaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä saamen kielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Saamen kielen käytön, merkityksen ja aseman havainnointi	Opiskelija osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.	Opiskelija osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Opiskelija tuntee jonkin verran saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Opiskelija osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä saamen kielen merkitystä ja asemaa. Opiskelija tuntee saamenkielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.	Opiskelija osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Opiskelija hyödyntää luovasti erikielistä mediaa ja
--	-------	--	--	--	---	--	--

							kulttuuritarjontaa.
T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa	saak2	Opiskelija oppii tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.	Kielitietoisuuden kehittyminen	Opiskelija osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.	Opiskelija osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.	Opiskelija tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.	Opiskelija osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen eri rekistereitä sekä havainnoida puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen monipuolista tilanteista käyttöä.
T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan saamen kielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoida niitä	saak2	Opiskelija oppii syventämään tietoaan äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija osaa tunnistaa yksinkertaisimpia saamen kielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Opiskelija osaa käyttää mallien avulla joitakin saamen kielen keskeisiä rakenteita tutuissa ympäristöissä.	Opiskelija tuntee saamen kielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.	Opiskelija osaa hyvin saamen kielen keskeiset rakenteet ja käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään saamen kieltä	saak2	Opiskelija oppii kehittämään toimivaa kaksi- ja	Saamenkielinen tiedonhaku	Opiskelija osaa käyttää mallien avulla saamen	Opiskelija osaa käyttää mallien avulla saamen	Opiskelija käyttää saamen kieltä tukena	Opiskelija käyttää monipuolisesti ja

tiedonhaussa ja tiedonkäsitte-lyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä		monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä.		kieltä tukena opiskelussa ja yksinkertaisessa tiedonhaussa.	kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	opiskelussa ja tiedonhaussa.	itsenäisesti saamen kieltä ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Opiskelija osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.
---	--	--	--	---	--	------------------------------	---

LIITE 2. Perusopetusta täydentävä romanikieli

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä romanikielessä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa opiskelijan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa opiskelijaa. Opiskelija saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla opiskelija saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharjastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä määritellään, miten opiskelija on saavuttanut aikuisten perusopetusta täydentävän romanikielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt romanikielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on romanikielen opetuksen tavoitteiden

ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremmen osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempään arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohteet	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen							
T1 ohjata opiskelijaa osallistumaan monimuotoisiin keskusteluihin ja arvostamaan omaa ilmaisuaan sekä antamaan ja vastaanottamaan palautetta	rok1	Opiskelija oppii toimimaan monikielisissä ja -kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Suullinen ilmaisu ja vuorovaikutustaidot	Opiskelija osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia tavallisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta.	Opiskelija osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätelemään toimintaansa tilanteen mukaan.
T2 innostaa opiskelijaa vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa	rok1	Opiskelija oppii vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa viestintätilanteissa.	Kokonaisilmaisun taidot	Opiskelija osaa ilmaista itseään ymmärrettävästi.	Opiskelija osaa ilmaista itseään selkeästi.	Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Opiskelija	Opiskelija osaa ilmaista itseään monipuolisesti ja mukauttaa ilmaisuun kuulijoiden

						osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja.	ja tavoitteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T3 ohjata opiskelijaa tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä, kehittämään kuullun ja luetun ymmärtämistä ja huomioimaan puhe- ja kirjakielen eroja	rok2	Opiskelija oppii tuntemaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä sekä kartuttamaan sana- ja ilmaisuvaramaan.	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Opiskelija hallitsee niukan sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa lukea yksinkertaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	Opiskelija hallitsee yksinkertaisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa lukea erilaisia tekstejä mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa.	Opiskelija osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä ja monimuotoisia tekstejä. Opiskelija tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.	Opiskelija osaa lukea monipuolisesti erilaisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä. Opiskelija hallitsee monipuolisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa puhe- ja kirjakielen eroja.
T4 innostaa opiskelijaa omaehtoiseen lukemiseen ja romanikielisten tekstien käyttöön kielitaidon mukaan	rok2	Opiskelija oppii pohtimaan tekstien yhteyttä omaan kokemukseensa sekä keskustelemaan	Tekstien erittely ja tulkinta	Opiskelija osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien	Opiskelija osaa keskustella teksteistä tutuissa viestintäympäristöissä.	Opiskelija osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita. Opiskelija ymmärtää, että teksteillä on	Opiskelija osaa keskustella myös itselleen uudentyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja

		teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.		yhteyttä omiin kokemuksiinsa.		erilaisia tavoitteita ja tarkoituksiperiä.	pohtien tekstien yhteyttä omiin kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tuottaminen							
T5 rohkaista opiskelijaa kehittämään sana- ja käsitevarantoaan ja omaa romani-kielistä kirjallista ja suullista ilmaisuun hyödyntäen paikallista romaniyhteisöä ja erilaisia oppimisympäristöjä	rok2	Opiskelija oppii sujuvoittamaan ja monipuolistamaan romanikielisen tekstin tuottamisen taitoaan.	Suullisen ja kirjoitetun kielen hallinta, kirjoitustaidot ja eettinen verkkoviestintä	Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.	Opiskelija osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.	Opiskelija osaa ääntää romani-kieltä ja hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon. Opiskelija osaa kirjoittaa käsin ja hänellä on kohtuulliset näppäintaidot. Opiskelija tuntee eettisen verkkoviestinnän peruseräatteen.	Opiskelija osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen keskeisiä käytänteitä.

<p>T6 innostaa opiskelijaa edistämään ajatusten ja kokemusten ilmaisemista asiateksteissä ja kaudokirjallisissa teksteissä, myös monimediaisissa oppimisympäristöissä</p>	<p>rok2</p>	<p>Opiskelija rohkaistuu kehittämään teksteissään omaa ilmaisuaan ja vahvistaa myönteistä suhtautumistaan kirjoittamiseen.</p>	<p>Ajatusten ilmaiseminen ja tekstimaailman monipuolistuminen</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa apukysymysten ja mallien avulla yksinkertaista tekstiä.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla tekstiä käyttäen itselleen tuttuja ilmaisuja.</p>	<p>Opiskelija osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa monipuolisia tilanteeseen sopivia tekstejä käyttäen luovia ilmaisuja.</p>
---	-------------	--	---	--	---	---	--

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen

<p>T7 rohkaista opiskelijaa keskustelemaan romanikulttuurista, romanien historiasta ja romanikielen merkityksestä yhteisölle</p>	<p>rok1</p>	<p>Opiskelija oppii pohtimaan romanikielen käyttöä, sen merkitystä ja asemaa osana kaksi- tai monikielisiä yhteisöjä. Hän oppii hyödyntämään romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.</p>	<p>Kulttuuritietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Opiskelija osaa tunnistaa joitakin kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin.</p> <p>Opiskelija tuntee jonkin verran roma-</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta sekä omia kulttuurikokemuksiaan. Opiskelija osaa kertoa romanien historian pääkohdista sekä romanien asemasta yhteiskunnassa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielten merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta.</p> <p>Opiskelija hyödyntää luovasti ja</p>
--	-------------	--	---	---	---	---	--

					manikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.		itsenäisesti romaneja käsittelevää ja romanikielistä mediaa, kirjallisuutta ja kulttuuritarjontaa.
T8 ohjata opiskelijaa perehtymään romanikielen keskeisimpiin piirteisiin ja vertaamaan romanikieltä suomen kieleen	rok1	Opiskelija syventää tietojaan romanikielen keskeisistä rakenteista.	Kielitietoisuuden kehittyminen, keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisimpia romanikielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Opiskelija tunnistaa mallien avulla joitakin romanikielen keskeisiä rakenteita ja käyttää niitä tuuissa ympäristöissä.	Opiskelija osaa kuvailla romanikielen keskeisimmät piirteet ja vertailla niitä suomen kielen piirteisiin. Opiskelija osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja romanikielen asemaa muiden kielten joukossa.	Opiskelija tuntee hyvin äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudella laisissa ympäristöissä. Opiskelija osaa kuvailla romanikielen merkitystä itselleen.

LIITE 3. Perusopetusta täydentävä opiskelijan oma äidinkieli

Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetusta täydentävässä opiskelijan omassa äidinkielessä aikuisten perusopetuksen päättövaiheessa

Arvioinnin tehtävänä on tuottaa tietoa opiskelijan oppimisen edistymisestä sekä ohjata ja kannustaa opiskelijaa. Opiskelija saa monipuolista palautetta siitä, miten hänen taitonsa ymmärtää ja käyttää kieltä suullisesti ja kirjallisesti on kehittynyt. Arviointipalaute tuottaa tietoa opetuksen suunnittelulle. Sen avulla

opiskelija saa tietoa kielitaitonsa vahvuuksista ja edistymisestä, itsestään kielenoppijana sekä taidostaan hyödyntää kielitaitoaan kaiken oppimisen ja lukuharastuksen tukena.

Opiskelun päättyessä määritellään, miten opiskelija on saavuttanut perusopetusta täydentävän oman äidinkielen oppimäärän tavoitteet. Arvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki tässä liitteessä määritellyt oman äidinkielen opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät kriteerit riippumatta siitä, mille aikuisten perusopetuksen päättövaiheen kurssille yksittäinen tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvosana on oman äidinkielen opetuksen tavoitteiden ja kriteerien perusteella muodostettu kokonaisarviointi. Paremman osaamisen tason saavuttaminen jonkin tavoitteen osalta voi kompensoida hylätyn tai heikomman suoriutumisen jonkin muun tavoitteen osalta. Kriteerikuvauksissa alempien arvosanojen osaamisen kuvaukset sisältyvät ylempien arvosanan kuvauksiin.

Opetuksen tavoite	Kurssit	Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet	Arvioinnin kohde	Osaamisen kuvaus arvosanalle 5	Osaamisen kuvaus arvosanalle 7	Osaamisen kuvaus arvosanalle 8	Osaamisen kuvaus arvosanalle 9
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen							
T1 ohjata opiskelijaa kehittämään vuorovaikutustaitojaan, erittelevää ja kriittistä lukutaitoa sekä	oäi1	Opiskelija oppii toimimaan monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan toimintaansa niissä.	Vuorovaikutustaidot, lukutaito sekä tekstien ymmärtäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia tavallisissa vuorovaikutustilanteissa.	Opiskelija osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija osaa lukea ja tulkita tekstejä.	Opiskelija osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätele-

erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkitsemista erilaisissa viestintäympäristöissä							mään toimintaansa tilanteen mukaan.
Tekstien tulkitseminen							
T2 rohkaista opiskelijaa vahvistamaan taitoaan käyttää tekstejä ja lukutaitoaan tiedon hankkimiseksi ja elämysten saamiseksi sekä keskustelemaan teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä	oäi1	Opiskelija vahvistaa taitoaan pohtia tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa sekä keskustella teksteistä erilaisissa viestintäympäristöissä.	Tekstien hyödyntäminen ja tulkinta	Opiskelija osaa hyödyntää yksinkertaisia tekstejä ja pohtii apukysymysten ja mallien avulla tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa.	Opiskelija osaa hyödyntää mallien avulla ja itsenäisesti erilaisia tekstejä tiedon hankkimiseksi. Opiskelija harjoittelee teksteistä keskustelemista tutuissa viestintäympäristöissä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisia lähteitä tiedon hankkimiseksi sekä keskustella erilaisista teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa.	Opiskelija osaa kirjoittaa ja keskustella myös itselleen uudentyyppisistä teksteistä kysyen, tiivistäen, kommentoiden ja pohtien tekstien yhteyttä omaan kokemuksiinsa erilaisissa viestintäympäristöissä.
Tekstien tuottaminen							

<p>T3 ohjata opiskelijaa sujuvoittamaan ja monipuolistamaan kirjoittamisen taitoa sekä syventämään tekstilajien tuntemusta</p>	<p>oäi1</p>	<p>Opiskelija sujuvoittaa ja monipuolistaa kirjoittamisen taitoaan ja oman äidinkielen kirjotusjärjestelmän hallintaa.</p>	<p>Kirjoittamisen perustaitojen hallinta sekä tekstien tuottaminen</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisen tekstin, jonka viestistä saa selvää. Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia rakenteita sekä pääsääntöisesti esimerkiksi virkkeen lopetusmerkkejä ja isoa alkukirjainta.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa lyhyen tekstin, jonka viesti välittyy pääosin helposti. Opiskelija osaa jaksottaa tekstinsä ja noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.</p>	<p>Opiskelija osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa ymmärrettävän ja sujuvan tekstin. Opiskelija osaa jäsentää tekstinsä ja kappaleensa loogisesti ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin sekä noudattaa kirjoitetun yleiskielen peruskäytänteitä.</p>
<p>T4 kannustaa opiskelijaa tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä</p>	<p>oäi1</p>	<p>Opiskelija rohkaistuu tuottamaan kertovia, kuvaavia, ohjaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä.</p>	<p>Taito tuottaa eri tekstilajeja edustavia tekstejä</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa mallien avulla yksinkertaisia ja konkreettisia kertovia ja kuvaavia tekstejä itselleen tuuista aiheista.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstejä ja käyttää mallien avulla niille tyyppillisiä keinoja.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia, pohtia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyyppillisiä ilmaisutapoja.</p>	<p>Opiskelija osaa tuottaa itsenäisesti erilaisia tekstejä ja käyttää monipuolisesti niille tyyppillisiä keinoja.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>							

<p>T5 ohjata opiskelijaa pohtimaan oman äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntämään erikielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa</p>	<p>oäi2</p>	<p>Opiskelija pohtii kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen käyttöä, merkitystä ja asemaa osana erilaisia kieliyhteisöjä sekä hyödyntää omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.</p>	<p>Oman äidinkielen käytön, merkityksen ja aseman havainnointi</p>	<p>Opiskelija osaa tunnistaa joitakin oman kielellisen ja kulttuurisen taustansa ominaispiirteitä. Opiskelija tuntee jonkin verran omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla mallien avulla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin merkitystä ja vertailee niitä apukysymysten avulla tuttuihin kieliin ja kulttuureihin, myös Suomeen ja suomalaiseen kulttuuriin.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa.</p>	<p>Opiskelija osaa kuvailla itsenäisesti kielellisen ja kulttuurisen identiteetin sekä äidinkielen merkitystä ja asemaa muiden kielten joukossa yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Opiskelija hyödyntää luovasti ja itsenäisesti omakielistä mediaa ja kulttuuritarjontaa.</p>
<p>T6 ohjata opiskelijaa tunnistamaan kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja ja kielen käyttöä eri tilanteissa</p>	<p>oäi2</p>	<p>Opiskelija tunnistaa kielen erilaisia rekistereitä, esimerkiksi puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen käyttöä eri tilanteissa.</p>	<p>Kielitietoisuuden kehittyminen</p>	<p>Opiskelija osaa mallien ja apukysymysten avulla tehdä yksittäisiä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä, kuten kirjoitetun ja puhutun kielen eroista.</p>	<p>Opiskelija osaa mallien avulla tehdä havaintoja tekstien ja kielen piirteistä ja eri rekisterien ja tyylien eroista.</p>	<p>Opiskelija tunnistaa kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen tilanteista käyttöä.</p>	<p>Opiskelija osaa tunnistaa ja käyttää itsenäisesti kielen eri rekistereitä, puhutun ja kirjoitetun kielen eroja sekä kielen monipuolista tilanteista käyttöä.</p>

T7 rohkaista opiskelijaa syventämään tietoaan oman äidinkielen keskeisistä rakennepiirteistä ja ohjata analysoida niitä	oäi2	Opiskelija syventää tietoaan äidinkielen keskeisistä rakenteista.	Keskeisten rakenteiden tuntemus ja käyttö	Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisimpia äidinkielen rakenteita apukysymysten ja mallien avulla.	Opiskelija tunnistaa mallien avulla joitakin äidinkielen keskeisiä rakenteita ja käyttää niitä tutuissa ympäristöissä.	Opiskelija tuntee oman äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä.	Opiskelija tuntee hyvin äidinkielen keskeiset rakenteet ja osaa käyttää niitä monipuolisesti myös itselleen uudellisissa viestintäympäristöissä.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena							
T8 ohjata opiskelijaa käyttämään äidinkieltään tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä	oäi2	Opiskelija kehittää toimivaa kaksi- ja monikielisyttään ja taitoaan käyttää sitä monipuolisesti tiedonhaussa ja tiedonkäsittelyssä eri oppiaineissa ja ympäristöissä tekijänoikeuksia noudattaen.	Omakielinen tiedonhaku	Opiskelija harjoittelee käyttämään äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Opiskelija osaa hakea tietoa tavanomaisista lähteistä mallien avulla.	Opiskelija käyttää mallien avulla äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja tietää, mitä yksityisyyden suojalla tarkoitetaan.	Opiskelija käyttää omaa äidinkieltään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa.	Opiskelija käyttää monipuolisesti ja itsenäisesti äidinkieltään ja monikielisyttään tukena opiskelussa ja tiedonhaussa. Opiskelija osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotavuutta ja valita tehtävään sopivat lähteet.